FÖRSVARSMAKTEN



Handbok

UndSäktjänst för Hemvärnet

2017

Handbok
Underrättelse- och säkerhetstjänst
för Hemvärnet

H UndSäk Hv 17

HANDBOK

Bilder på omslaget: FMUndSäkC
Grafisk bearbetning: FMUndSäkC
Produktionsid: 160613-002
Produktionsformat: Word
Publikationsområde: UNDSÄK
Förrådsbeteckning: M-7739-352064

VIDAR-handling: **FM2016-12407:3**

Beslut om fastställelse av handbok UndSäktjänst för Hemvärnet 2017

Handbok Underrättelse- och säkerhetstjänst för Hemvärnet (H UndSäk Hv 17) fastställs att gälla från och med 2017-02-01.

Publikationen tillgängliggörs genom publicering på intranätet emilia, på www.hemvarnet.se samt IS UndSäk.

Detta beslut är fattat av C Must, generalmajor Gunnar Karlson. Samråd är tecknat med RiksHvC, brigadgeneral Roland Ekenberg. I den slutliga föredragningen har överste Mats Johansson och överstelöjtnant Robert Gustafsson (föredragande) deltagit.

Gunnar Karlson
C MUST

Mats Johansson
C FMUndSäkC

REVIDERING - ÄNDRINGSLOGG

Nr	Sida	Omfattning	Datum för föredragning Beslut av	VIDAR ärende nr
0		Ursprunglig fastställelse	2016-10-21 C MUST	FM2016-12407:3

Sida avser sidnummer i den rättade versionen.
Ändringar i texten framgår av ändringsmarkör.

Kom ihåg!

Om du läser denna publikation i pappersform – kontrollera att du har den senaste utgåvan. Fastställd och gällande utgåva finns alltid publicerad på Försvarsmaktens intranät.

Förord

Denna handbok är avsedd för chefer och personal i underrättelse- och säkerhetsbefattning i Hemvärnets bataljonsstaber (underrättelse- och säkerhetssektionen) samt i tillämpliga delar även för chefer för hemvärnsunderrättelsekompani. Handboken innehåller riktlinjer, grundläggande anvisningar och råd för underrättelse- och säkerhetstjänstens bedrivande vid hemvärnsbataljon och är avsedd att användas såväl som stöd under utbildning eller övning som vid insats. Grundläggande bestämmelser och anvisningar för underrättelse- och säkerhetstjänsten ges i doktriner, reglementen och specifika handböcker, som exempelvis H Säk-serien.

Beskrivningarna riktas främst mot en hemvärnsbataljon som löser någon av huvuduppgifterna:

- *Bevaka ett till flera objekt eller knutpunkter*
- *Skydda ett till flera objekt eller knutpunkter*
- *Genomföra ytövervakning*

I första hand beskriver handboken de två först nämnda uppgifterna. Anvisningar och exempel i handboken har främst utformats med utgångspunkt i typfall 5[1] *(för hemvärnsförband) och i att PUT-metoden används som planeringsmetod.*

I handboken förutsätts att hotbilden mot hemvärnsförband främst utgörs av säkerhetshotande verksamhet. Motståndaren

---

[1] Hemvärnsförband ska vid en allvarlig kris kunna bevaka och/eller skydda militära skyddsobjekt, transporter och samhällsviktig civil infrastruktur samt stödja insatsförbandens verksamhet och försvara viktigare knutpunkter/områden/objekt (HKV 01 631:61370 Operativa ramvillkor för hemvärnsförband).

som beskrivs i denna handbok utgörs av reguljära militära sabotageförband[2]. En generell beskrivning av en motståndares andra komponenter avseende organisation, viktigare materielsystem, uppträdande samt taktik och stridsteknik redovisas i H Markstrid - Motståndaren 2016.

Underrättelse- och säkerhetstjänsten vid Hemvärnet påverkas av gråzonsproblematiken[3], det vill säga de strategiska otydligheter som uppstår mellan fred och krig och som bildar en spänning mellan inre och yttre säkerhet, alltså mellan vad som hanteras av polisen och vad som är en uppgift för Försvarsmakten. Sverige är kontinuerligt utsatt, ofta subtilt, för verkan av strategiska maktmedel. Hemvärnet och dess underrättelse- och säkerhetstjänst är en viktig faktor i hela skalan från fred till krig.

Metodbeskrivningarna i handboken medger att manuella metoder kan användas vid stabsarbete och utbildning. Dessutom ges en beskrivning av hur underrättelse- och säkerhetssektionen stödjer hemvärnsbataljonens planering och genomförande av operationer. Innehållet i denna publikation omfattas inte av sekretess.

---

[2] Med reguljära förband avses förband som organisatoriskt utgör en del av den styrande makten i en stat eller statsliknande enhet. Styrkorna ska stå under befäl, nationellt eller multinationellt, och som är ansvarigt för sina underlydande och styrkorna ska vara underkastade ett internt disciplinärt system. Handbok irreguljära styrkor, 2015, sid. 99.
[3] Se Militärstrategisk doktrin 2016, s. 37 f.

Innehåll

HANDBOK

1 Inledning

1.1 Allmänt

Underrättelse- och säkerhetssektion i hemvärnsbataljonstab har till uppgift att förse bataljonchef och stab med underlag om motståndaren samt att föreslå säkerhetsskyddsåtgärder. Sektionen ansvarar också för att ta fram underlag för ledning av underrättelse- och säkerhetstjänst vid förbandet, för underrättelse- och säkerhetsrapportering till högre chef samt orientering till underlydande.

Hemvärnsbataljon insatsleds normalt av regional chef. Detta innebär att bataljonen är en del av den regionala chefens underrättelse- och säkerhetsfunktion och måste kunna svara på högre chefs ställda behov av information och underrättelser.

För att framgångsrikt kunna genomföra underrättelse- och säkerhetstjänst vid hemvärnsbataljon finns behov av kunskap och färdighet inom följande områden:

- Egen underrättelse- och säkerhetsplan och hur denna upprättas, vidmakthålls och följs upp

- Inhämtningsresurserna inom hemvärnsbataljon och hemvärnsunderrättelsekompani

- Planeringsprocessen *Planering under tidspress* (PUT)

- Bearbetning och analys av information

- Rapporteringsförfarande enligt gällande rapporteringsmallar
- Nomenklatur för underrättelse- och säkerhetstjänsten
- Upprättande och vidmakthållande av lägeskarta
- Värdering av information och användande av sekretessklassificering
- Betydelsen av operationssäkerhet[4] och säkerhetstjänst
- Grundläggande motståndarkunskap kopplat till Hemvärnets huvuduppgifter

1.2 Grunder underrättelsetjänst

En underrättelse är ett resultat av bearbetning av information rörande icke egna fenomen som nationer, personer, organisationer och områden. Underrättelsetjänst är den verksamhet som producerar underrättelser. Underrättelsetjänst är även benämningen på den organisation som bedriver sådan verksamhet.

Underrättelsetjänst vid hemvärnsbataljon syftar till att ge bataljonchefen de underlag om icke egna förhållanden som behövs för att kunna planlägga och genomföra egen verksamhet med acceptabel risk eller, med andra ord, till att besvara förbandets underrättelsebehov.

[4] Detta kallas ibland något felaktigt operationssekretess. Se Nomen Und 2015.

Hemvärnsbataljonchefen leder och inriktar förbandets underrättelsetjänst. Detta sker genom att fastställa och prioritera förbandets underrättelsebehov. Hemvärnsbataljon kan, utöver att bedriva underrättelsetjänst till stöd för egen planering och genomförande av verksamhet, också få till uppgift av högre chef att inhämta viss information eller producera vissa underrättelser.

Underrättelsetjänsten vid hemvärnsbataljon är, genom regional stab, en del av den nationella militära underrättelsetjänsten. Detta medför både möjligheter och skyldigheter – möjligheter att ställa frågor till och få svar från långt fler resurser än de man själv förfogar över och en skyldighet att bedriva sin underrättelsetjänst på ett sådant sätt att den passar in i det större systemet.

Gemensamma regler för den nationella militära underrättelsetjänsten ska framgå av *funktionsplan underrättelsetjänst*. Reglerna avser exempelvis begrepp, metoder, format, och rapportfrekvenser. Att reglerna är gemensamma för hela den militära underrättelsetjänsten medger att information från rapporter som matats in på en plats kan användas av många brukare, på många olika platser.

Funktionsplan underrättelsetjänst fastställs centralt i Försvarsmakten. För Hemvärnet relevanta delar ska framgå av respektive regional stabs stående order med eventuella tillägg i order till förband. I tillämpliga delar ska dessa anvisningar skrivas in i hemvärnsförbandets stående order.

1.3 Grunder säkerhetstjänst

Militär säkerhetstjänst indelas i: säkerhetsunderrättelse-, säkerhetsskydds-, samt signalskyddstjänst. Säkerhetsunderrättelsetjänsten verkar för att klarlägga och identifiera den säkerhetshotande verksamheten som kan riktas mot en insats eller verksamhet. Säkerhetsskyddstjänsten verkar förebyggande och skyddande mot de säkerhetshotande verksamheterna. IT-säkerhet ingår i säkerhetsskyddstjänsten. Signalskyddstjänsten syftar till att förhindra insyn i och påverkan av telekommunikations- och IT-system. Underlag från överordnad stab delges till och utvecklas vidare vid förbandet till lokala förhållanden som underlag för kommande beslut.

Säkerhetstjänsten vid en hemvärnsbataljon omfattar bland annat att med en verksamhetsanalys som grund värdera vad som är skyddsvärt, bedöma hotbilden mot det skyddsvärda samt föreslå åtgärder för att skydda det skyddsvärda. Utan ett genomtänkt skydd av det skyddsvärda riskerar förbandet att inte kunna lösa tilldelade uppgifter.

Hemvärnsbataljonchefen ansvarar för förbandets säkerhet och beslutar därmed om vad som är skyddsvärt, fastställer aktuell säkerhetshotbild och hur skyddsvärden ska skyddas. I det sista avseendet är det hemvärnsbataljonchefen som bestämmer vilken risk som är acceptabel (ett så kallat riskhanteringsbeslut), det vill säga anger ambitionsnivån för uppgiftens lösande. Chefen ska i detta avseende stödjas av utbildad säkerhetspersonal. Ansvaret kan dock inte delegeras.

Ett förband med en i grunden god ordning och säkerhetsmedvetande hela vägen från hemvärnsbataljonchef till soldat utgör grundförutsättning för att förbandet på ett säkert sätt kan

lösa uppgifter. Att oavsett befattning känna till aktuell säkerhetshotbild utgör en viktig förutsättning för att möjliggöra att den enskilde kan agera i en dynamisk miljö.

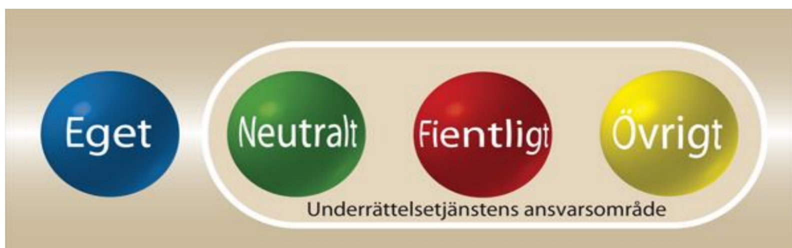
Bestämmelser för förbandets säkerhetstjänst regleras vanligen i stående stabsorder. Dessa kompletteras eller förändras vid behov, exempelvis inför en viss insats, med order.

HANDBOK

2 Underrättelsetjänst

2.1 Omfattning

Underrättelsetjänsten ansvarar för att ta fram beslutsunderlag och andra produkter rörande icke egna fenomen, bland annat aktörer. Dessa utgörs av neutrala, fientliga och övriga.



Figur 2.1 Underrättelsetjänstens ansvarsområde. FMUndR 2010.

Underrättelse- och säkerhetssektionen vid hemvärnsbataljon måste för förbandets ansvarsområde kunna:

- Upprätthålla en lägesbild avseende motståndarens[5] verksamhet
- Bedöma motståndarens kapacitet, intentioner och handlingsmöjligheter samt reaktioner på vår verksamhet
- Bedöma förhållanden som påverkar motståndarens kapacitet och handlingsmöjligheter, som exempelvis vädrets och terrängens inverkan

---

[5] ”Motståndaren” ska i detta kapitel läsas som icke egna aktörer vilka på olika sätt kan komma att negativt påverka lösandet av förbandets uppgift.

Underrättelsetjänst omfattar *planering, inhämtning, bearbetning* och *delgivning* av underrättelser, en sekvens som vanligen kallas *underrättelsecykeln*.

Planering handlar om att utifrån förbandets underrättelsebehov skapa en struktur för de åtgärder som krävs för att besvara underrättelsebehoven. Denna struktur kallas förbandets underrättelse- och säkerhetsplan. Det är viktigt att underrättelsesektionen stödjer förbandschef i arbetet med att formulera underrättelsebehov så att de uttrycks på ett sätt som passar förbandets förmåga att producera underrättelser. Det är också viktigt att snabbt bedöma vad som *inte* går att besvara tillräckligt bra och inom tilldelad tid med hemvärnsbataljonens egna resurser – detta måste hemställas om till högre stab som *informationsbegäran*[6]. Genomförandet av förbandets underrättelse- och säkerhetstjänst tar sin utgångspunkt i förbandets underrättelse- och säkerhetsplan - vilken består av underrättelsebehovsregister, inhämtningsplan, bearbetningsplan, delgivningsplan och underrättelse- och säkerhetsläge - och regleras genom order.

Inhämtning handlar om att inhämta den information som behövs för att kunna besvara förbandets underrättelsebehov. Förbandets inhämtning tar sin utgångspunkt i förbandets inhämtningsplan och regleras genom order. Beroende på tidsförhållanden och vad underrättelsebehovet avser kan information från inhämtning komma att delges till mottagare i mer eller mindre obearbetad form.

Bearbetning innebär att sammanställa, utvärdera och analysera inhämtad information för att besvara underrättelsebeho-

---

[6] Informationsbegäran, RFI, sänds enligt särskilt format.

ven. Bearbetning tar sin utgångspunkt i förbandets bearbetningsplan. För att skapa förutsättningar för bearbetning är det viktigt att förbandets enheter i sina rapporter tydligt skiljer på observationer och bedömningar eller antaganden. Detta är av stor vikt, inte minst för att sätta in observationerna i ett sammanhang.

Delgivning handlar om att information och underrättelser ska nå rätt mottagare i rätt tid och i rätt form – annars blir de ofta värdelösa. Förbandets underrättelsechef ansvarar för delgivning och fastställer om underrättelser ska delges bearbetade eller obearbetade, hur de ska delges samt vilken informationssäkerhetklass de ska ha. Sådana beslut tas oftast i förväg, som en del av underrättelseplaneringen, och dokumenteras i delgivningsplan. Ofta är det mest praktiskt att betrakta bearbetningsplan och delgivningsplan som ett dokument. Delgivningsplanen bör även innehålla en lista över kriterier vilka medger avsteg från ordinarie delgivningsrutiner. En sådan larmlista kan omfatta vad som omedelbart ska rapporteras och vilken typ av sekretessbelagd information som kan delges över öppna sambandsmedel vid tillfällen då behovet är akut. Denna lista bör vara godkänd av förbandschefen.

2.2 Områdesindelning

För att underlätta samordning av underrättelseverksamhet genomförs en geografisk[7] indelning i *underrättelseområde* och *intresseområde*. Underrättelseområde tilldelas av högre chef, medan intresseområde i regel identifieras under förban-

[7] I undantagsfall även *logisk*, vilket vanligen avser webadresser och internet.

dets planeringsprocess, exempelvis i samband med *underrättelseberedning av operationsmiljön*[8] (se kapitel 9).

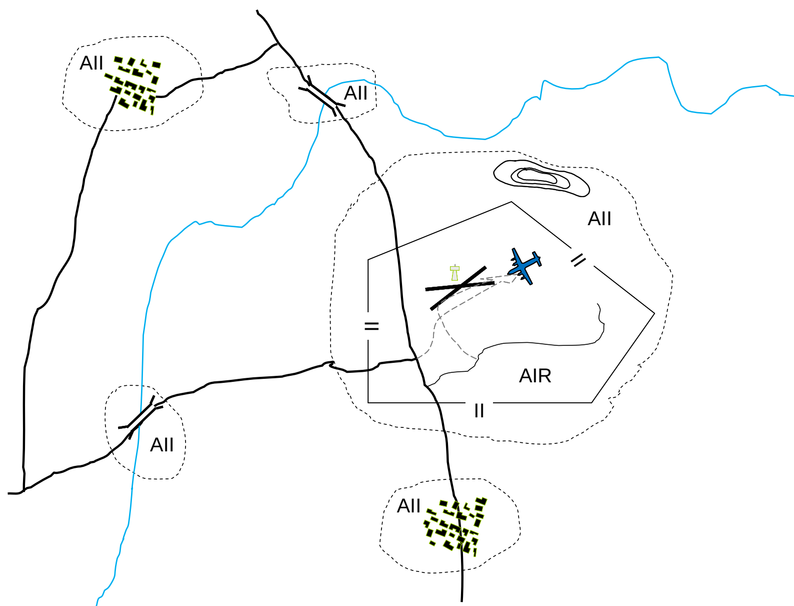
2.2.1 Underrättelseområde – AIR

Underrättelseområdet är det område inom vilket förbandschef har ansvar för underrättelsetjänstens bedrivande. Vanligen sammanfaller det med ett förbands ansvarsområde samt i förekommande fall det område tekniska inhämtningsresurser täcker vilket ligger utanför ansvarsområdet. För hemvärnsförband tilldelas underrättelseområde av respektive regional stab.

2.2.2 Intresseområde – AII

Intresseområdet är det eller de områden utanför underrättelseområdet där förbandet har underrättelsebehov men inte kan eller får bedriva underrättelsetjänst med egna resurser. Underrättelsebehov från intresseområdet besvaras vanligen av högre eller sidoordnad chef (till exempel genom svar på förbandets RFI) eller genom samverkan. Intresseområdets utsträckning beror på förbandets underrättelsebehov och kan alltså komma att variera över tid.

[8] Ofta benämnt IPB, Intelligence Preparation of the Battlespace.



Figur 2.2 Exempel på områdesindelning.

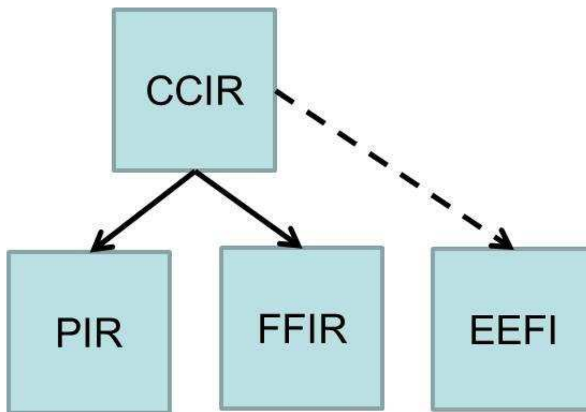
2.3 Underrättelsebehov

Underrättelsebehov utgör grunden för hur underrättelsetjänst ska planläggas och bedrivas. Underrättelsebehov omfattar i regel information rörande motståndarens styrkor, verksamhet eller förhållanden, men kan även omfatta andra fenomen som behövs för att hemvärnsbataljonchef ska kunna bedöma läget, fatta beslut och genomföra dessa. Underrättelsebehoven faller i regel ut som ett resultat av den taktiska planeringen samt underrättelsebedömandet[9]. Hur underrättelsebehovet *formuleras* samt dess syfte och format, kvalitets- och tidskrav utgör

[9] För en definition av underrättelsebedömande, se Nomen Und.

den ram inom vilken inhämtning, bearbetning och delgivning planeras och genomförs.

Hemvärnsbataljonchef leder och prioriterar hemvärnsbataljonsstabens verksamhet bland annat genom att fastställa sina avgörande informationsbehov (Commander's Critical Information Requirements (CCIR)).



Figur 2.3 Indelning av CCIR.

Informationsbehov rörande egna styrkor (Friendly Force Information Requirements (FFIR)). FFIR utgörs av förbandschefens behov av information rörande egna styrkor, verksamhet och förhållanden, som exempelvis stridsvärde. Denna typ av information ligger till grund för arbete med förbandets uppföljningsplan men kan även ligga till grund för beslutstillfällen. Denna typ av information inhämtas av S3.

Skyddsvärd information rörande egna styrkor (Essential Elements of Friendly Information (EEFI)). EEFI omfattar information om egna styrkor, verksamhet och förhållanden som om den kom till icke egna aktörers kännedom skulle

kunna leda till att lösandet av förbandets uppgift misslyckas eller bara når begränsad framgång, och som därför måste skyddas från insyn och eller upptäckt. EEFI är en delprodukt av säkerhetsanalysarbetet inom S2.

Prioriterade underrättelsebehov (Priority Intelligence Requirements (PIR)). PIR omfattar den information rörande icke egna aktörer och deras verksamhet som bedöms vara avgörande och har tydlig anknytning till beslutspunkter i den egna stridsplanen. Det ska framgå när dessa underrättelsebehov senast måste vara tillgodosedda. Exempel på sådan information är motståndarens läge, styrka, utrustning, kapacitet och syfte. Utöver fastställda PIR kan S2 och den övriga staben identifiera andra underrättelsebehov (intelligence requirements, IR), vilka också inarbetas i inhämtningsplanen men ges lägre prioritet. Förbandets fastställda PIR förtecknas och delges övriga staben samt högre, sidoordnade och underställda chefer.

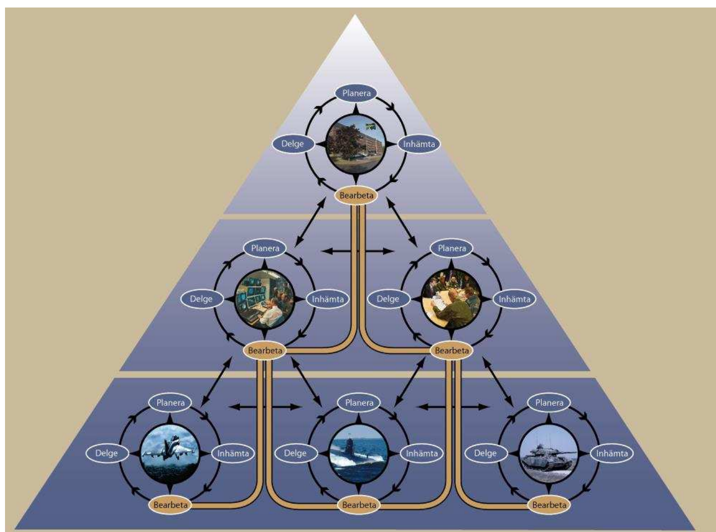
2.4 Underrättelsetjänsten som ett system av samverkande system

Den svenska militära underrättelsetjänsten kan sägas utgöra ett system av integrerade underrättelsesystem: förband eller stabsenheter med underrättelseavdelningar stödjer egen förbandschef samtidigt som de också behöver vara integrerade med de övriga underrättelseresurserna. Genom att delge högre, lägre och sidoordnade enheter sin underrättelseplanering kan samordningsvinster göras både för det egna förbandet och för systemet som helhet – om det egna förbandet inhämtar och eller bearbetar mot ett specifikt problem eller

område kan andra dra nytta av detta (och kanske bidra) snarare än att själva inhämta och bearbeta om samma sak.

Att ha tillgång till hela underrättelsesystemet betyder också att frågor kan ställas till långt fler resurser än de man själv förfogar över – givetvis blir dock de frågorna avvägda och prioriterade mot övriga frågor systemet har att hantera.

Vid hemvärnsbataljonsstab kan man således arbeta med att stödja förbandets verksamhet (ytterst förbandschefens beslutsfattande) och med att lösa och besvara egna underrättelsebehov samtidigt som man löser underrättelsebehov ställda av högre chef och informationsbegäran från under- eller sidoordnad chef. Dessa olika behov måste förstås och hanteras men även vägas mot varandra när den egna verksamheten planeras.



Figur 2.4 De integrerade underrättelseprocesserna. FMUndR 2010.

3 Säkerhetstjänst

3.1 Skyddsvärda tillgångar

För att värdera och hantera säkerheten vid ett förband ska arbetet inriktas till att inledningsvis identifiera vad som bedöms vara skyddsvärt. Vad som är skyddsvärt är kontextberoende och varierar utifrån bland annat den uppgift förbandet ska lösa. Exempel på vad som kan vara skyddsvärt vid ett förband är:

- Information om förbandet och dess verksamhet, kapacitet och brister. Information finns såväl som kunskap hos personal eller i olika typer av kommunikation som lagrad i förbandets IT-system. Märk väl att all information inte kan skyddas. Istället ska den för oss avgörande informationen (Essential Elements of Friendly Information – EEFI) tas fram. Det är denna information som utgör det skyddsvärda.

- Uppgifter om personal som ingår i förbandet, exempelvis personuppgifter, befattningar och bemanning eller uppgifter om vakansläget

- Verksamhet som förbandet ska genomföra. Det kan vara kommande omgruppering med marsch- och transportvägar eller kommande operationer

- Stöldbegärlig materiel eller utrustning som bedöms vara av betydelse för uppgiftens lösande och därmed kan vara gränssättande för förbandets förmåga. Sådan materiel kan exempelvis vid ett särskilt tillfälle utgö-

ras av optisk och optronisk materiel för att vid ett annat tillfälle utgöras av andra förbandsspecifika system

- Hur anläggningars utformning, innehåll och skydd av grupperingsområden ser ut

När de skyddsvärda tillgångarna har identifierats ska rimliga oönskade händelser för varje skyddsvärd tillgång tas fram, därefter ska konsekvenserna av dessa beskrivas och värderas sinsemellan.

De oönskade händelserna måste vara tillräckligt detaljerade för att det ska gå att bedöma vilken aktör (hot) som kan utföra sådana handlingar, vilka brister hos oss (sårbarheter) som kan medverka till att den oönskade händelsen sker, och att vi ska kunna vidta åtgärder (säkerhetsskyddsåtgärder) för att hindra den oönskade händelsen från att ske.

Konsekvensen beskriver vilken negativ påverkan en oönskad händelse har för vår förmåga att lösa våra uppgifter.

3.2 Säkerhetshotande verksamhet

Efter att det som bedömts som skyddsvärt fastställts, övervägs och identifieras vilka hot som bedöms kunna påverka det skyddsvärda.

Hoten indelas vanligtvis i icke aktörsdrivna och aktörsdrivna hot. Icke aktörsdrivna hot kan vara naturliga fenomen, fel i tekniska system eller icke uppsåtliga mänskliga handlingar.

Icke aktörsdrivna hot kan exempelvis vara väderfenomen som åska och kraftig nederbörd eller vådahändelser av olika typer. Till denna typ av hot räknas även omedvetna läckor av information genom exempelvis privat kommunikation och bloggar.

Aktörsdrivna säkerhetshot beskrivs vanligen inom fem större områden:

- *Främmande underrättelseverksamhet* som riktas mot vår verksamhet för att vinna kunskap om bland annat förbandets kapacitet och intention. Våra svagheter och begränsningar är av särskilt intresse. En aktör kan använda sig av olika metoder för att komma åt denna information. Det vanligaste tillvägagångssättet är olika former av informationsinhämtning, även av öppen information, exempelvis via Internet. Inhämtning kan också ske via mänskliga källor, exempelvis genom infiltration eller övervakning. Den tekniska utvecklingen innebär att även en icke statsunderstödd aktör kan ha tillgång till tämligen avancerad teknik för teknisk övervakning, exempelvis signalspaning. Skyddsvärdet är information.

- *Kriminalitet* riktad mot förbandet kan ske genom såväl interna aktörer, ”insiders”, som externa aktörer, ”outsiders”. Med ”insiders” menas av förbandet anställd personal eller annan behörig personal som exempelvis verkar vid ett objekt. ”Outsiders” utgörs av andra personer. I bägge fallen är syftet att genom tillgrepp av stöldbegärlig utrustning och materiel nå egen vinning. Skyddsvärden är det ekonomiska värdet och gränssättande materiel och utrustning.

- *Terrorism* kan förekomma mot svenska samhället där direktriktade terroraktioner kan utföras mot Försvarsmakten i Sverige eller utomlands. Det som är skyddsvärt för Försvarsmakten är främst personalen. Indirekt är också Försvarsmaktens och Sveriges anseende skyddsvärt.

- *Sabotage* kan syfta till att hindra eller fördröja vårt försvar. Hotet kan riktas direkt eller indirekt mot förbandet. Exempel är blockeringar av vägar eller förgiftning av vatten. Skyddsvärden är i första hand personal, men även materiel.

- *Subversion* syftar vanligtvis till att bryta vår motståndsvilja och få oss att ge upp vårt försvar. Ett annat syfte kan vara att misskreditera någon part, vilket oftast är ett politiskt syfte. Skyddsvärden är främst förbandets stridsvilja och moral och Sveriges legitimitet.

3.2.1 Hotnivåer för säkerhetshotande verksamhet

Högre chef anger i regel hotnivån för respektive säkerhetshot i särskilda orienteringar. Hotnivån är en sammanvägd bedömning av en aktörs kapacitet, tillfälle och intention att bedriva en viss verksamhet mot Försvarsmaktens skyddsvärda tillgångar. Hotnivån kan variera mellan olika geografiska områden. Följande hotnivåer används i Försvarsmakten:

Hotnivå	**Innebörd**
Mycket högt hot (röd)	Incidenter inträffar mer eller mindre dagligen. Aktören bedöms försöka genomföra verksamheten till varje pris utan hänsyn till konsekvenser för den

	egna säkerheten.
Högt hot (orange)	Information som tyder på hög kapacitet, intention och tillfälle hos potentiell aktör. Incidenter har inträffat vid ett flertal tillfällen i närtid.
Förhöjt hot (gul)	Information som tyder på reell kapacitet, intention och tillfälle hos potentiell aktör. Enstaka incidenter har inträffat.
Lågt hot (grön)	Information som tyder på begränsad kapacitet, intention och tillfälle hos potentiell aktör. Inga incidenter har förekommit i närtid.
Inget identifierat hot (vit)	Ingen information som tyder på kapacitet, intention och tillfälle hos en potentiell aktör. Inga incidenter har förekommit i närtid.

Tabell utvisande hotnivåer. Utdrag ur H Säk Hot 2006.

Syftet är att ge underlag för beslut om beredskapsgrader och uppträdande, inklusive säkerhetsskyddsåtgärder, för vårt förband. Hotbedömning kan presenteras grafiskt i matris eller på karta.

Hot	**Område A**	**Område B**
Underrättelseverksamhet	Högt hot	Förhöjt hot
Kriminalitet	Inget synbart hot	Mycket högt hot

Tabell utvisande exempel på [utdrag ur] matris utvisande hotnivåer för säkerhetshotande verksamhet.

3.3 Säkerhetsskyddsåtgärder

Säkerhetsskyddsåtgärder ska vidtas mot risken att det skyddsvärda skadas. Risken utgörs av en avvägning mellan sannolikheten att något inträffar och konsekvensen om det inträffar.

Åtgärderna syftar alltså antingen till att minska sannolikheten eller konsekvensen eller både och.

Exempel på säkerhetsskyddsåtgärder:

- Utbildning ska planeras och genomföras. Aktuell säkerhetshotbild och beslutad säkerhetsplan förmedlas. Ett bra inslag är att utbilda på enkla och fungerande säkerhetshöjande åtgärder. Då attityd är av särskild betydelse för säkerhetstjänstens effektivitet är chefens närvaro under utbildningen av extra vikt

- Informationssäkerheten inriktas till att uppgifter som omfattas av sekretess inte röjs, ändras eller förstörs. Den information som tidigare under analysen identifierats som särskilt känslig för operationens genomförande ska hanteras med extra omsorg. Exempel är att medförande och förvaring av handlingar inom och utanför förbandet sker på rätt sätt. Även att minska möjligheten till överhörning av obehörig personal vid känsligt informationsutbyte är av betydelse. I efterhand ska eventuell informationsförlust klarläggas för att kunna bedöma konsekvenserna. Informationssäkerhet kan tryggas bland annat genom att endast godkänd utrustning används och att gällande regler är kända och tillämpas av all personal

- IT-säkerheten inriktas till att informationen ska kunna bearbetas, lagras, kommuniceras elektroniskt och administrativt hanteras på ett säkert sätt. Såväl informationens sekretess som tillgänglighet, riktighet och spårbarhet ska kunna säkerställas

- Tillträdesbegränsningar ska anpassas så att förbandet har ett fullgott yttre och inre skydd mot obehörigt intrång. Inom förbandet ska säkerheten anpassas så att endast behörig personal har tillträde till vissa utrymmen. Tillträdesbegränsningen ska även förebygga att stöldbegärlig eller skyddsvärd materiel förstörs eller kommer obehörig till del. Tillträdesbegränsningar vid ett fältförband löses normalt genom ordinarie posttjänst

- Säkerhetsprövning inriktas initialt till att endast personal som är lojal och pålitlig ur säkerhetssynpunkt placeras i förbandet, därefter till att över tiden följa upp personalen

- Signalskyddet inriktas till åtgärder för att skydda mot insyn i och obehörig påverkan på förbandets kommunikationer

- MP-förband kan begäras från högre chef för att stödja förbandschefen med ordning och säkerhet. Dessutom kan MP bistå med stöd för utredning

- Interna säkerhetsskyddskontroller ska planeras och genomföras. I samband med dessa följs aktuell säkerhetsplan upp. Det är viktigt att kontrollen uppfattas

som i första hand stödjande och utbildande snarare än dömande

3.4 Planering, genomförande och uppföljning av säkerhetstjänst

3.4.1 Planering

Vid stabens planering ska säkerhetsaspekten finnas med för att identifiera det som bedöms som skyddsvärt inom planerad verksamhet. Därefter övervägs vilka (säkerhets-) hot som kan komma att påverka det skyddsvärda, varefter säkerhetsskyddsåtgärder tas fram och föreslås. Ovanstående görs i form av en säkerhetsanalys. Förslag till säkerhetsskyddsåtgärder dokumenteras i en säkerhetsplan. Förbandschefen fastställer denna.[10]

Inte sällan måste beslut om risktagning tas beroende på ambition att nå framgång vid specifikt tillfälle. Förbandschefen har ansvar för beslut om ambitionsnivåer där skydd och verkan samspelar även ur ett säkerhetsperspektiv. Ansvaret kan inte delegeras.

För att göra det svårare för motståndaren att inhämta information om kommande operationer måste vi ibland begränsa spridningen av viss information till att delges endast behörig personal. Skyddet av skyddsvärd information ska beaktas från planeringsprocessen till dess att operationen genomförts. Detta är en angelägenhet för hela staben, inte enbart för sä-

[10] För exempel på säkerhetsanalys och säkerhetsplan se: Försvarsmakten, Handbok för Försvarsmaktens säkerhetstjänst, Grunder (H SÄK Grunder) (Stockholm: Försvarsmakten, 2013, M7745-734011).

kerhetsfunktionen. Operationssäkerheten måste, för att inte riskera att bli kontraproduktiv, alltid vägas mot förbandsmedlemmarnas behov av information.

Notera att informations skyddsvärde kan variera över tiden. Viss information som exempelvis källors identitet kan vara skyddsvärd även efter operationens genomförande. Detta gäller även resultatet av en operation. Information som exempelvis syftet med operationen kan ibland vara skyddsvärd fram till dess att operationen påbörjas för att därefter bli det budskap vi aktivt vill sprida. Motståndaren letar efter indikationer på viss verksamhet. Dessa indikatorer måste identifieras och vid behov döljas.

3.4.2 Genomförande och uppföljning

Egen verksamhet och säkerhetshotande verksamhet följs bland annat via rapporter kontinuerligt upp. Oavsett utveckling ska strävan vara att planerade säkerhetsskyddsåtgärder hinner vidtas i tid och därmed får avsedd effekt.

Efter verksamhetens genomförande ska vunna erfarenheter dokumenteras och efter hand implementeras i förbandet. Efter urskiljning delges andra hemvärnsförband dessa erfarenheter.

HANDBOK

4 Ledning av underrättelse- och säkerhetstjänst

4.1 Allmänt

Ledning av underrättelse- och säkerhetstjänst sker i tre huvudsakliga processer. Dessa är *underrättelse- och säkerhetsplanering, underrättelse- och säkerhetsledning* och *underrättelse- och säkerhetsuppföljning*. Märk väl att underrättelse- och säkerhetssektionen sällan eller aldrig ger ut egna order till förband. Det är det bataljonchefen, stödd av genomförandesektionen, som gör. De här beskrivna tre processerna går alltså ut på att förse den som ger order med de underlag som krävs för att underrättelse- och säkerhetstjänsten ska kunna lösa sina uppgifter.

Underrättelse- och säkerhetsplanering syftar till att kontinuerligt arbeta fram en plan för hur underrättelse- och säkerhetstjänsten ska besvara förbandets underrättelsebehov och lösa säkerhetstjänsten inom förbandet. Vid hemvärnsbataljon sker detta i huvudsak i ett för underrättelse- och säkerhetstjänsten internt planverk – underrättelse- och säkerhetsplanen. Denna plan ska beskriva hur aktuella underrättelsebehov ska besvaras genom att klarlägga vilken information som ska inhämtas, vem eller vilka som ska inhämta informationen, till vilken grad informationen ska bearbetas av vem samt när och hur underrättelsen senast ska ha nått mottagaren för att vara av värde. Dessutom ska planen beskriva vilka säkerhetsskyddsåtgärder som ska vidtas och hur dessa ska följas upp. Det är ur underrättelse- och säkerhetsplanen underlag hämtas för att ge order till egna förband. Arbetsmetoder av rutinka-

raktär arbetas in i förbandets och stabens stående order för att bland annat minska behovet av styrning efter hand.

Underrättelse- och säkerhetsledning syftar till att genom beslut och avväganden styra underrättelse- och säkerhetsfunktionen och genomförandet av arbetet med att ta fram och producera underrättelser samt föreslå säkerhetsskyddsåtgärder. Processen omfattar fastställande och inriktning av underrättelse- och säkerhetstjänstens planverk samt arbetsledningsbeslut.

Underrättelse- och säkerhetsuppföljning. För att säkerställa att underrättelsebehoven blir besvarade och att svaren kommer beställarna till godo samt att våra säkerhetsskyddsåtgärder vidtas och har önskad effekt, behöver den pågående verksamheten kontinuerligt följas upp. Då avvikelser från planen uppstår, måste dessa och konsekvenserna av dem lyftas till processen *underrättelse- och säkerhetsledning* för avdömning samt beslut om eventuella förändringar.

4.2 Underrättelse- och säkerhetsplanering

Funktionsplanering genomförs av underrättelse- och säkerhetssektionen och leds av C S2. Planeringen grundas på vad som kommit fram i bataljonstabens bedömande, där de viktigaste delarna är bataljonchefens målbild och genomförandeidé, de prioriterade underrättelsebehoven och de fastställda skyddsvärdena. Nedan följer en beskrivning av underrättelseplanering. För en utvecklad beskrivning av säkerhetsplanering, se kapitel 3.

Planeringen av underrättelsetjänstens bedrivande vid hemvärnsbataljon utgår från aktuellt eget underrättelse- och säkerhetsläge samt förbandets underrättelsebehov och resulterar i en underrättelse- och säkerhetsplan som kan innefatta underrättelsebehov, inhämtnings-, bearbetnings- och delgivningsplan samt underlag för inhämtningsorder till förband. Underrättelseplan omsätts i regel i order till underställd och underlydande chef.

Beslut som rör underrättelsetjänsten tar i regel lång tid att genomföra. Planläggning av underrättelsetjänst måste därför vara förutseende och långsiktig. Det är viktigt för C S2 att ha den tid som står till förfogande i åtanke och att anpassa arbetsformerna därefter.

Underrättelse- och säkerhetsplan görs upp för viss tid, operation eller annan verksamhet. Den grundas på underrättelsebehoven och på högre chefs inriktning och planering av underrättelsetjänsten. Planen utgör underlag för order och hemställan. Upprättad och godkänd underrättelse- och säkerhetsplan delges högre chef.

Underrättelse- och säkerhetsplanen bör utarbetas i samverkan med övriga sektioner inom egen stab och med underrättelsesektion i högre chefs stab. Planen bör indelas i samma skeden som bataljonens stridsplan. Underrättelse- och säkerhetsplanen görs om möjligt skriftlig. Om inte tiden medger att planen görs skriftlig antecknas vidtagna åtgärder i efterhand. Planen ändras fortlöpande med hänsyn till lägesutvecklingen.

Underrättelse- och säkerhetsplanen vid hemvärnsbataljon kan omfatta:

- Underrättelsebehov
- Aktuellt underrättelse- och säkerhetsläge
- Inhämtningsplan, inklusive underlag för order om inhämtning och hemställan till högre chef och sidoordnade
- Plan för bearbetning och delgivning

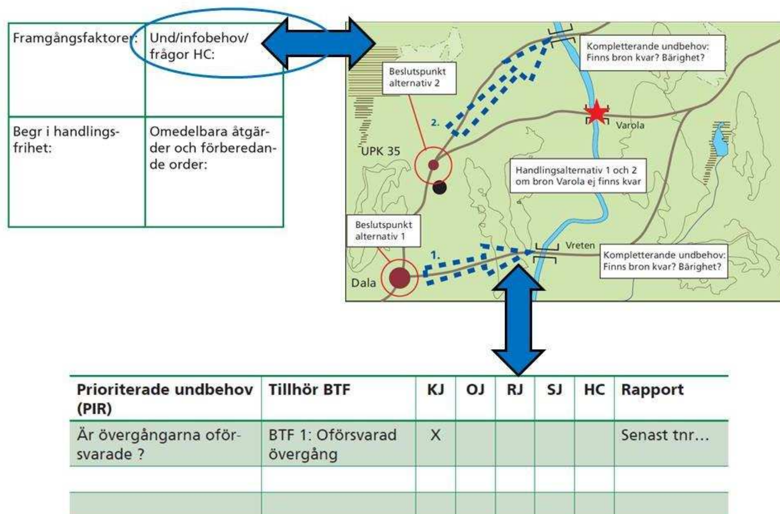
4.2.1 Inriktning av underrättelse- och säkerhetstjänsten

Inriktningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten anger hur denna ska genomföras under olika skeden i bataljonens stridsplan. För varje skede klarläggs vilka beslutstillfällen som identifierats och vilka underrättelsebehov som måste besvaras.

I inriktningen för varje skede i stridsplanen anges de prioriterade underrättelsebehoven samt hur inhämtningen ska genomföras. Dessutom bör prioriteringar avseende hur rapportering ska genomföras tydligt framgå. Fastställd inriktning ingår som en del av bataljonsordern. Tilldelas förband flera uppgifter anges i vilken ordning de bör lösas och avrapporteras.

4.2.2 Framtagning av underrättelsebehov

Underrättelsebehoven hämtas främst från bataljonstabens planeringsförteckning samt från de beslutstillfällen som identifierats under utvecklingen av bataljonens stridsplan.



Figur 4.1 Exempel på sammanhanget mellan planeringsförteckning, beslutstillfällen och inhämtningsplan. Metodhandbok ledning bataljon 2007.

Underrättelse- och säkerhetstjänstens interaktion med planerings- och beslutsprocessen syftar bland annat till att klarlägga underrättelsebehov (IR) och formulera chefens avgörande informationsbehov (CCIR). Det är av stor betydelse att tidigt identifiera och utforma prioriterade underrättelsebehov för att kunna påbörja inhämtning innan genomförandet. Samtliga steg genomförs i den omfattning och detaljeringsgrad som är rimlig med hänsyn till den tid som står till förfogande. Detta innebär i regel att detaljeringsgraden kommer att vara högre inom underrättelseområdet än inom intresseområdet.

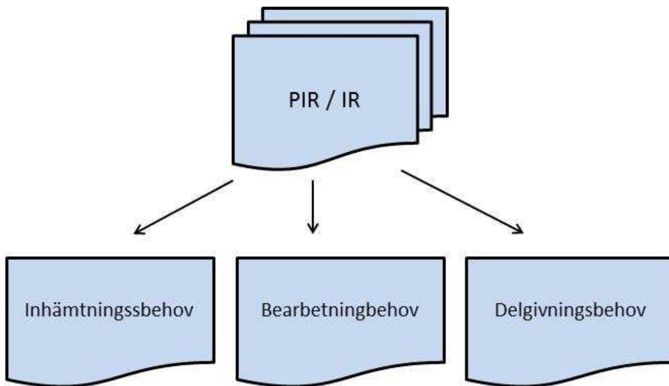
Efter hand som stabens planering fortlöper framkommer nya eller förändrade underrättelsebehov.

När ett underrättelsebehov upprättas ska minst följande information beskrivas:

- Vad chefen vill veta (beskrivning av den information som bedöms behövas och till vilken kvalitet)
- Varför det är av betydelse (vilket beslutstillfälle, varför behövs informationen, vilken eller vilka av förbandets uppgifter är den kopplad till?)
- Tidsförhållanden (under vilken tid behovet är giltigt samt när det senast måste vara besvarat för att chefen ska kunna fatta beslut).
- Hur det ska delges mottagaren (fördelat på *sändlista*[11] och om relevant *som orientering* samt format och vid behov sambandsmedel)
- Upprättare
- Plats eller område (geografisk belägenhet där underrättelsebehovet kan besvaras)
- Indikator (vad som förväntas kunna observeras)
- Prioritet (enligt en fyrgradig skala där 1 är högsta prioritet)

Hur underrättelsebehovet formuleras samt dess syfte och format, kvalitets- och tidskrav utgör den ram inom vilken inhämtning, bearbetning och delgivning planeras och genomförs.

[11] Med *sändlista* avses de mottagare som måste ha informationen, *som orientering* avser de mottagare som bedöms kunna ha nytta av den men inte måste ha den.



Figur 4.2 Formulerade prioriterade underrättelsebehov styr kraven på inhämtning, bearbetning och delgivning.

Fastställda prioriterade underrättelsebehov respektive underrättelsebehov bryts ned i detaljunderrättelsebehov (Specific Intelligence Requirements (SIR)) vilka i sin tur bryts ned till väsentliga informationselement (Essential Elements of Information (EEI)). Nedbrytning av underrättelsebehov syftar till att tydliggöra vilken information som saknas och skapa en struktur för vidare arbete med att inhämta, bearbeta och delge svar på underrättelsebehoven.

För att kunna besvara ett underrättelsebehov måste i regel även behov av bearbetning och formulering av inhämtningsuppgifter beaktas. Detta kan ske genom att ta fram indikatorer till varje SIR och att därefter formulera EEI med tillhörande indikatorer. Det är dessa EEI och indikatorer som ligger till grund för framtagning av inhämtningsuppgifter, med tillhörande spaningsfrågor och tidsförhållanden, vilka sedan kan omsättas till uppgifter till förband. Endast de EEI som är relevanta för tillgängliga inhämtningsresurser eller inhämt-

ningsdiscipliner behöver formuleras. De underrättelsebehov som inte kan besvaras med egna resurser anmäls till högre chef som begäran om information (RFI). Vid formulering av spaningsfrågor är det en fördel om den som senare ska bearbeta eller sammanställa den inkomna informationen deltar.

4.2.3 Underrättelse- och säkerhetsläge

Underrättelse- och säkerhetsläget anger egna underrättelse- och säkerhetsresursers läge. Om möjligt anges även deras förmåga att inhämta, bearbeta och delge underrättelser samt där så är lämpligt, deras bedömda tillförlitlighet.

Underrättelse- och säkerhetsläge delas in i aktuellt respektive planerat underrättelse- och säkerhetsläge. I det aktuella läget ska samtliga tillgängliga egna underrättelse- och säkerhetsresurser förtecknas. Baserat på det aktuella underrättelse- och säkerhetsläget förs även ett planerat läge. Underrättelse- och säkerhetsläget kan föras som en långtidsprognos där verksamhet i stort, stridsvärde och behov av resurser bedöms. Det används som en intern stabsarbetshandling vid S2 och uppdateras dagligen.

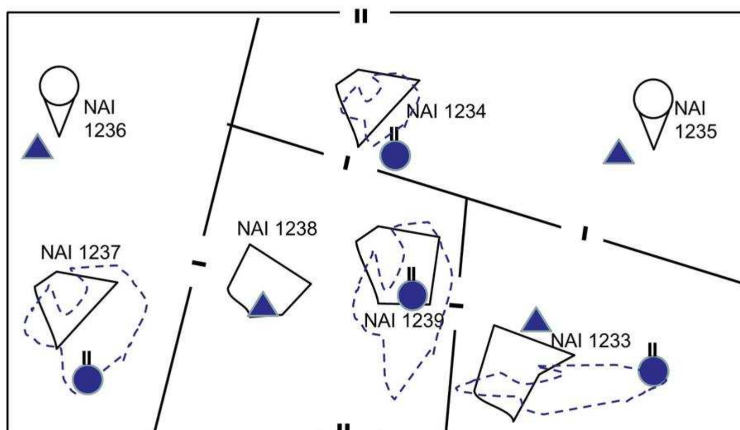
Underrättelse- och säkerhetsläget förs i två dokument. Det ena beskriver resursernas aktuella och planerade verksamhet och kan med fördel utformas som en tablå (se exempel nedan). Det andra beskriver resursen själv (här ska minst aktuell uppgift, geografisk belägenhet, stridsvärde, beredskap, sambandsmöjligheter, räckvidd och aktionsradie framgå) i form av ett resurskort. Vanligen kompletteras detta med en förteckning över den tekniska utrustning respektive enhet förfogar över.

Tid **Resurs**		Må	Ti	On	To	Fr
Hvundkomp	**Status**					
	Position	JOK	JOK	JOK	JOK	JOK -> UPP
	Vht	Spanar	Spanar	Spanar	Vilar	Ombas
Hvkomp	**Status**					
	Position	ÅBY	ÅBY	ÅBY	ÅBY	ÅBY
	Vht	Vilar	Plan	Spanar	Spanar	Spanar
Hvkomp	**Status**					
	Position	M-Ö	M-Ö	-	EL-EM	EL-EM
	Vht	Rep	Rep	Ut	Spanar	Spanar

Exempel på tablå utvisande eget underrättelse- och säkerhetsläge. FM UndH Led FU 2014.

Resurskorten ska successivt uppdateras för att så långt det är möjligt återspegla det nuvarande läget för respektive enhet.

Underrättelse- och säkerhetsläget kan kompletteras med en grafisk inhämtningsöversikt utvisande inhämtningsområden, observationsplatser med utritade observationsområden, patrullslingor samt vid behov förbandsgränser. Om hemvärnsflyggrupp disponeras kan även flygvägar framgå.



Teckenförklaring:

Observationsplats

Patrull

NAI i form av punkt

NAI i form av område

Patrullslinga

Figur 4.3 Exempel på grafisk inhämtningsöversikt.

4.2.4 Planering av inhämtning

Inhämtning planläggs mot bakgrund av:

- Högre chefs inriktning och order
- Chefs beslutstödsplan med underrättelsebehov

- Eget underrättelseläge (tillgängliga egna resurser, lokalisering, uthållighet och sambandsmöjligheter)

- Tillgång till övriga källor (källförteckning, se nedan)

- Bedömd motverkan eller risk vid inhämtning

Vid planläggning av inhämtning bedöms vilka källor som kan lämna önskad information (EEI), och vilka rapporteringsvägar som ska användas med hänsyn till tidsförhållanden och sambandsläget fastställs.

Förutom egna förband, vilkas förmåga att bedriva underrättelse- och säkerhetstjänst förs i underrättelse- och säkerhetsläget, förtecknas övriga källor i en särskild källförteckning.

ID	Källans unika beteckning
Namn	Källans namn i klartext
Kontaktuppgifter	Hur källan normalt kontaktas
Bestämmelser för nyttjande	Beskriver eventuella bestämmelser för hur källan får nyttjas, exempelvis av vem
Handläggare	Vem inom egen organisation som ansvarar för kontakter med källan – kan i förekommande fall beskriva vilken del inom egen organisation som har detta ansvar
Beskrivning (Fritext)	En allmän beskrivning av källan
Anmärkning	Kommentarer om uppträdande som kan påverka bedömningen av sakriktighet, som exempelvis ”Uppvisar en tendens att överdriva sin egen betydelse” eller ”Saknar mörkerkapacitet”.
Tillförlitlighet	Bedömd tillförlitlighet enligt FM UndR 2010
Senast värderad	Tidpunkt när källans tillförlitlighet senast bedömdes ÅÅMMDD

Exempel på källförteckning. FM UndH Led FU 2014.

Inhämtningsplanen kan utformas som tabell eller tablå. Av den ska minst framgå nedbrutet underrättelsebehov samt vem som fått inhämtningsuppgiften eller hemställan. Av inhämtningsuppgift ska minst framgå spaningsfråga, tidsförhållanden för inhämtning och rapportering samt vid behov var informationen ska inhämtas.

Underrättelsebehov			Prio	Inhämtas av		
PIR	SIR	EEI		1. Komp	2. Komp	RS
1: Förekommer …			1			
	1:1 Bedriver…		1			
		1:1:1 Förberedelser …	3		x	
		1:1:2 Spaning …	2		x	
		1:1:3 Minering …	1	x		
	1:2 Inträffar …		2			
		1:2:1 Sabotage …	1	x		
		1:2:2 Inbrott …	2	x		
2: Genomför …			2			
	2:1 Framrycker …		1			
		2:1:1 Fordon …	1			x
		2:1:2 Trupp …	2			x

Exempel på inhämtningsplan.

4.2.5 Planering av bearbetning

Planering av bearbetning omfattar innehåll, format, tider och omfattning av de produkter som ska framställas. Bearbetning planläggs mot bakgrund av:

- Underrättelsebehov
- Tid till förfogande
- Tillgängliga grundunderrättelser, exempelvis handböcker och materielkort

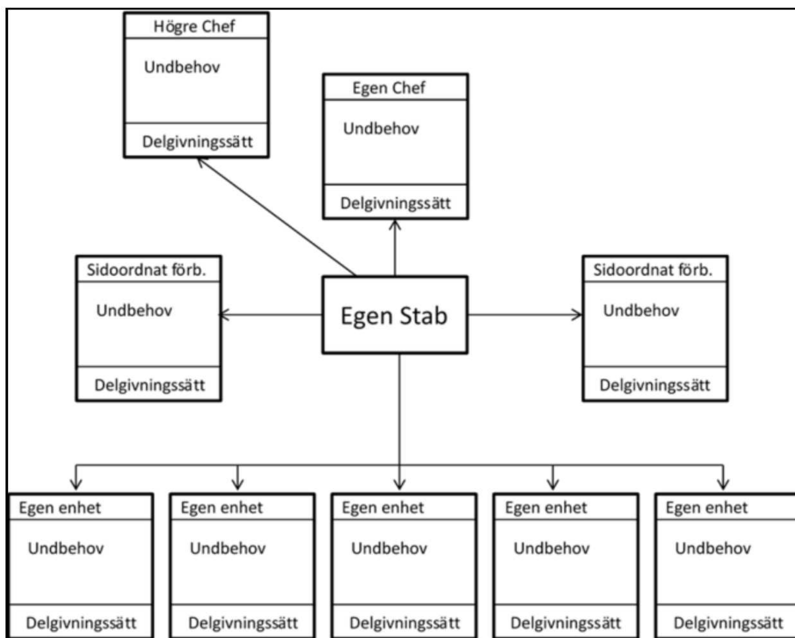
- Tillgängliga bearbetningsverktyg, som exempelvis cirkeldiagram och händelsediagram, lägeskarta, klocka, linjal och liknande

Order eller inriktning för bearbetning ges med beaktande av tidsförhållanden i stabens arbete, former och tidpunkter för delgivning och rapportering.

4.2.6 Planering av delgivning

Delgivning planeras mot bakgrund av egna och högre, underlydande, underställda och samverkande chefers underrättelsebehov samt tillgängliga sambandsmedel.

Delgivningsplanen anger mottagare av underrättelser, tidpunkter samt format och metod för delgivning. På delgivningstablå förtecknas de närmast högre, underställda och samverkande chefer som ska delges underrättelser. Strävan ska vara att tydliggöra vilka slag av underrättelser som i ett bestämt läge ska delges viss mottagare. Hänsyn måste även tas till vilka sambandsmöjligheter som finns för att nå respektive mottagare.



Figur 4.4 Exempel på delgivningstablå.

4.3 Underrättelse- och säkerhetsledning

Resultaten från funktionsplaneringen ligger till grund för det fortsatta stabsarbetet. Huvudsakligen handlar det om att avgöra vilka underrättelsebehov förbandet kan besvara med egna resurser, och vad det är lämpligt att högre chef eller sidoordnade förband bidrar med. Vad egna resurser planeras göra ska koordineras med förbandets övriga planerade verksamhet, en uppgift genomförandesektionen hanterar.

Planeringen ska delges till högre chef för att möjliggöra koordinering och systemoptimering.

Då hemvärnsbataljon löser uppgifterna bevaka och skydda präglas stabsarbetet i huvudsak av rutinverksamhet, men samtidigt krävs förmåga att kunna hantera hastigt uppkomna situationer. Underrättelse- och säkerhetssektionen måste förstå bataljonens stridsplan och underrättelsebehov för att kunna ligga på framkant och kontinuerligt kunna genomföra de förändringar av underrättelse- och säkerhetstjänsten som krävs för att stödja beslutsfattare.

För att arbetet ska kunna fortgå oavbrutet under längre tid krävs att arbetsuppgifterna fördelas inom sektionen och att ett avlösningsförfarande ordnas. Vid avlösning ansvarar avgående personal för att den pågående personalen blir orienterad om läget. Tillfällig arbetsgrupp kan organiseras för viss uppgift inom staben, exempelvis för planläggning eller särskild bearbetning.

För att kunna arbetsleda sektionen effektivt bör chefen för underrättelse- och säkerhetssektionen kontinuerligt samverka med bataljonchef avseende:

- Behov av underrättelsebefäl vid ledande lag
- Behov av ny inriktning för underrättelse- och säkerhetstjänsten
- Behov av förändring av de gällande underrättelsebehoven, inklusive eventuell omprioritering

4.4 Underrättelse- och säkerhetsuppföljning

Underrättelse- och säkerhetsuppföljning syftar till att kontrollera att verksamheten faktiskt leder till att våra underrättelsebehov blir besvarade i rätt tid samt att säkerhetsskyddsåtgärderna fyller sina syften. Dessutom behöver vi kontinuerligt värdera om våra underrättelsebehov fortfarande är aktuella och om nya behöver formuleras. Något förenklat syftar underrättelse- och säkerhetsuppföljningen till att besvara den övergripande frågan *håller planen?*

En viktig del i arbetet är att följa lägesutvecklingen och göra bedömningar utifrån densamma. Underrättelse- och säkerhetssektionen behöver följa utvecklingen vid såväl egna som motståndarens förband. Egna förbands verksamhet behöver följas upp utifrån om underrättelse- och säkerhetsplanen påverkas på något sätt – oftast handlar det om att bevaka underrättelse- och säkerhetsläget för att vid tillfällen då detta förändras kunna stämma av om planen fortsatt håller eller om åtgärder måste vidtas. Det kan exempelvis handla om att andra kompaniet får överta observationsplats (oplats) 118 eftersom det förstas stridsvärde gått ner för mycket. Underrättelse- och säkerhetssektionen behöver därför arbeta intimt med övriga delar av bataljonstaben vid uppföljning.

Motståndarens verksamhet bevakas utifrån tidigare gjort underrättelsebedömande. Underrättelse- och säkerhetsplanen bygger ofta på antaganden kring motståndarens uppträdande. Underrättelsebehov och de antaganden dessa bygger på måste därför kontinuerligt prövas utifrån händelseutvecklingen. Om antaganden skulle visa sig inte stämma kan planen behöva ändras.

Uppföljning kan exempelvis ske genom:

- Uppföljning av underrättelse- och säkerhetsläget
- Identifiera och förteckna uppkomna underrättelsebehov samt avvikelser från den planerade underrättelseverksamheten
- Fortlöpande bevaka huruvida antaganden och bedömningar behöver revideras
- Förande av lägeskarta utvisande motståndarens verksamhet (se kapitel 6 Bearbetning)
- Uppföljning av inhämtningsplan med tillhörande indikatorer och beslutstillfällen
- Kontroll av rapportering efter genomförd verksamhet, exempelvis avseende spaningsuppgifter
- Dialog med högre chef (J2 vid regional stab) eller sidoordnade förband avseende bedömning av motståndarläge
- Genomförande av interna säkerhetsskyddskontroller och en löpande bedömning av vidtagna säkerhetsskyddsåtgärder

Som stöd för uppföljningen förs inkommen information löpande in i underrättelseliggare och på lägeskarta (se kapitel 6 Bearbetning). Dessa kontrolleras mot gällande underrättelsebehov i inhämtningsplanen för att bedöma om informationen tillgodoser något underrättelsebehov eller om nya under-

rättelsebehov behöver formuleras. Inkomna rapporter jämförs också med gjorda underrättelsebedömanden för att avgöra om dessa är fortsatt giltiga eller om de behöver revideras.

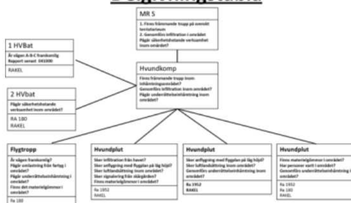
Inom ramen för uppföljning förs lämpligen en ledningstablå. Denna kan bestå av aktuella underrättelsebehov, delgivningstablå, underrättelse- och säkerhetsläge samt en grafisk inhämtningsöversikt. Dessa verktyg gör det enklare att sätta ny information i ett sammanhang och tolka hur det påverkar oss.

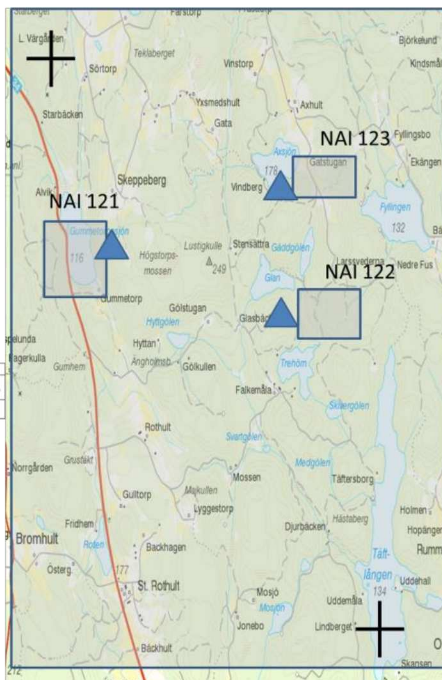
LEDNINGSTABLÅ

Prioriterade underrättelsebehov

Prioriterade underrättelsebehov
1. Finns främmande trupp på svenskt territorium
2 Sker innästling inom MR S områd1e
3 Sker säkerhetshotande verksamhet inom MR S område

Delgivningstablå





Underrättelse-och säkerhetsläge

Verksamhet / Tid / Förband	3/3 (I II III IV)	4/3 (I II III IV)	5/3 (I II III IV)	6/3 (I II III IV)	7/3 (I II III IV)	8/3 (I II III IV)
			Omgruppering			
		Förberedelser återhämtning				
				Återhämtning		
		Spaning	Återhämtning	Identifieringsöversikt	Spaning	
		Spaning	Återhämtning	Spaningsreserv		
	Spaningsreserv	Spaning	Omgruppering	Spaning		

Figur 4.5 Exempel på S2 ledningstablå.

5 Inhämtning

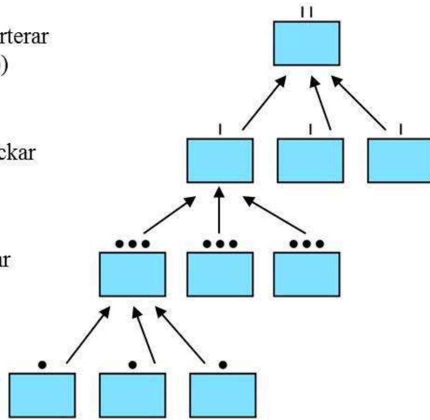
5.1 Grunder

Inhämtning syftar till att samla in den information som behövs för att kunna besvara förbandschefens underrättelsebehov. Förbandets inhämtning tar sin utgångspunkt i förbandets inhämtningsplan och regleras genom order. Beroende på tidsförhållanden och vad underrättelsebehovet avser kan information från inhämtning komma att delges till mottagare i mer eller mindre obearbetad form.

Hemvärnsbataljon inhämtar vanligen genom att ställa en eller fler av följande inhämtningsuppgifter: spaning, ytövervakning, utfrågning eller samverkan. Alternativt kan man inhämta genom att hemställa om information (utformad som informationsbegäran (RFI)). Bataljonen kan också komma att understödjas med inhämtningsresurser från högre chef, som exempelvis flygplan, fartyg och eller hemvärnsunderrättelsekompani.

En viktig källa till information av underrättelseintresse är den rapportering som genomförs av alla enheter i bataljonen i enlighet med förbandets rapporteringsbestämmelser. Underrättelse- och säkerhetssektionen bör därför kontinuerligt utveckla förbandets (ner till enskild soldats) förmåga att rapportera.

Rapporteringsvägar och tidsförhållanden ska regleras i order.



Figur 5.1 Exempel på rapporteringsvägar inom hemvärnsbataljon.

Information om terrängförhållanden inhämtas genom studier av kartor, sjökort, rekognosering eller samverkan.

Information om väderförhållanden (inklusive hur ljusförhållanden bedöms påverka mörkerstridsutrustning) inhämtas genom mark- (och eller sjö-) väderöversikt som normalt översänds till bataljonen från högre chef och omfattar en väderprognos med detaljerad prognos gällande innevarande dygn och en prognos för nästföljande ett till två dygn.

Inhämtningsledning hanteras av underrättelse- och säkerhetssektionen och omfattar planering av inhämtning och uppföljning och syftar till att inrikta tilldelade inhämtningsresurser så att förbandets underrättelsebehov besvaras i rätt tid och med rätt detaljupplösning. Order om inhämtning ges av hemvärnsbataljonchef (insatsledare).

Inhämtningsplanering ska präglas av god framförhållning så att inhämtning, vid behov, kan fokuseras till tid, plats eller

område med hänsyn till behov av förberedelsetid och genomförande. Uppföljning syftar till att kontrollera att underrättelsebehoven kan besvaras i tid samt vid behov kunna komplettera ställda spaningsfrågor.

5.2 Inhämtningsuppgifter

Inhämtningsuppgift ska vara avpassad efter förbandets förmåga. Hänsyn ska tas till den tid som krävs för förberedelser och genomförande.

Exempel på inhämtningsuppgifter:

Uppgift	**Innebörd**
Spana	Uppgift som syftar till att inhämta information utan strid. Uppgiften är normalt avgränsad i tid och rum. Syftet med uppgiften är att lokalisera, identifiera, verifiera eller dokumentera viss företeelse eller visst objekt. Uppgiften kompletteras med spaningsfrågor.
Ytövervaka	Uppgift som syftar till att övervaka specificerat område. Området observeras i regel från flera samordnade observationsplatser. Ansvarig chef må dock lämna delar av området utan ständig övervakning. Uppgiften kompletteras med spaningsfrågor.
Utfråga	Utfrågning kan ske på två sätt: • Taktisk debriefing av egen personal, vilket syftar till att inhämta information av personal som varit i (strids-)kontakt med motståndaren. • Enklare utfrågning av uppgiftslämnare som vill lämna information.

Samverka	Samverkan innebär att inhämta information från andra militära förband, övriga delar av totalförsvaret eller civila aktörer. Samverkan innebär ett planerat systematiskt genomfört samtal.
Hemställa	Uppgift som syftar till att inhämta information genom att begära den från högre eller sidoordnad chef.

Utöver dessa inhämtar förbandet även information vid lösandet av övriga uppgifter, som exempelvis *stridsspana* (en stridsuppgift som syftar till att inhämta information om exempelvis läget och åtgärder hos motståndaren genom att bibehålla eller återta stridskontakt med denne), eller genom strid.

5.2.1 Spaning

Spaning ska kunna bedrivas av alla förband. Förband löser spaningsuppgift genom fast och eller rörlig spaning vilken kan ske dolt eller öppet. Dold spaning är som regel mer tidskrävande. Ska spaning ske öppet genomförs den i regel som patrullering, vägspärr eller postering.

Order för spaning ska (ur inhämtningsperspektiv) minst innehålla:

- Spaningsuppgift (se nedan)
- Tid för lösandet, anges som: ”minst intill…” eller ”uppgiften avbryts…”

- Spaningsfrågor: anger eller förtydligar syftet med uppgiften, vad ska inhämtas
- Rapporteringssätt och tidsförhållanden för rapportering
- Insatsregler (fred – kris – krig)
- Beredduppgift
- Anvisningar (exempelvis dolt eller öppet uppträdande)

Spaningsuppgifters innebörd indelat efter vilken förbandsstorlek som får uppgiften:

UPPGIFT till kompani	INNEBÖRD
1. Spana i huvudriktning… mot framryckande eller tillbakaryckande motstån-dare.	
a. Tag och håll kän-ning med motstån-daren (uppgiften kan kombineras med fördröjnings-uppgift).	Var och när framrycker mot-ståndarens främsta avdel-ningar? Under kortare tid kontrolleras: Motståndarens framryckningshastighet. Främsta avdelningarnas styrka och slag.
b. Tag känning och spana mot fram-ryckande motstån-dare (uppgiften kan preciseras med från C-D intill E-F).	Var och när framrycker mot-ståndarens främsta avdel-ningar? Motståndarens styrka och verksamhet bakom hans främsta avdel-ningar. Motståndarens styr-ketillväxt?
c. Tag känning och spana på djupet (kontaktpunkten intill G-H).	Var och när framrycker (till-bakarycker) motståndarens främsta avdelningar? Mot-ståndarens omgruppering och styrketillväxt kontrolle-ras under lång tid. Motstån-darens gruppering fastställs, främst staber, reserver och understödsförband. Identifie-

	ringar genomförs.
2. Spana mot luftlandsatt motståndare (eldledare bör tilldelas).	Motståndarens utbredning och gruppering? Motståndarens styrketillväxt och verksamhet? Varifrån kan eld avges mot luftlandsättningsfältet och varifrån kan anfall ansättas?
3. Spana inom område	Efter innästling eller utgångsgruppering fastställs: motståndarens framryckning, omgruppering och styrketillväxt. Motståndarens gruppering, främst staber, reserver och understödsförband. Identifieringar genomförs.

UPPGIFT till pluton	INNEBÖRD
4. Spana längs vägen A - B. (Spana över C mot D…) (Spana mot E…)	Längs väg eller i en riktning.
5. Tag och håll känning med motståndaren.	Innebörd enligt 1a.
6. Tag känning och spana mot framryckande motståndare.	Innebörd enligt 1b.
7.	
a. Tag känning och spana på djupet.	Innebörd enligt 1c.
b. Tag känning med luftlandsatt motståndare vid F och spana på djupet.	Vid spaning mot luftlandsättning används samma spaningsteknik. Innebörd enligt 2 tillkommer.
8. Spana inom område G-H-I-J	Innebörd enligt 3.
9. Fast spaning mot K och L (Fast spaning mot…, kort tid)	Från valfria platser ska motståndarens verksamhet vid K och L övervakas. Med kort tid avses < 24 timmar, begränsade åtg vid opl och sluten del.

UPPGIFT till grupp	INNEBÖRD
10. Spana mot A.	Förhållandena vid A ska klarläggas. Framryckningsvägen är valfri.
11. Spana över B mot C.	Förhållandena vid B ska klarläggas innan spaningen inriktas mot C. Framryckningsvägen är valfri.
12. Spana i kompassriktning YYYY (streck), X m.	Förhållandena i kompassriktningen ska klarläggas under angiven sträcka, 400 m. Framryckningen avbryts om motståndaren påträffas tidigare.
13. Spana längs vägen D – E.	Förhållandena längs vägen ska klarläggas. Framryckningen till och från vägen är valfri, men mellan D – E ska vägens huvuddel kunna observeras.
14. Fast spaning mot F (gruppering i anslutning till vägskäl undvikes, då spaning ska verka under lång tid).	Innebörd enligt 11.
15. Fast spaning mot vägen G – H.	Från valfri plats ska verksamheten vid en del av vägen mellan G och H övervakas.

Exempel
”Fast spaning mot A från (datum klockslag), minst intill (datum klockslag). Framrycker motståndaren mot B? passningsalternativ 4: rapport varje timme från (datum klockslag). Rapportsammanfattning var 6 timme. Skyddslagen gäller. Beredd spana mot C eller D. Dolt uppträdande”.

Vid behov anges dessutom särskilda bestämmelser för samverkan, delgivning, sambandsvägar och underhållstjänst. Av ordern ska framgå vad som ska rapporteras, med företrädesrätt, med vilka sambandsmedel och i vilken mottagarordning.

Vid uppgiftställning ges stor valfrihet avseende tillvägagångsätt. Endast i undantagsfall ska direktstyrning ske.

För att lösa spaningsuppgift krävs tid för förberedelser. Vid uppgiftställning ska hänsyn tas till förbandets behov av tid för planering, till- och fråntransport samt rapportering. Vid fast spaning behövs mer tid för förberedelser och utgångsgruppering innan uppgiften kan påbörjas.

Känning innebär att spaningsenheten har visuell kontakt med motståndarens verksamhet. Känning innebär inte att strid måste tas. Dock är en stridskontakt i sig känning med motståndaren.

Vid fast spaning anger tiden ”från …” då observation senast ska påbörjas på målet. ”… till …” anger när observationen ska avbrytas. Vid rörlig spaning anger tiden ”från …” när förband påbörjar lösandet av spaningsuppgiften. ”… till …” anger sluttiden för lösandet av spaningsuppgiften. Ordertrycket ”… minst intill…” används då styrning för tidens

bortre gräns inte kan anges och signalerar att uppgiften kan komma att förlängas.

Spaning kan även genomföras med flyg och ges då uppgiften att spana mot objekt alternativt punkt eller område som exempelvis spaning längs väg, fartygsled eller kraftledningsgator.

Spaningsuppgift kompletteras med spaningsfrågor vilka är avsedda att säkerställa att det aktuella underrättelsebehovet besvaras. Spaningsfrågor förtydligar följaktligen uppgiften vilket underlättar planeringen för den som ska genomföra inhämtningen. Spaningsfrågan är en del av ordern och ska således besvaras. Finns flera spaningsfrågor anges de normalt i prioritetsordning.

Exempel på spaningsfrågor:

Har motståndaren grupperat vid XY?

Har motståndaren upprättat materielupplag vid YZ?

Har motståndaren grupperat en observationsplats vid ZA?

Har motståndaren genomfört skottfältsröjning vid ZA?

Har motståndaren placerat ut radiofyrar inom område F-G-H?

Har motståndaren genomfört utmärkning av farleder inom området A-B-C?

Pågår fientlig förflyttning längs vägen A-B-C?

5.2.2 Ytövervakning

Med ytövervakning avses en ”uppgift som syftar till att övervaka specificerat område. Området observeras i regel från flera samordnade observationsplatser. Ansvarig chef må dock lämna delar av området utan ständig övervakning. Uppgiften kompletteras med spaningsfrågor.”[12] Förband kan, genom lösande av uppgifter som skydda och bevaka, samtidigt lösa uppgiften ytövervaka.

Vid ytövervakning strävar vi efter att systematiskt observera verksamhet eller objekt i ett geografiskt område, för att kunna bygga upp och upprätthålla en lägesbild för det angivna området. Ytövervakningen resulterar också i att en normalbild för området kan upprättas. Avvikelser i normalbilden kan ge förvarning om motståndares verksamhet.

Ytövervakning samordnas i största möjliga utsträckning med andra militära förband och efter samverkan även med civila resurser, exempelvis polis, tull, bevakningsföretag, hemtjänsten, brevbärare med flera, vilka alla kan lämna information om läget i ett område.

Uppgiften löses vanligen genom observation från förbandets ordinarie poster, observationsplatser och patrullering samt med en kombination av metoder som fast eller rörlig spaning. Ytövervakning kan även genomföras med flyg vilket då exempelvis inriktas mot spaning längs väg, fartygsled eller kraftledningsgator eller liknande.

Ytövervakning ska kompletteras med spaningsfrågor för att tydliggöra vad som ska inhämtas.

---

[12] Uppgiftstexten hämtad ur Handbok Armé - Ledning 2016.

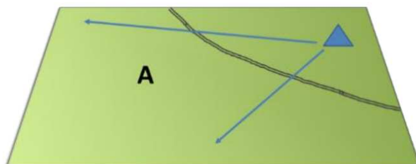
Ett exempel på uppgiftsställning skulle kunna lyda: *Ytövervaka område A-B-C-D från (datum klockslag) minst intill (datum klockslag), (beredd…) Spaningsfrågor…(nära kopplade till inhämtningsplan).*

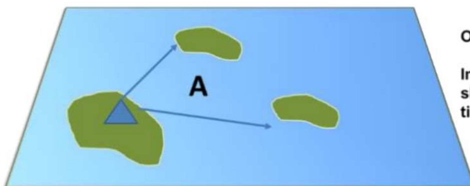
5.3 Spaningsmetoder

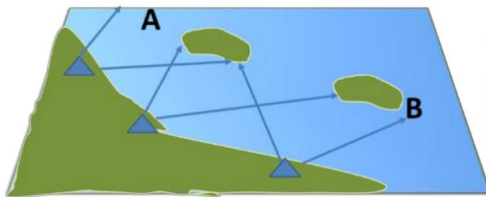
Truppspaning genomförs som fast eller rörlig spaning. Hemvärnspluton med hund kan dessutom lösa uppgiften genomsök.

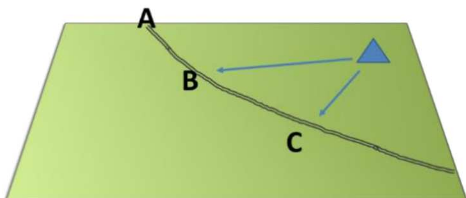
5.3.1 Fast spaning

Fast spaning syftar till att fortlöpande eller under viss tid kunna observera förhållandena längs en väg eller stråk, på en viss plats eller inom ett visst område och kunna fastställa en motståndares verksamhet, typ av förband eller materiel.









Figur 5.2 Exempel på fast spaning.

Fast spaning innebär att förbandet från en plats i terrängen löser angiven uppgift. Den plats varifrån observation sker benämns observationsplats (oplats, opl). I regel upprättar en grupp en oplats. Vid planerandet av fast spaning ska särskild hänsyn tas till insatsmiljöns påverkan på förbandets uthållighet och uppträdande.

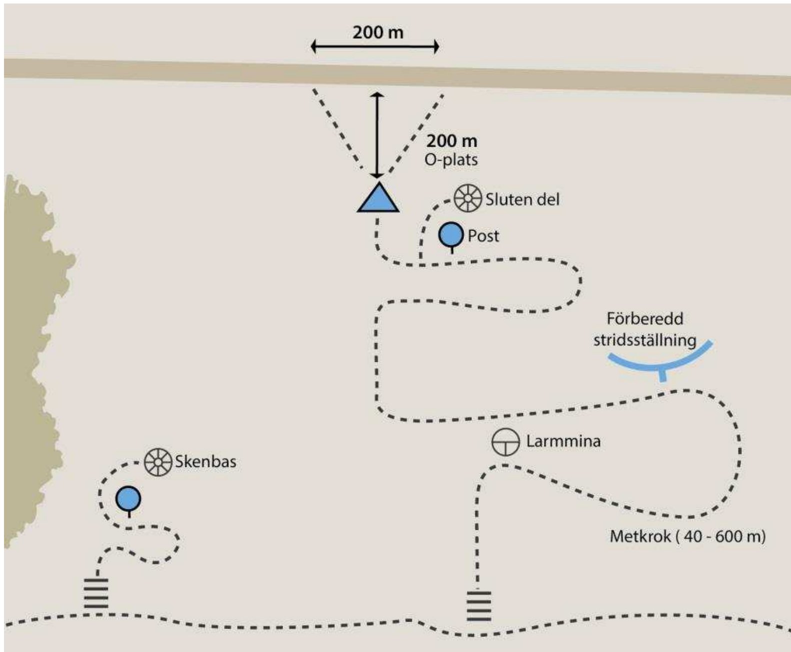
För att lösa uppgiften fast spaning krävs att målet kan observeras och att det finns goda möjligheter till samband. För att minska risken för lokalisering bör sändarplats användas för rapportering. Observationsavståndet bör normalt inte överstiga en - två km i överskådlig terräng.

Då en observationsplats registreras vid underrättelse- och säkerhetssektionen bör observationsområdet framgå så att det framgår vad som kan observeras. Härvid används skiss, foto eller kartlager. I undantagsfall rapporteras observationsmöjligheterna på radio genom att ange riktningar och avstånd till ett antal punkter som begränsar observationsområdet.

Fast spaning ska kunna genomföras under lång tid (dagar till veckor). Detta ställer stora krav på dolt uppträdande med god disciplin och bra maskering (exempelvis avseende värmesignatur) så att observationsplatsens inte upptäcks av en motståndares rutinmässiga skyddsåtgärder. Vid dålig sikt och under mörker kan uppgiften lösas genom att utnyttja en växeloplats som ligger närmare målet.

Om uppgiften innebär spaning mot en vägsträcka bör minst 200 meter vägsträcka kunna observeras för att fordon och materiel ska hinna identifieras.

I bebyggelse grupperas observationsplatser mitt i ett hus, exempelvis på andra eller tredje våningen i ett fyra-femvåningshus, syftande till att minska risken för upptäckt eller bekämpning.



Figur 5.3 Exempel på principer för gruppering av observationsplats vid fast spaning.

Oplatschef är ansvarig för rapportering. Viktigare iakttagelser, exempelvis objekt eller verksamhet enligt larmlista, sänds snarast. Övriga iakttagelser rapporteras på fastställda tidpunkter. Rapporten ”inget att rapportera” kan vara lika viktig för högre chef som en rapport om att motståndaren har observerats.

På oplats förs oplatsliggare över alla observationer. I oplatsliggaren antecknas läge, beskrivning, antal samt tidpunkt för observation och rapportering.

Exempel på observationsplatsliggare:

Stund	**Styrka**	**Slag**	**Riktning**	**ID /Övrigt**	**Sänt**
1233	10	T-80	S	Komp	1245
1237	3	LB URAL	N		
1305	29	BTR-70 PB	S	Bat +	
	4	T-80	S		1335
1323	6	LB med dragen GRK	S		
1722	3	BRDM-2	N	PVRB ?	1755
1745	6	2S1	S	Komp -	

Exempel på sammanställning av observationer vid oplats (fast spaning mot framryckande motståndare).

- Rapportsammanfattning skickas periodiskt enligt högre chefs bestämmande
- Rapportsammanfattning ska innehålla en sammanfattning av de rapporter som sänts den aktuella perioden
- Sporadisk och enstaka trafik sammanföres för tiden

5.3.2 Rörlig spaning

Rörlig spaning genomförs i viss riktning, mot angivet mål eller inom ett visst område. Metoden indelas i punktspaning och områdesspaning. Syftet kan vara att klarlägga motståndarens läge, utrustning och verksamhet. Rörlig spaning kan bedrivas för att komplettera fast spaning.

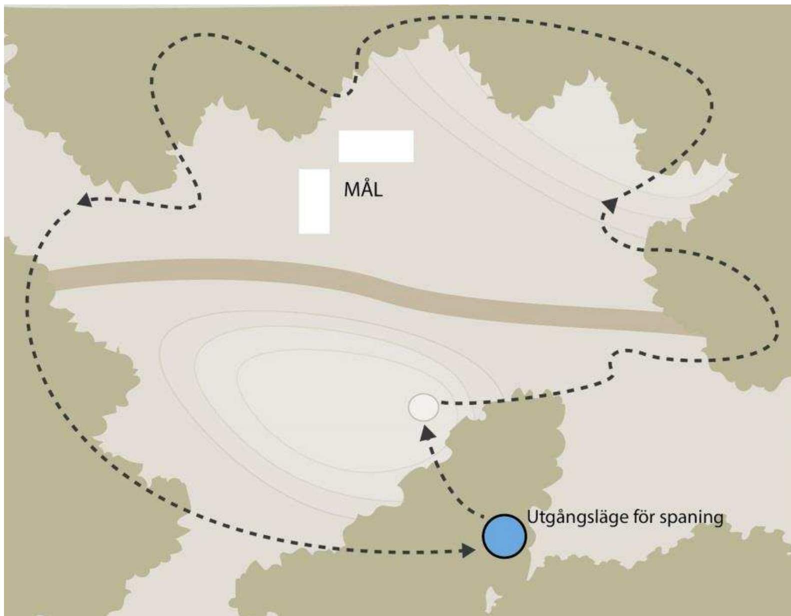
Rörlig spaning kan genomföras med fordon eller till fots. Rörlig spaning till fots sker normalt med spaningspatrull. Gruppen spanar samlad eller delad i omgångar eller stridspar.

Om läget medger kan rörlig spaning genomföras öppet. Uppgiften kan då lösas som patrullering.

Rörlig spaning till fots bör inte överstiga två km. Rörlig spaning längs väg genomförs i undantagsfall som motoriserad spaning (endast vid liten risk för sammanstöt).

Rörlig spaning i bebyggelse är att betrakta som en mycket svår uppgift som kräver gott om tid för genomförandet om en motståndare befinner sig i bebyggelsen. Om strid ska genomföras i bebyggelsen ska stor vikt läggas vid samverkan innan uppgiften utförs och omfatta bland annat igenkänningsåtgärder för att undvika vådabekämpning.

Vid spaning mot ett mål (punktspaning) väljs spaningens utgångsläge på avstånd från målet (minst 500m från målet). Platsen kan användas som rapportsammanställningsplats där sändning och rapportsammanfattning förbereds. Därefter sänds stridspar ut mot målet som dolt tar sig fram till en observationspunkt. Vid behov förflyttar sig stridsparet till en ny observationspunkt. Om det är möjligt bör observation utföras från olika riktningar, dock beaktas risken för upptäckt.

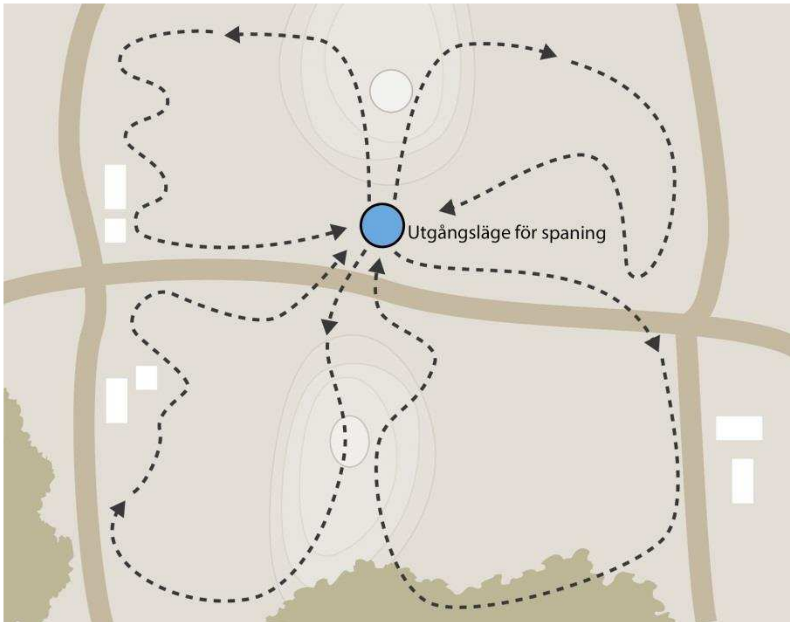


Figur 5.4 Exempel på punktspaning.

Vid rörlig spaning inom område väljs utgångsläget i kanten av området eller på en centralplats inom området. Utgångsläget används i regel som återsamlingsplats alternativt sammanställningsplats. Alternativ återsamlingsplats ska utses. Risken för sammanstöt med egna enheter ska beaktas.

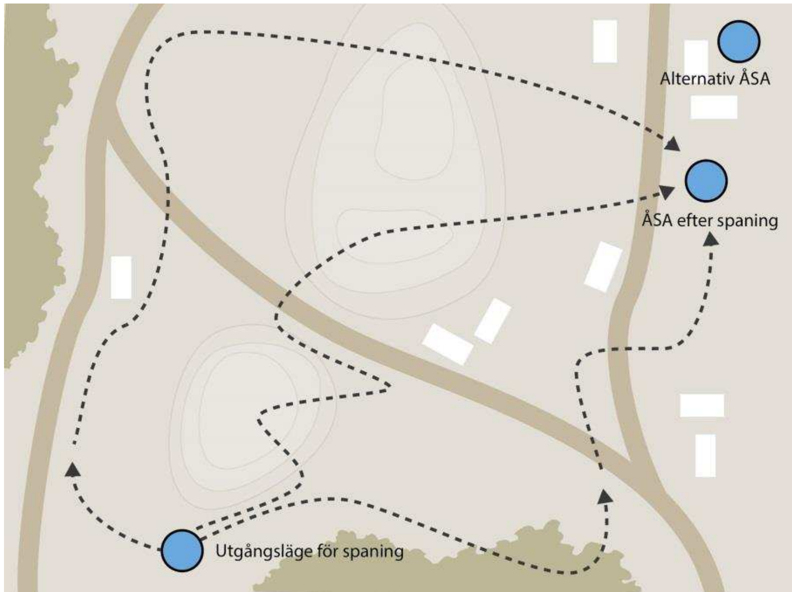
Områdesspaning genomförs som spaning inom ett område. Vid områdesspaning indelas gruppen som regel i stridspar. Områdesspaning kan genomföras enligt de så kallade svep-, låd- eller fågelklometoderna.

Svepmetoden används när området är naturligt indelat i två eller flera delar.



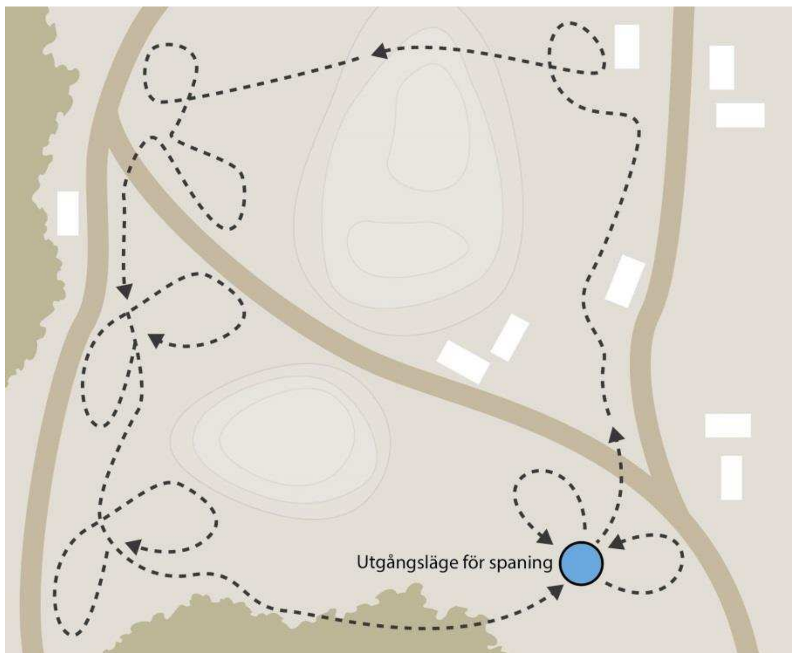
Figur 5.5 Exempel på svepmetod.

Lådmetoden används när området är begränsat av exempelvis vägar och då motståndaren kan väntas vara grupperad längs dessa.



Figur 5.6 Exempel på lådmetod.

Fågelklometoden används när området innehåller flera intressanta punkter som man vill undersöka med ”klorna”, eller då området är mycket osäkert och man hela tiden vill skicka ut känselspröt framför gruppen.



Figur 5.7 Exempel på fågelklometod.

5.3.3 Genomsök

Genomsök är en form av rörlig spaning som syftar till att kontrollera ett område eller en byggnad.

Vid genomsök används i regel en eller flera hundar samtidigt. Antalet hundar styrs av kravet på noggrannhet, områdets storlek och tid till förfogande. Vid genomsök där hög noggrannhet krävs används två eller flera hundar samtidigt.

På order vidtas följande:

- Följa upp markering
- Fortsatt genomsök alternativt bevakning
- Tillbakaryckning

Genomsök av område kan genomföras som:

- *Slalomsök* används i betäckt terräng där man med stor sannolikhet antar att en motståndare uppehåller sig
- *Z-sök* används i småbruten terräng där man med stor sannolikhet antar att motståndaren har framryckt
- *Rutsök* används främst i begränsade områden där mycket stor noggrannhet krävs, exempelvis vid objekt
- *Parallellsök* används i terräng med gles skog, längs vägar eller för att snabbt söka av stora områden och därigenom kontrollera om motståndaren uppehåller sig inom området
- *Kombinerat sök* innebär att olika metoder används inom samma område. Kravet på noggrannhet kan variera.



Figur 5.8 Exempel på metoder vid genomsök av område. Handbok Hundtjänst för Försvarsmakten, del 1 Utbildning, 2012.

5.4 Samverkan

Regional stab ansvarar för att en kontinuerlig samverkan med civila aktörer och myndigheter genomförs så att en markterritoriell lägesbild och nödvändig insatsberedskap kan upprätthållas.

Vid all planering ska hemvärnsbataljonens samverkansbehov identifieras, dokumenteras och anmälas till regional stab som samordnar och beordrar samverkan. Inom hemvärnsbataljon genomförs samverkan främst av samverkansbefäl ur S3. I vissa fall kan samverkan ske genom utväxling av samver-

kanspersonal. Vid behov, exempelvis vid omgruppering till nytt område, kan samverkansbefäl eller -grupp avdelas för att möjliggöra tidig samverkan. I sådan samverkan bör personal från underrättelse- och säkerhetssektionen ingå.

Underrättelse- och säkerhetssektionen genomför samverkan främst avseende underrättelsetjänst. Sådan samverkan ska först beordras av regional stab. I order ska erforderliga mandat och ansvarsförhållanden framgå och syftet med samverkan anges. Kan flera samverkanstillfällen förutses är det lämpligt att utarbeta rutiner för samverkan, exempelvis vad avser tidpunkter, platser och en gemensam mall som dagordning. Uppkomna samverkansbehov anmäls till regional stab.

Samverkan ska protokollföras så att beslut och gemensamma överenskommelser tydligt framgår. Dokumentet ska undertecknas av parterna och snarast delges berörda samt rapporteras till regional stab. Bataljonstaben bör därför representeras av två personer. En som genomför samverkan och en som för anteckningar eller protokoll.

Inför en samverkan bör man komma överens om:

- Syfte och mål med samverkan
- Deltagare
- Samband (exempelvis vid behov av ändringar med hänsyn till lägesutveckling)
- Plats (behov av vägvisning, legitimation, skydd, sekretess eller liknande)

Samverkan avseende underrättelsetjänst kan omfatta:

- Anmälan av underrättelsebehov
- Överenskommelser om delgivning av underrättelser
- Samordning av resurser för inhämtning och vid behov bearbetning och delgivning
- Behov av gemensamma beredningar, exempelvis underrättelseberedningar och bedömanden
- Gränser för underrättelseområden och intresseområden
- Rapporteringsvägar och sambandsmedel

5.5 Utfrågning

Utfrågning kan ske på två sätt:

- Taktisk debriefing som syftar till att inhämta information från egen personal som genomfört verksamhet vilken kan ge värdefull information
- Enklare utfrågning av uppgiftslämnare som vill lämna information

All utfrågning ska noga protokollföras för vidare handläggning inom bataljonsstaben. Underrättelse- och säkerhetssektionen har huvudansvaret för att samordna all utfrågning inom bataljonen. Med detta avses att sektionens personal bör vara

de som förvaltar kompetensen rörande utfrågning inom bataljonen samt utbildar och utger bestämmelser i ämnet.

Utfrågning av personer som ingår i förbandet genomförs efter att de genomfört verksamhet som kan ge värdefull information, som exempelvis strid, spaning, patrullering eller rutinmässig transport inom bataljonens område.

Utfrågning av personer som vill lämna uppgifter till förbandet ska genomföras skyndsamt.

Frågeorden nedan är kärnan i frågeteknik. Det finns sex frågeord som utfrågaren ska kunna. Detta är ett sätt att använda frågor och frågeord som en checklista för att säkerställa att all väsentlig information har inhämtats. Se vidare bilaga 9.

Frågeord	***Ger information om***
När	Tid
Var	Plats, riktning
Hur	Beskrivning
Varför	Orsak
Vem	Person
Vad	Händelse

Utfrågaren kan även använda sig av **uppmaningar** till återgivning. Dessa inspirerar motparten, precis som med öppna frågor, till att återge utförligt och med egna ord.

Minnesregeln för utfrågning med uppmaningar är BBUF:

Berätta – Beskriv – Utveckla - Förklara

Exempel: Berätta om händelsen. Beskriv platsen. Utveckla. Förklara hur du menar.

5.5.1 Taktisk debriefing

Syftet med taktisk debriefing är att inhämta detaljinformation från en enhet efter genomförd patrull eller verksamhet. Debriefing ska ske av hela enheten samtidigt och medlemmarna i enheten ska beredas möjlighet att återge en upplevd händelsekedja med egna ord. Taktisk debriefing ska ses som ett komplement till den rapport som senare skrivs av enhet eller förband efter genomförd operation eller verksamhet.

Den taktiska debriefingen bör ledas av den närmaste ledningsnivån. Till exempel plutonchefen för den enhet som genomfört verksamheten. Den taktiska chefen stöds vid behov och då så är möjligt av personal från underrättelse- och säkerhetssektionen. Chefens roll är att ställa frågor för att klargöra vad som hänt, upplevts, observerats och eller att följa upp ställda spaningsfrågor kopplat till den genomförda verksamheten. Informationen ska stå i fokus.

Den taktiska debriefingen behöver inte genomföras direkt efter genomförd verksamhet, men bör genomföras senast dagen efter. Den största anledningen till detta är att minnet avtar efter tre dagar. Det som faller bort efter tre dagar är alla de detaljer som den taktiska debriefingen ska ta fram. Det är underrättelsevärdet och tidskritisk förväntad information från

den debriefade enheten som avgör tiden när den taktiska debriefingen ska genomföras.

Om det inte finns någon möjlighet för underrättelse- och säkerhetssektionen att medverka vid en taktisk debriefing bör enheten få en återkoppling från S2 senast efter att rapporten är läst och helst bearbetad.

5.6 Hemställa

Uppgiften syftar till att inhämta information genom att begära den från högre eller sidoordnad chef. Då en RFI upprättas ska följande anges:

Upprättare	Namn, befattning, och enhet
Tematiskt ämne	Syftar till att i första hand underlätta bearbetning
Fråga	Beskrivning av den information som bedöms behövas
Syfte	Varför behövs informationen, vilken eller vilka uppgifter är den kopplad till?
Prioritet	Enligt en fyrgradig skala där 1 är högsta prioritet
Svar senast	Den tidpunkt då svaret senast är av värde för mottagaren
Mottagare	Fördelat på sändlista samt om relevant som orientering

5.7 Övriga källor till information

Information kan komma förbandets underrättelsetjänst till handa från en rad olika källor annat än de ovan beskrivna. Vad gäller exempelvis tagande av krigsfångar eller hantering av materielfynd bör åtgärder, rapporteringsbestämmelser och övrig hantering regleras i stående order.

Fångförhör genomförs av tillförd förhörsledare och är skilt från utfrågning (ID-förhör) av krigsfånge. Utfrågning av krigsfånge syftar till att som minst inhämta namn, grad, födelsedatum och tjänstenummer, och genomförs av egen personal snarast efter tillfångatagandet. Fångrapport upprättas och insänds skyndsamt till högre chef. Härvid ska tillvaratagen eller upphittad handling och eller materiel tillhörig motståndaren bifogas.

Då materielfynd som bedöms kunna ha underrättelsevärde görs ska rapport insändas till högre chef. Påträffad materiel som inte med säkerhet bedöms transportsäker (härvid ska risken för försåtsminering särskilt beaktas) kvarlämnas på fyndplatsen och bevakas vid behov. Möjligheten att använda polismyndigheten för avspärrning och teknisk undersökning ska tillvaratas. Materielen ska dokumenteras (om möjligt fotograferas), och bör avbildas med måttskalor.

6 Bearbetning

6.1 Grunder

Bearbetning är benämningen på den process där inhämtad data och information sammanställs, värderas, analyseras och tolkas för att erhålla underrättelser. Syftet är att besvara de underrättelsebehov som tagits fram under planeringen. Hemvärnsbataljonen behöver, förutom att sammanställa från underställda inrapporterad information på ett för regional stab användbart sätt, även värdera och tolka tillgänglig information utifrån vad denna betyder för hemvärnsbataljonen.

Underrättelsebehoven utgör grunden för hur bearbetningen ska planläggas, prioriteras och bedrivas.

Bedömandet av motståndarens läge, verksamhet och handlingsmöjligheter är den viktigaste delen av bearbetningen. När underrättelsebedömandet ska ingå som en del av planeringsprocessen görs det relativt omfattande och bör göras skriftligt.

Bearbetning ska inte vara mer omfattande än vad underrättelsebehoven, tillgänglig tid och tilldelade resurser medger. Detta innebär att bearbetning kontinuerligt måste följas upp så att det finns en rimlig balans mellan vad som är önskvärt och vad som är möjligt att bearbeta. I regel begränsas bearbetningen vid hemvärnsbataljon till att sammanställa inkomna rapporter och orienteringar samt tillföra egna kommentarer och bedömningar till dessa.

Underrättelsebefäl är en betydelsefull målgrupp för en aktörs vilseledningsåtgärder. Det är därför av stor betydelse att information och källor fortlöpande värderas och att våra tolkningar och slutsatser av dessa kontinuerligt granskas kritiskt för att försöka upptäcka om vi är utsatta för vilseledning eller desinformation.

Bearbetning inriktas i första hand mot de av chef fastställda prioriterade underrättelsebehoven. Härutöver kan dock viss bearbetning som inte hänger samman med egen uppgift beordras av högre chef. Bearbetning kan medföra förändrade underrättelsebehov eller formulering av kompletterande underrättelsebehov.

Endast i undantagsfall ska obearbetad information delges som svar på ställda underrättelsebehov. Vid sådana fall ska det tydligt framgå att informationen endast är begränsat bearbetad. Bearbetning får dock inte fördröja delgivning av viktiga underrättelser.

Det finns två typer av bearbetning: strukturerande och genererande. Strukturerande bearbetning omfattar hantering, registrering och sammanställning av data och informationselement. Den syftar till att urskilja och sortera relevant information samt göra den sökbar. Den strukturerande bearbetningen får dock inte bli ett självändamål eller bedrivas så att delgivning av underrättelser fördröjs. Genererande bearbetning omfattar värdering, analys och syntes av tillgängliga data och informationselement. Den syftar till att göra dessa användbara genom att sätta in dem i ett sammanhang och därigenom upptäcka, värdera, förklara, förstå eller förutsäga ett fenomen eller en situation.

Vid tolkning av information bör följande faktorer övervägas:

- Identifiering: vad eller vem är det? Vad är innebörden och konsekvensen av detta?
- Aktivitet: vad gör den eller det? Varför? Finns det förändringar i aktiviteten? Är aktiviteten en del i ett verksamhetsmönster? Vilka konsekvenser medför aktiviteten?
- Innebörd: vilken betydelse har svaret på föregående frågor? Vilka konsekvenser medför detta? Vilken är den omedelbara respektive långsiktiga betydelsen? Varför? Svarar det mot någon identifierad indikator? Är det frågan om vilseledning? Går det att tolka på något annat sätt?
- Slutsats: Vilken är den sammantagna betydelsen av svaren på föregående frågor? Hur inverkar detta på vår verksamhet?

Det är en aktörs självbild och uppfattning om vår verksamhet, inte vår uppfattning om aktören och dennes möjligheter, som ligger till grund för dennes agerande.

6.2 Registrering och informationshantering

Inkomna och utgående meddelanden, såväl muntliga som skriftliga, registreras normalt i en för bataljonsstaben gemensam trafiklista. Notera att denna normalt inte förs av underrättelse- och säkerhetssektionen och därför inte nödvändigtvis behöver se ut som exemplet nedan.

Diarie-nummer	Tids-num-mer	Av-sän-dare/ mot-ta-gare	Sän t/ mot ta-get	Sam-bands-medel	Ären-deme-ning	Tjänste-anmärk-ning	Avdel-ning/handl äggare
290950BJ UN2015D Z	29095 0	MRS (DZ)	291 002	Tfn	Undori 290950		S2
291005BJ UN2015R N	29100 5	1.ko mp	291 005	Ra 180	Behov livsme-del		S4
291010BJ UN2015S N	29101 0	2.ko mp	291 010	Ra 180	Fall-skärm upphit-tad		S2

Exempel på trafiklista.

Register för inkommande rapporter och orienteringar som har underrättelsevärde eller betydelse för bataljonens säkerhetstjänst förs av underrättelse- och säkerhetssektionen i särskild underrättelseliggare. Underrättelseliggaren är en kronologisk sammanställning av relevanta händelser beskrivna i inkomna rapporter och orienteringar.

Av spårbarhetsskäl ges varje post i underrättelseliggaren en referens till den gemensamma trafiklistans diarienummer. En rapport eller orientering kan innehålla flera händelsebeskrivningar. I så fall skapas en post i underrättelseliggaren per händelsebeskrivning. Dessutom kan en händelse beskrivas i flera rapporter eller orienteringar. Av spårbarhetsskäl ges varje beskrivning en unik identitet (referensnummer) i underrättelseliggaren, men en notering görs i rutan ”anteckningar” att händelsebeskrivningen med viss sannolikhet beskriver samma händelse som en tidigare registerad beskrivning.

Om möjligt förs denna liggare i digital form så att enkla sök-verktyg kan användas och rapporter kan hyperlänkas.

Referens-nummer	**Stund**	**Händelse-beskrivning**	**Strukturerings-begrepp**	**Källa**	**Värdering**	**Anteckningar**	**Diarie-nummer (från trafik-lista)**
H-001	290700BJUN2015	Fientlig mekaniserad brigad landstiger VÄSTERVIK (33VWE9702)		DZ			290950BJUN2015DZ
H-002	290705BJUN2015	Luftlandsättning fientligt fallskärmsregemente GAMLEBY (33VWE8317)		DZ			290950BJUN2015DZ
H-003	291000BJUN2015	Fallskärm upphittad vid SJÖALUND (33VWD29540010)		SN			291010BJUN2015SN

Exempel på underrättelseliggare för hemvärnsbataljon.

Informationen som ligger till grund för underrättelseliggaren görs hanterbar, exempelvis fästs utskrivna DART-

meddelanden och handskrivna M-blanketter på A4-papper och varje handling förses med diarienummer (se trafiklista). Tillförlitlighet och sakriktighet samt eventuella kommentarer och slutsatser antecknas med avvikande färg på handlingen. Så snart det är möjligt efter handläggning av meddelandet ska det sättas in i sektionens arkivpärm.

För att underlätta senare återsökning av information av viss typ används struktureringsbegrepp. Struktureringsbegreppen byggs upp efter de underrättelsebehov som verksamheten har. Begreppen förs in i underrättelseliggaren. Struktureringsbegrepp anges normalt av högre chef som stöd för dennes bearbetning. Exempel på struktureringsbegrepp kan vara:

- Direktriktad eld
- Indirekt eld
- Flygangrepp
- Minering
- Försåt
- Luftlandsättning
- Landstigning
- CBRN-angrepp
- Sabotageförband
- Mekaniserade förband
- Luftlandsättningsförband
- Marininfanteriförband
- Förstöring av skyddsobjekt
- Förstöring av elförsörjning
- Förstöring av vattenförsörjning
- Förstöring av bränsleförsörjning
- Inbrott i skyddsobjekt
- Sabotage

- Störning (av sambandsmedel)
- Främmande underrättelseverksamhet
- Materielfynd
- Förekomst av falsk informationsspridning

6.3 Värdering

Värdering är en subjektiv bedömning som syftar till att bedöma angelägenhetsgrad hos och sakriktighet i information samt att klarlägga dess innebörd mot bakgrund av redan kända förhållanden och vår verksamhet. Värdering förtecknas i underrättelseliggare.

Värdering dokumenteras som en kombination av en källas tillförlitlighet och sakriktighet i den erhållna informationen. Tillförlitlighet och sakriktighet ska bedömas oberoende av varandra.

Värdering omfattar:

- Inledande granskning
- Bedömning av källans tillförlitlighet
- Bedömning av informationens sakriktighet
- Andra faktorer (till exempel sekretess)

6.3.1 Inledande granskning

Inledande granskning sker mot bakgrund av uppgiften och fastställda underrättelsebehov. Granskningen sker för att avgöra:

- Om informationen är av beslutskritisk natur och därför måste delges omedelbart
- Om informationen är sådan att fortsatt bearbetning ska ske omedelbart, till exempel besvarar ställda underrättelsebehov, eller om vidare bearbetning kan vänta tills vidare
- Om informationen är av intresse för andra

För att värdera informationens relevans för verksamheten ska följande kriterier användas:

- Sakområde: Innehållet bör kunna relateras till förbandets underrättelsebehov eller bedömas kunna påverka egen uppgift
- Geografiskt läge: Informationen bör ha inträffat inom förbandets område eller intresseområde
- Tidsförhållanden: informationen bör ha fortsatt betydelse. Exempelvis är en förvarning som inkommer efter att en attack redan har ägt rum av betydligt mindre värde än en förvarning som inkommer i tid.
- Redundans: Upplysningar som återger samma information utan att tillföra något väsentligt (exempelvis en ny kopia av redan tidigare mottagen information) eller som bedöms komma från samma ursprungskälla bearbetas i regel inte vidare.

6.3.2 Tillförlitlighet

Bedömningen av en källas tillförlitlighet grundas på kunskap om källans utbildning, kunskaper, erfarenheter, pålitlighet och förmåga att inhämta, bearbeta och delge underrättelser.

Tillförlitlighet anges enligt följande:

Beteckning	Tillförlitlighetsgrad	Innebörd
A	Fullt tillförlitlig	Avser en väl beprövad källa vilken man med förtroende kan förlita sig på
B	Vanligen tillförlitlig	Avser en källa vilken tidigare lämnat korrekt information, men som i enskilda fall fortfarande kan ifrågasättas
C	Ganska tillförlitlig	Avser en källa vilken huvudsakligen tidigare lämnat korrekt information, men där erfarenheten av att arbeta med källan inte är tillräcklig för att den ska kunna ges en högre tillförlitlighetsgrad
D	Vanligen inte tillförlitlig	Avser en källa som huvudsakligen tidigare lämnat inkorrekt information

E	Inte tillförlitlig	Avser en källa vilken visat sig vara opålitlig och för vilken förtroende saknas
F	Tillförlitligheten kan inte bedömas	Avser en källa vilken inte använts tidigare eller vars uppgifter inte kunnat kontrolleras

Begrepp för tillförlitlighet. FM UndR 2010.

Källors tillförlitlighet förs och uppdateras kontinuerligt i förbandets källförteckning.

6.3.3 Sakriktighet

Bedömning av sakriktighet avser en skattning av sannolikheten för att en upplysning är sann och görs främst genom jämförelse med tidigare kända förhållanden och gentemot sitt sammanhang. Detta kräver djupgående sakkunskaper och förmåga att kunna uppmärksamma detaljer. Vid bedömning av sakriktigheten kontrolleras särskilt om informationen stämmer med sådant vars sakriktighet låter sig kontrolleras. Vidare görs en rimlighetsbedömning beträffande tids- och rumsförhållanden, tekniska och andra faktorer såsom resurser och kapacitet samt om informationen bekräftas eller motsägs av information från andra källor.

Den information som tycks bekräfta redan tillgängligt underlag ska kontrolleras avseende sitt ursprung, så att den inte härstammar från samma källa och tillfälle. Risken för att vilseledning och desinformation kan föreligga ska dock alltid beaktas. Beakta även att brist på rutin eller sakkunskap kan medföra att information uppfattas som otillförlitlig.

För att en uppgift ska anses vara bekräftad krävs att minst två av varandra helt oberoende och kompletterande källor lämnat överensstämmande uppgifter.

Sakriktighet anges enligt följande:

Beteckning	**Sakriktighetsgrad**	**Innebörd**
1	Bekräftad	Information vilken överensstämmer med tidigare information från minst en *säkerställt* oberoende källa.
2	Sannolikt riktig	Information vilken överensstämmer med tidigare information från minst en *sannolikt* oberoende källa.
3	Möjligen riktig	Information vars innehåll inte i sak strider mot tidigare dokumenterade förhållanden eller uppträdande och där en högre grad av sakriktighet ej kunnat fastställas.
4	Tvivelaktig	Information vars innehåll avviker från tendenser i tidigare rapporter eller tidigare dokumenterade förhållanden eller uppträdande och där en högre grad av sakriktighet ej kunnat fastställas.
5	Osannolik	Information vars innehåll tydligt motsäger tidigare rapporter eller direkt strider mot dokumenterade förhållanden eller uppträdande

		och där en högre grad av sakriktighet ej kunnat fast-ställas.
6	Sakriktigheten kan ej bedömas	Information som inte relate-rar till eller kan jämföras med tidigare dokumenterade förhållanden eller uppträ-dande

Begrepp för sakriktighet. FM UndR 2010.

Underrättelseliggaren används som underlag för att föra gjord värdering av händelsebeskrivningar. Se nedanstående exem-pel:

Refe-rens-nummer	**Stund**	**Händelse-beskriv-ning**	**Strukture-ringsbe-grepp**	**Käll a**	**Vär-de-ring**	**An-teck-ningar**	**Diarie-nummer (från trafik-lista)**
H-001	290700B JUN201 5	Fientlig mekanise-rad brigad landstiger VÄS-TERVIK (33VWE9 702)	Landstig-ning, mek-brig	D Z	A2		290950BJ UN2015D Z
H-002	290705B JUN201 5	Luftland-sättning fientligt fall-skärsmsre-gemente GAM-LEBY (33VWE8	Luftland-sättning, fskreg	D Z	A2		290950BJ UN2015D Z

		317)					
H-003	291000B JUN201 5	Fallskärm upphittad vid SJÖALUN D (33VWD2 9540010)	Luftland-sättning, sabfb, materiel-fynd	S N	A2	Delges ome-delbart DZ	291010BJ UN2015S N

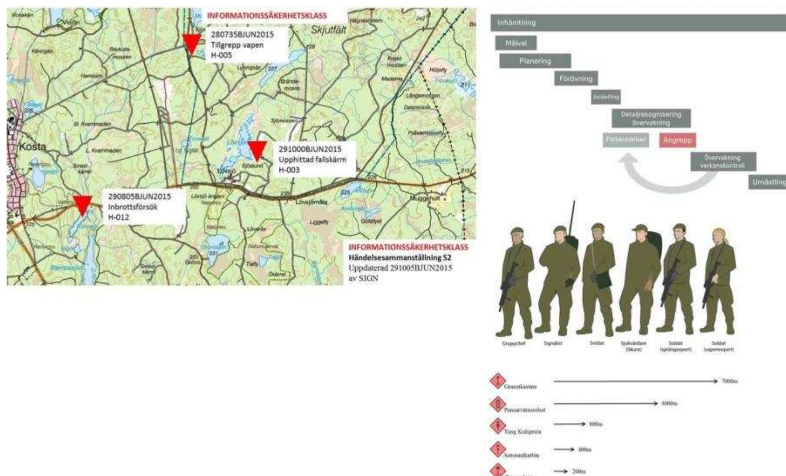
Exempel på underrättelseliggare efter gjord värdering.

I tabellen ovan har kolumnerna ”värdering” och ”struktureringsbegrepp” tillförts efter gjord värdering.

6.4 Sammanställning

Sammanställning innebär att tillgänglig information förs samman i syfte att identifiera redundant information eller brister i underlaget samt för att förtydliga relationer och sammanhang. Värdet av bearbetningen beror i hög grad på möjligheterna att sammanställa upplysningar med varandra och med kända förhållanden. Sammanställning syftar till att strukturera information på ett lättillgängligt sätt och härvid tydliggöra innebörd och eventuella mönster. Fortlöpande sammanställning ger efter hand vidgad kännedom om läget eller andra faktorer och används för att klarlägga om information förändrar, bekräftar eller motsäger tidigare uppfattningar. Sammanställning kan ske grafiskt eller med text. Urval av underlag för sammanställning grundas på förbandets underrättelseområde, intresseområde och aktuella underrättelsebehov. Som stöd för bearbetning kan en sammanställningstablå föras vid underrättelse- och säkerhetssektion. Denna kan exempelvis innehålla en geografisk händelsesammanställning (se nedan), en doktrinmall för aktuell motståndarverksamhet

(se kapitel 9 IPB) samt aktuell motståndares styrkesammansättning och räckviddsmallar för aktuella (vapen-)system.



Figur 6.1 Exempel på sammanställningstablå.

Sammanställningstablån ska hjälpa bearbetaren att tolka och värdera inkommen information för att därefter kunna uppdatera lägesbilden (se nedan).

Sammanställning kan ske enligt en rad metoder. Bland de vanligare är geografiska sammanställningar, organisations- och identitetssammanställningar samt tidsammanställningar.

6.4.1 Geografisk sammanställning

Geografisk sammanställning syftar till att underlätta bearbetning av motståndarens verksamhet inom ett visst område. Sådan sammanställning sker i regel på karta eller särskild stomskiss. Lager, kartor, skisser och liknande ska förses med aktuell informationssäkerhetsklassning.

En särskild **geografisk händelsesammanställning** kan föras för att sammanställa händelsebeskrivningarna i underrättelseliggaren. Syftet med en geografisk händelsesammanställning är att klarlägga tendenser eller geografiska mönster i motståndarens verksamhet.

Sammanställningen utvisar främst var händelser inträffat men bör även förses med andra uppgifter, som exempelvis tidpunkt för respektive händelse (jämför ”stund” i underrättelseliggaren) samt typ av händelse för att förtydliga motståndarens aktiviteter och verksamhet. Av spårbarhetsskäl bör även händelsens referensnummer kunna återfinnas på lägeskartan. Efterhand som händelser plottas kan till synes slumpvisa händelser framgå som delar i ett identifierbart mönster av samordnade händelser. Sammanställningen kan på så sätt ligga till grund för att ta fram bedömningar om kommande händelser och identifiera taktik och uppträdande.



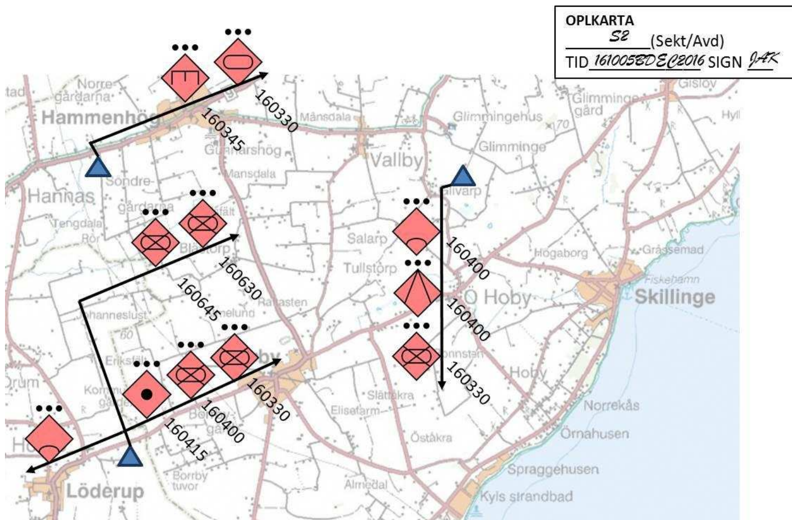
Figur 6.2 Exempel på händelsesammanställning på karta.

För att sammanställa olika typer av aktiviteter eller verksamhet inom bataljonens område kan en matris användas som komplement till geografisk sammanställning. På matrisen förtecknas platser längs ena raden medan observerade aktiviteter, fordon, materielfynd, individer eller liknande förtecknas längs den andra sidan. Genom denna typ av sammanställning kan mönster i målval och aktiviteter urskiljas. Händelserna kan användas som indikatorer för att följa upp framtagna handlingsmöjligheter för motståndaren och stödja bedömning av i vilket skede motståndaren befinner sig.

Verksamhet/plats	Objekt A	Objekt B	Område 1	Område 2	Bedömt syfte	Anm

Personbil ABC 123	X		X		Spaning eller övervak-ning	Har rap-porterats vara även i hamn-området
Inbrottsför-sök		X				
Materielfynd			X			

På motsvarande sätt kan underrättelse- och säkerhetssektion-en låta göra upp en sammanställning av observationsplatser-nas rapporter. Genom att följa dessa rapporter kan man ex-empelvis fastställa hur många av motståndarens enheter som finns längs en viss sträcka och mellan två observationsplatser. Metoden kan med fördel även användas för att visualisera flera olika sorters händelser, inte enbart förbandsrörelser, som rapporterats från samma observationsplats.



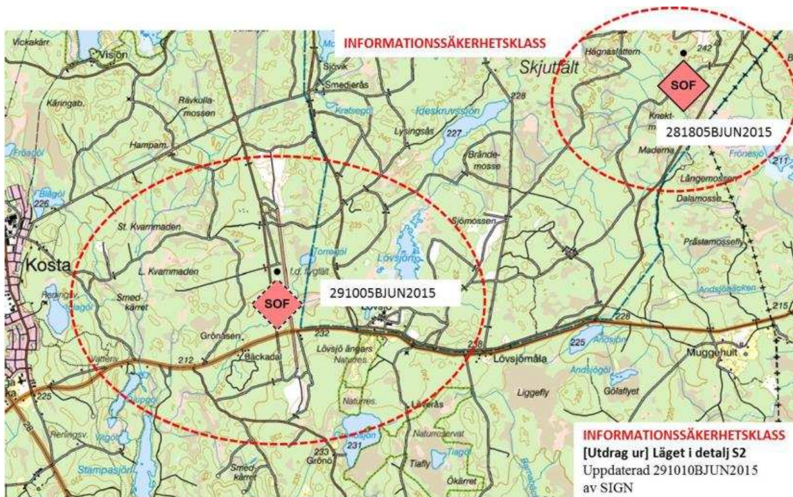
Figur 6.3 Exempel på grafisk sammanställning av rapporter från observationsplatser. Observera att symbolernas placering inte visar förbandens exakta geografiska position på denna typ av sammanställning. Istället visas en sammanfattning av vad respektive observationsplats har inrapporterat: typ av förband, tidpunkt för observation och framryckningsriktning. När en linje blir ”full” ritas en ny ovanför. Se exemplet längst ner till vänster (oplatsen strax norr om Löderup).

Lägeskartan är en grafisk presentation av aktuellt läge och verksamhet. Syftet med en lägeskarta är att förmedla en lägesbild. En lägesbild presenterar viss lägesinformation, det vill säga information avseende aktörers och i tillämpliga delar övriga resurser tillstånd i olika avseenden (geografisk position, förmåga, pågående verksamhet, lydnadsförhållanden, uppdrag eller order och så vidare) samt information avseende miljön. Lägesinformationen, och därmed även lägesbilden, kan vara historisk, aktuell, planerad (avseende vår verksamhet) eller prognostiserad (avseende motståndarens verksamhet). Utifrån lägesbilden skapar vi oss en lägesuppfattning. Lägesuppfattningen är subjektiv och ligger till grund för be-

slutsfattande. Härvid ansvarar underrättelse- och säkerhetssektionen för att föra lägeskarta avseende motståndaren och övrig icke egen verksamhet.

Lägeskartan förs genom att plotta förband och deras verksamhet. Härvid ska om möjligt fastställda symboler och förkortningar användas. Om man måste använda andra tecken, ska teckenförklaring bifogas kartan (lagret, skissen, fotot eller liknande). Lägeskarta ska uppdateras kontinuerligt och inaktuell information tas bort efterhand. Vid underrättelse- och säkerhetssektion förs i regel:

- Lägeskarta i skala 1:50 000 som utvisar motståndarens läge, stridsvärde och verksamhet i detalj inom bataljonens underrättelseområde.
- Översiktskarta i skala 1: 250 000 (1:100 000) som visar läget i stort inom och närmast utanför underrättelseområdet. Underlag för att föra detta erhålls normalt från högre chef.



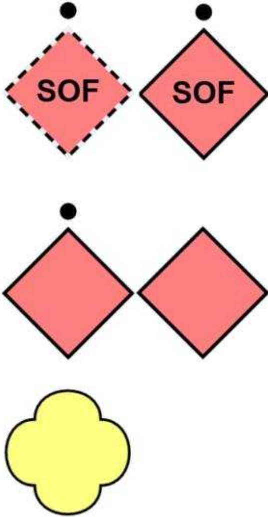
Figur 6.4 Exempel på lägeskarta utvisade läget i detalj.

För att förmedla osäkerheter i bedömningar kan flera olika tekniker användas. Det viktiga är att dessa är gemensamma och kända inom bataljonen. I ovanstående exempel är förbandet längst upp till höger ett förband som blivit observerat och identifierat av våra förband och har därför heldragen linje. Förbandet nere till vänster har ritats med streckad ram då antagandet att detta finns i aktuellt område bygger på indikatorer, snarare än observationer av själva förbandet. Exempelvis kan viss materiel som förknippas med denna förbandstyp ha återfunnits i området. Den streckade ringen försöker visualisera osäkerheten i exakt position för förbandet. Annars är regeln att symboler placeras så att dess tyngdpunkt (mitt) hamnar över den position förbandet bedöms vara på. Texten invid respektive förband avser i detta fall hur gammal den senaste informationen är som vi baserar bedömningen på.

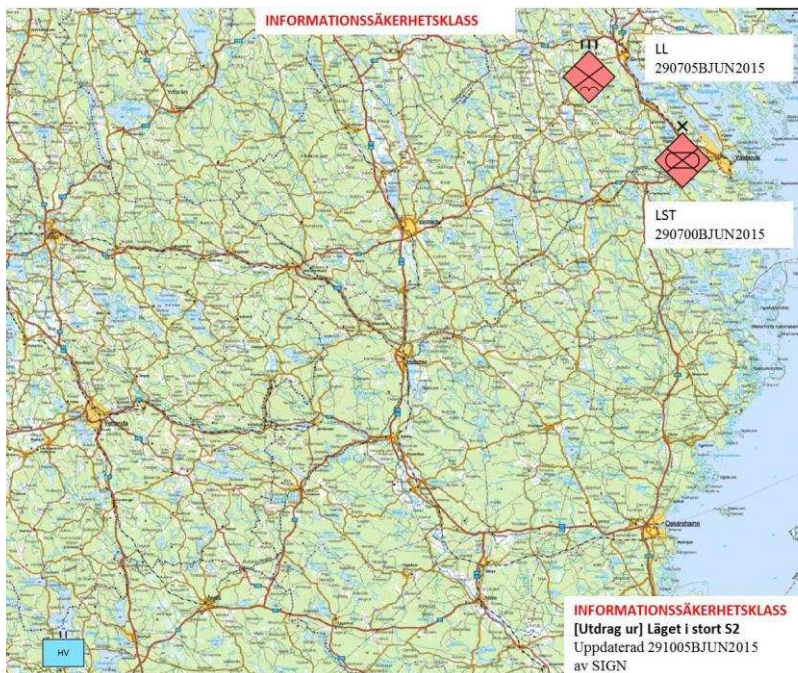
På nedanstående bild framgår fler exempel på hur osäkerhet kan uttryckas. Skillnaden mellan förbanden längst upp är att det vänstra är ett specialförband av grupps storlek bedömt utifrån indikatorer medan förbandet till höger är observerat och identifierat av våra förband (se stycket ovan för exempel). I praktiken är det svårt att sätta tydliga gränser för när man väljer streckad eller heldragen ram. Det viktiga är att man är överens inom staben om vad man menar. En tumregel kan vara:

- Förband vars läge bygger på bedömningar utifrån rapporter från egna (inklusive sidoordnade och högre) förbands observationer (truppspaning, strid, signalspaning, samverkan eller motsvarande) förses med heldragen linje om konfidensgraden bedöms vara lägst *troligen*.
- Förband vars läge enbart bygger på bedömningar utifrån vår kunskap om motståndarens doktrin förses med streckad linje.
- Förband vars läge bygger på bedömningar utifrån rapporter från egna (inklusive sidoordnade och högre) förbands observationer (truppspaning, strid, signalspaning, samverkan eller motsvarande) förses med streckad linje om konfidensgraden bedöms vara högst *möjligen*.

Den vänstra mittre symbolen är ett fientligt förband av okänd typ, men grupps storlek. Den högra mittre symbolen är också fientlig, men här är även förbandsstorleken oklar. Avseende förbandet längst ner till vänster är såväl förbandstyp, förbandsstorlek som huruvida det är fientligt eller inte oklart.



Figur 6.5 Exempel på hur olika typer av osäkerhet kan uttryckas på lägeskarta.



Figur 6.6 Exempel på lägeskarta utvisande läget i stort.

Motståndarens stabers och förbands läge och verksamhet förs i regel ned till två nivåer under den egna eller med den detaljeringsgrad som bedöms nödvändig. På översiktskartan behöver dock normalt inte mekaniserade förband föras med högre noggrannhet än bataljon eller ibland brigad. I exemplet ovan valdes upplösningen brigad med tanke på avståndet mellan vår bataljon och motståndaren. Förutom motståndarens läge redovisas lämpligen väsentliga delar av civilläget på denna karta (dock framgår inte civilläget av exemplet ovan).

Lägeskarta, för såväl läget i stort som läget i detalj, bör kompletteras med motståndarens *bedömda läge på sikt*. Detta beskrivs under avsnittet analys och tolkning.

6.4.2 Organisations- och identitetssammanställning

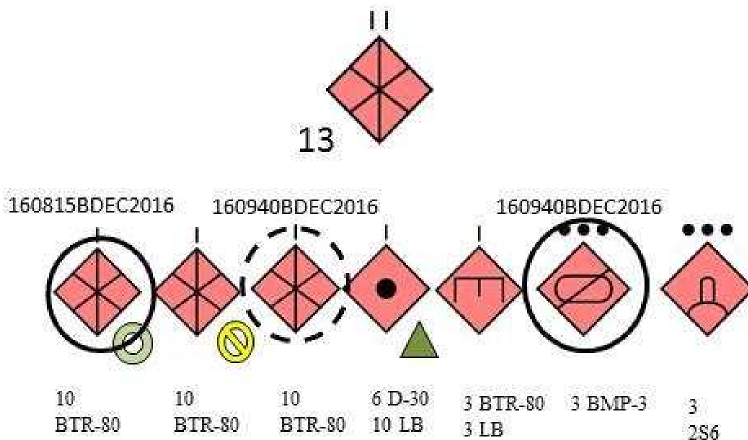
Organisations- och identitetssammanställning syftar till att ge överblick över information som omfattar organisation och identitetsfaktorer för ett urval av förband och därmed underlätta fortsatt bearbetning. Av sammanställningen kan motståndarens indelning, organisation, utrustning, förbandsnummer, stridsvärde, beteckningar och bedömda verksamhet framgå. Underlag för detta erhålls normalt från högre chef.

Sammanställningen kan användas som underlag för att bedöma motståndarens läge. Genom observation av en specifik enhet eller utrustning som kan kopplas till ett förband eller förbandstyp (identitetsfaktor) kan slutsatser dras av vilka fler enheter ur samma förband som borde finnas i närheten men som ännu inte har lokaliserats eller observerats. På samma sätt kan observationer av enheter med annan materiel och utrustning eller av identitetsfaktorer som inte stämmer med tillgängligt underlag ge indikatorer på att ett nytt förband eller ny förbandstyp tillkommit. Sammanställningen kan även, om den förses med anteckning om antal och typ av organisationsbestämmande materiel ligga till grund för styrkeberäkningar och avräkningstablåer.

Identitetsfaktorer kan vid behov föras på särskild identitetsöversikt. Av identifieringsöversikt bör lednings- och lydnadsförhållande, stridsindelning samt identitetsfaktorer som exempelvis signaturmateriel, registreringsnummer, tornnummer, märken eller liknande framgå. Syftet är att få överblick

över rapporter som omfattar identifieringsfaktorer och att underlätta sammanställning av sådana rapporter.

Vid observation av organisations- och identitetsfaktorer antecknas när och var observationen gjordes i underrättelseliggaren. När ett visst förband identifierats ritas en heldragen linje kring förbandstecknet och tidpunkt för identifikation skrivs ovanför aktuellt förband. När en enhet möjligen är identifierad dras en streckad linje kring förbandstecknet.



Figur 6.7 Exempel på organisations- och identitetstablå.

6.4.3 Tidsammanställning

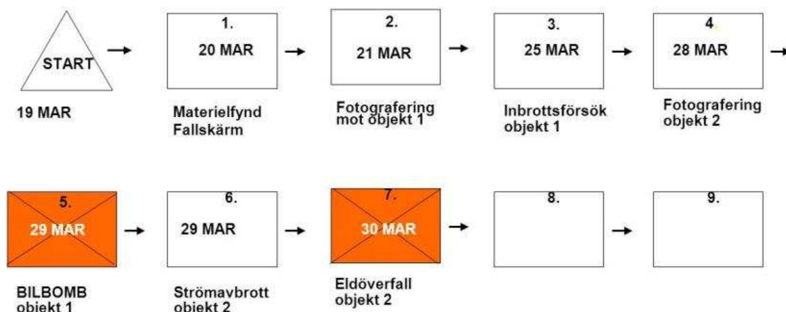
Ett tidsdiagram utvisar tidpunkt och datum för varje händelse inom valt område och kompletterar kartan, lagret eller stomskissen genom att det utvisar när en viss händelse ägde rum. Händelser på tidsdiagram kan kompletteras med typ av händelse. Tidsdiagram används för att åskådliggöra mönster över tid och kan användas för att klarlägga operationsmönster och

val av tidpunkter. Tidsdiagram kan vara enkla, flergrenade eller cirkulära.

Ett enkelt tidsdiagram är lämpligt att använda för händelser som följer på varandra. Dessa kan med hjälp av diagrammet kopplas ihop till en kronologisk följd och därigenom utvisa mönster i aktivitet eller verksamhet. I den enklaste formen utvisar diagrammet händelser genom att rita in punkter på en tidslinjal. Linjalens början och slut markeras av en triangel. Triangel används även för att markera avgörande förändringar i verksamhetsmönstret, som exempelvis byte av tillvägagångssätt. Rektanglar på tidslinjalen representerar händelser och förses med referensdata, som exempelvis händelsens löpnummer, datum och händelsens diarienummer.

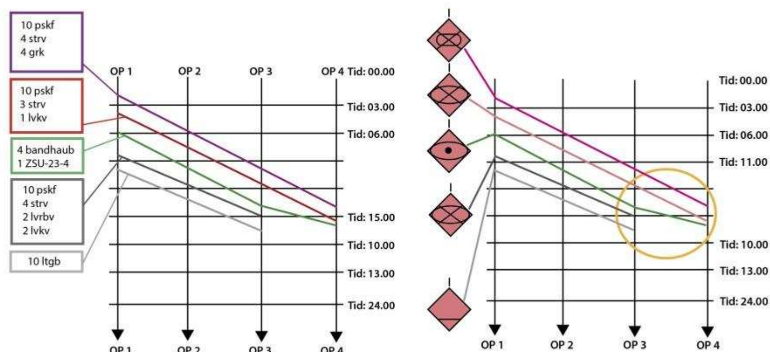
Särskilt betydelsefulla händelser markeras genom ett ”X” genom rektangeln. Under varje rektangel anges en kortfattad beskrivning av händelsen vilken kan kompletteras med vilken typ av händelse som inträffat eller andra uppgifter av intresse, som exempelvis antal personer inblandade och typ av händelse.

Genom att använda denna metod för sammanställning kan exempelvis mönstret i en grupps aktiviteter och verksamhet utläsas för att påvisa trender eller tillvägagångssätt och därmed ge underlag för vidare prognoser och bedömningar.



Figur 6.8 Exempel på enkelt tidsdiagram.

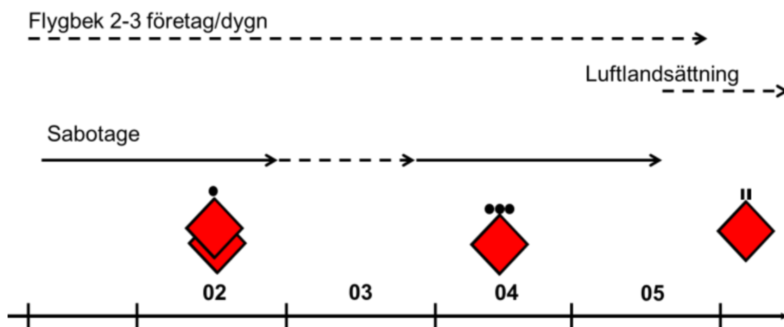
En annan variant på tidsammanställning är att använda ett flergrenat tidsdiagram för att fastställa motståndarens läge och ungefärliga styrka. Detta görs genom att på en tidslinjal lägga in rapporterna från olika observationsplatser. Genom att följa dessa rapporter kan man sedan fastställa hur stor styrketillväxt hos motståndaren som skett exempelvis längs en viss sträcka och mellan två observationsplatser.



Figur 6.9 Exempel på flergrenat tidsdiagram.

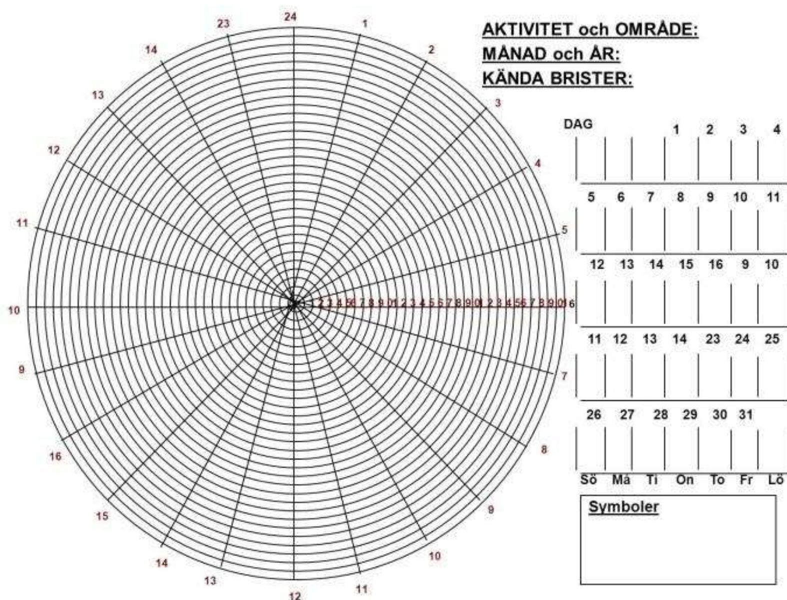
För att åskådliggöra och underlätta att dra slutsatser, exempelvis om styrketillväxt eller insatscykler, kan man lägga ut

motståndarens förband (och verksamhet) på en tidsaxel. Denna tidslinjal kan sedan användas under planeringen för att göra styrkejämförelser i förhållande till egna förband då dessa kan läggas ut parallellt på tidsaxeln.



Figur 6.10 Exempel på tidsdiagram över motståndarens styrketillväxt.

Ett cirkulärt tidsdiagram kan användas för att sammanställa händelser efter tid och datum för händelsen. Ringarna i diagrammet representerar dagar och strecken representerar tidpunkten. Händelser bör sammanställas med samma beteckning som på lägeskarta för att korsreferenser ska kunna utföras. Genom att organisera informationen på detta sätt kan tidpunkter, frekvens och tidsförhållanden bedömas. Tillsammans med en geografisk eller verksamhetssammanställning kan bedömningar göras om var, när och hur händelser har inträffat. Slutsatser från tidsdiagrammet kan användas för att utveckla hotmodeller och förutsäga motståndarens kommande verksamhet, exempelvis insatscykler för sabotageförband.



Figur 6.11 Exempel på cirkeldiagram.

6.5 Tolkning och analys

Analys innebär att dela upp en helhet i dess olika beståndsdelar genom att välja ut, sortera och strukturera relevant information för vidare detaljgranskning. Syftet är att kunna förklara eller tolka helhetens innebörd genom en metodisk och detaljerad granskning. De olika delarna kan genom syntes kombineras och sammanföras till en ny helhet. Det är genom analys och tolkning som vi skapar kunskap och besvarar underrättelsebehov.

Information eller observationer är i regel endast yttre kännetecken eller symptom på bakomliggande orsaker och sam-

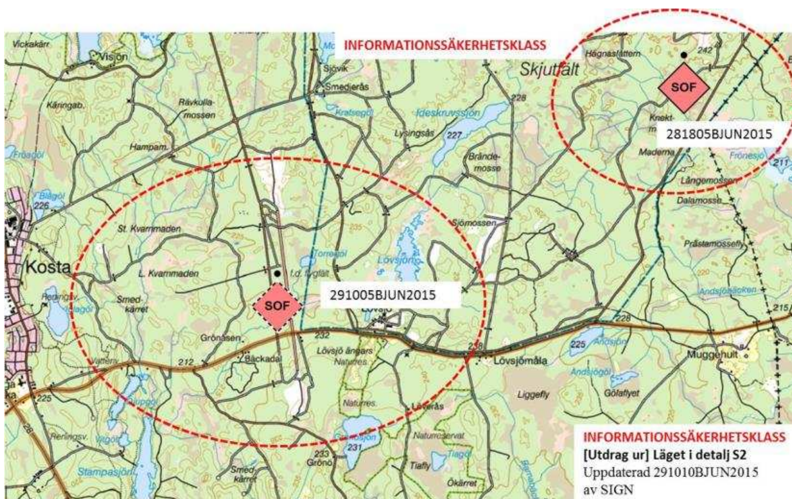
manhang. Tolkning syftar till att klarlägga dessa orsaker och sammanhang samt till att dra slutsatser om dessas omedelbara eller långsiktiga betydelse. Tolkning är en mental process som grundas på kända förhållanden samt på bearbetarens kunskaper, färdigheter, erfarenheter, attityder och andra individuella egenskaper. Dessa bygger i sin tur på våra egna tidigare erfarenheter och den kultur vi lever i. Samtidigt ska tolkningen vara ett resultat av en sammanhängande argumentation och inte baserad på önsketänkande och förutfattade meningar. Under denna fas av bearbetning är det därför viktigt att kontinuerligt sammanfatta och dokumentera resultatet så att varje slutsats kan stödjas på fakta och för att vid behov kunna revidera analysen.

Som underlag för att tolka inkommen information kan underlag framtagna under IPB-processen användas (se kapitel 9 IPB).

I regel uppstår förståelse tidigt i analysprocessen medan däremot förtroendet för eller tilliten till resultatet av bearbetningen kräver fler stödjande bevis. Detta kan medföra ett upplevt behov av att inhämta ytterligare, bekräftande information för att kunna fatta beslut eller för att ett problem ska kunna lösas istället för att förlita sig på den redan tillgängliga informationen. Ofta förbättrar inte ytterligare bekräftande information värdet av ett bedömande (dess konfidensgrad) utan stärker endast bearbetarens trygghet i resultatet. De olika delarna kan genom syntes kombineras och sammanföras till en ny helhet. Den sammantagna slutsatsen är således inte en del av analysen utan snarare en syntes av de delar som analys och tolkning har genererat. En bedömning utgörs därmed av välgrundade argument som stöds av fakta men där inte nödvändigtvis alla de ursprungliga delarna ingår. Slutsatser av en

analys görs sakligt och så kortfattat som möjligt. Fakta och antaganden ska härvid hållas klart isär. De brister som identifieras i underlaget och de antaganden som bedömningen grundas på ska förtecknas.

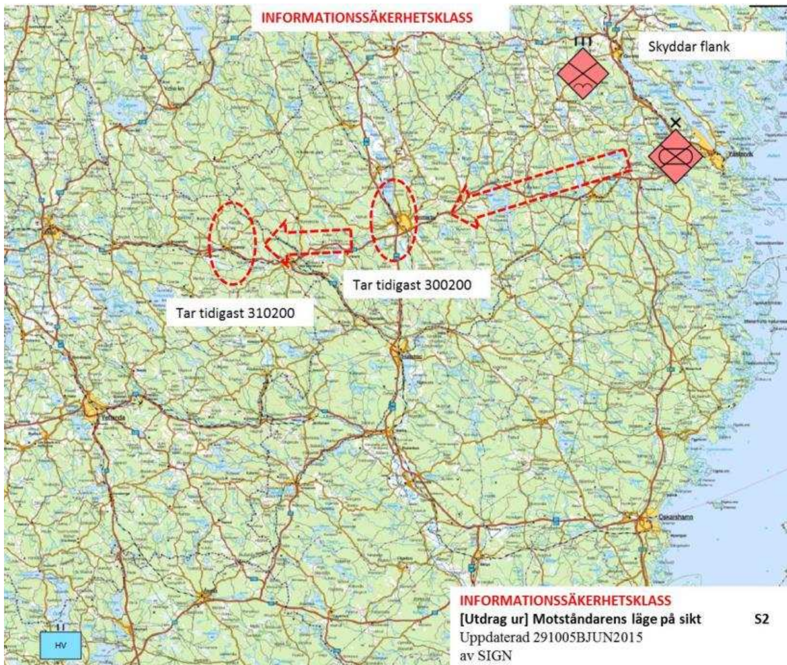
En lägesbild (se bild nedan) kan sägas vara en tolkning av inkommen information. I nedanstående fall har inkommen information avseende en upphittad fallskärm satts ihop med tidigare erhållen information om fler upphittade fallskärmar samt vår kunskap om motståndarens uppträdande och organisation. Sammantaget har denna information tolkats som att det troligen finns en sabotagegrupp i området öster KOSTA.



Figur 6.12 Exempel på lägeskarta i detalj.

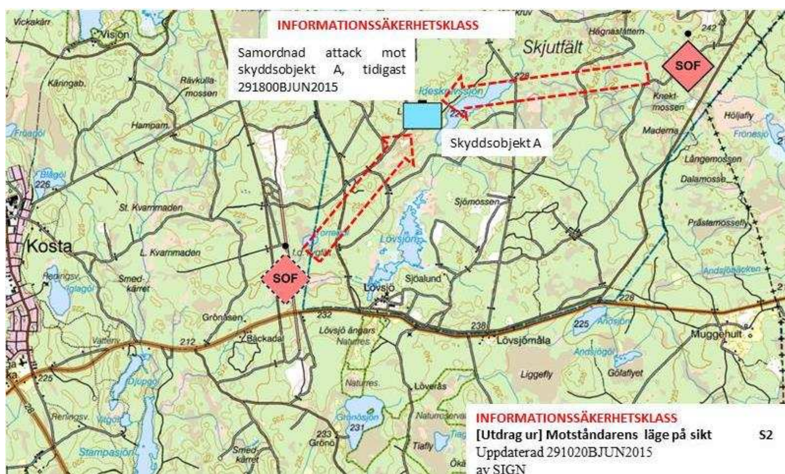
Utifrån ovanstående lägesbild, högre chefs bedömning (se exempel nedan) och tidigare gjord IPB kan slutsatser dras avseende motståndarens intentioner i eget område. En regelbunden och öppen dialog med högre chef (J2 vid regional

stab) eller sidoordnade förband avseende bedömning av motståndarläget är avgörande för att skapa en gemensam förståelse av vad som händer.



Figur 6.13 Exempel på bedömning avseende motståndarens läge på sikt, erhållen från högre chef. Notera att de tre förbandssymbolerna egentligen finns på andra lager. Bedömning av motståndarens läge på sikt är ett eller flera lager vilka enbart visar bedömd (framtida) verksamhet. Förbandssymbolerna dubbelförs därför inte.

Befintlig information jämförs med tidigare gjord bedömning. Vid behov uppdateras aktuellt lager utvisande bedömning av motståndarens läge på sikt i eget område enligt nedanstående exempel.

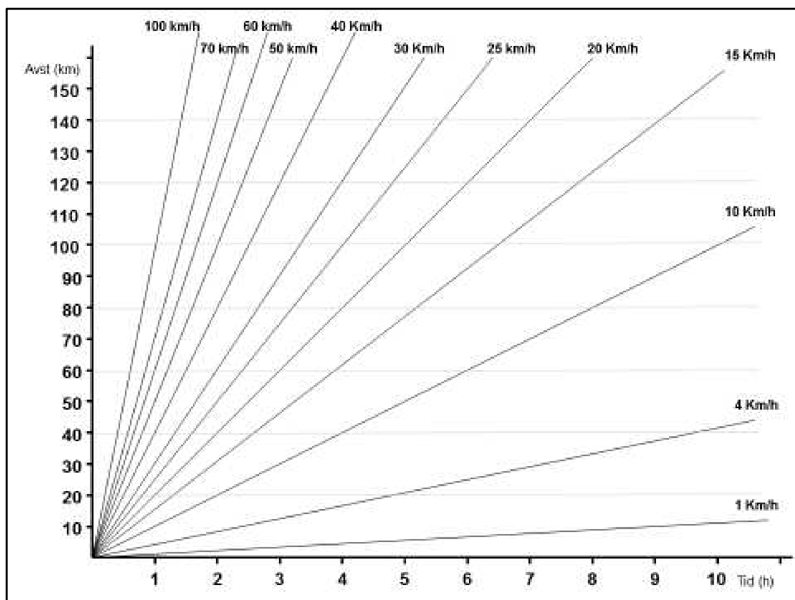


Figur 6.14 Exempel på hemvärnsbataljons bedömning av motståndarens läge på sikt. Notera att de två förbandssymbolerna egentligen finns på lager som utvisar läget i detalj. Bedömning av motståndarens läge på sikt är ett eller flera lager som enbart visar bedömd (framtida) verksamhet. Förbandssymbolerna dubbelförs således inte.

För bedömning av tidsåtgång för olika framryckningssätt kan nedanstående tabell med riktvärden användas:

Metod	**Hastighet**	**Distans/dygn**	**Tid**
fotmarsch (dag)	3–5 km/h	1–3 mil	-
fotmarsch (mörker)	1–3 km/h	- -	-
dyksim	0,5–2 knop	2–3 km	– 2 h
ytsim	0,5–2 knop	7 km (utan utrustning)	– 3 h

kanot	3–4 knop	65 km	11 h



Figur 6.15 Exempel på beräkning av motståndarens läge med tid och avstånd. FM UndH Bea/Ana.

6.6 Faktorer som påverkar tolkning och analys

De kognitiva faktorer som främst påverkar bearbetningen är:

6.6.1 Tendensen att se mönster där de inte finns

Tolkning påverkas av en strävan mot meningsfullhet, begriplighet och en känsla av sammanhang för att göra det uppfat-

tade mer förståeligt. Detta kan utgöra en komplikation vid bedömningen särskilt då kunskapsläget är oklart, exempelvis just då en händelse har inträffat. Alla bedömningar är därför att betrakta som provisoriska sanningar, som efter hand måste revideras då nya uppgifter eller bättre fakta blir tillgängliga. Det som först verkar trovärdigt kan ändå vara otillförlitligt. En annan typ av komplikation är att mönstret påverkas av tillgången till källor. Källorna styr den information och bild man får och källornas karaktär kan därför genom skevt urval ge en ensidig bild av ett förlopp.

6.6.2 Tendensen att söka efter bekräftande bevis

Även där motstridig information finns tillgänglig har vi en tydlig tendens att söka efter och vara uppmärksamma på i huvudsak de uppgifter som stärker de uppfattningar vi redan har. Människan har lättare att acceptera inkommande information som stödjer tidigare uppfattning eller hypoteser och tenderar att förkasta sådant som indikerar motsatsen. Vi ser det vi förväntar oss att se och det vi vill se. Om ett bevis motsäger en redan formulerad åsikt är det vanligt att detta bortses ifrån, och uppgiften kan undermedvetet komma att bli bortförklarad och ges en för låg tillförlitlighet. En bearbetare som skriftligt redovisat en viss uppfattning är många gånger därefter obenägen att ändra uppfattning.

6.6.3 Fördomar genom vår förförståelse

Flera olika kategorier fördomar kan påverka tolkning av information, som exempelvis kulturella, organisatoriska, personliga eller kognitiva fördomar. Alla individer tolkar data och information utifrån sin egen erfarenhet, uppfattning och kunskap om ämnesområdet. Våra iakttagelser och vårt minne är dessutom selektiva och vi påverkas omedvetet av våra in-

tressen. Vid tolkning av information är det därför viktigt att undvika tunnelseende och tänka efter om det inte kan förhålla sig på annat sätt än det man tror. Det finns en risk att tillskriva aktörer våra värderingar och därigenom skapa en spegelbild av den egna uppfattningen, vilken förutsätter eller utgår från att en aktör tänker och uppfattar situationen som vi gör och att denne därmed kommer att handla som vi skulle ha gjort.

6.6.4 Grupptänkande

Grupptänkande (i vissa sammanhang paradigm) medför en stark tendens att påverka varandra genom att ställa likartade frågor och söka efter samma typ av svar på ett problem. Detta medför att vi har svårt att upptäcka oförväntade gradvisa förändringar och gärna avvisar eller bortförklarar det som faller utanför det som gruppen uppfattar som rimligt och begripligt. Ogrundade, tidigt uppkomna omdömen tenderar att behållas för länge och kan vara svåra att ändra. Om ett tankemönster tidigare varit framgångsrikt följer vi gärna samma tankemönster igen även om situationen inte är densamma.

6.7 Förvaring och destruktion

Arbetshandlingar och annat underlag som finns vid underrättelse- och säkerhetssektionen ska förvaras på lämpligt och överenskommet sätt, exempelvis i pärmar. Syftet är att handlingarna ska vara snabbt åtkomliga och ordnade så att alla i sektionen enkelt hittar eftersökt information oavsett vem i staben som sorterade in informationen.

Lägeskartor och tablåer ska kunna täckas över eller på annat sätt skyddas mot obehörig insyn. Se till att obehöriga inte kan

ta del av tablåer eller lägeskartor genom att begränsa tillträde och försvåra insyn via exempelvis fönster. Förberedelser görs för snabb undanförsel och förstöring av kartor, tablåer och handlingar som kan vara av värde för en motståndare. Materialet förs undan eller förstörs om risk finns för att det annars tas av motståndaren. Arbetshandlingar som inte längre behövs förstörs efter hand, lämpligen genom bränning.

7 Delgivning

Delgivning syftar till att information och underrättelser ska nå rätt mottagare, på rätt tid och i rätt form. En underrättelse blir värdelös om den inte i tid når den som behöver den.

Väl fungerande rutiner för rapportering och delgivning är av avgörande betydelse för att information ska kunna erhållas i den omfattning, form och tid som krävs. Standardiserade format ska användas för att underlätta delgivning och vidare bearbetning.

Delgivning sker som rapportering till överordnad chef och som orientering till övriga berörda, inklusive direkt underställda.

Delgivning ska göras enkel, saklig, entydig och så kortfattad som möjligt. Skilj mellan det som med säkerhet är känt och det som bara kan förmodas. Om möjligt förtydligas delgivning med skisser, lager, foton eller karta. Delgivning ska eftersträva att förmedla underrättelser eftersom tolkningen av fakta i regel är mer värdefull för mottagaren än obearbetad information. En rapport som innebär att läget är oförändrat eller om att en aktör inte finns inom ett område är ofta lika viktig som en rapport om att en förändring inträffat. Även en rapport som bekräftar en tidigare underrättelse kan vara av stort värde.

Vid delgivning av obearbetad eller endast preliminärt bearbetad information ska den låga graden av bearbetning framgå. Orientering och rapportering sker i regel genom upprättande av handling eller uppdatering i databas. Under strid sker normalt delgivning genom muntliga bedömningar på strids-

ledningsnät. Muntlig delgivning ska dokumenteras. Delgivningsplanen anger vilka chefer som ska ta del av underrättelserna, vem som ansvarar för delgivningen samt vilka typer av underrättelser eller rapporter som ska delges utan dröjsmål (larmlista) eller till specifika mottagare. Vid behov anges prioriteringar. Dessa bestämmelser kan ofta utformas som delgivningstablå. I planen ska även framgå när och hur regelbunden rapportering ska ske. Detta ingår i regel som en del av stående order till förband, med rutiner för särskild rapportering.

7.1 Delgivningssätt

Delgivning kan ske:

- Muntligt
- Skriftligt
- Genom uppdatering av databaser

Inom bataljonen sker delgivning ofta muntligt inom ledningslag eller över sambandsmedel till underställda förband. Stomskisser med förklarande text används för delgivning när så är möjligt. Användning av ledningsnät medför i regel tidsvinst samtidigt som delgivning påskyndas genom att trafiken avlyssnas av övriga stationer på nätet. Vid delgivning via sambandsmedel beaktas alltid meddelandets signalskyddsgrad. Såväl muntlig som skriftlig delgivning ska dokumenteras, lämpligen i förbandets trafiklista.

Under strid eller annan högintensiv verksamhet kan en underrättelseprodukt bestå av förande av gemensam lägeskarta eller som en muntlig orientering till bataljonchef om att ett visst underrättelsebehov är besvarat, samt i regel dessutom en bedömning av vad som troligast kommer att ske härnäst. En sammanfattning av efter hand delgivna underrättelser ska dokumenteras och arkiveras.

Under lågintensiv verksamhet består i regel en underrättelse- och säkerhetsprodukt av en skriftlig rapport. Vid behov kompletteras rapporten med stomskiss, lager eller annan grafisk framställning.

Lägessammanfattning genomförs med jämna mellanrum i syfte att bibehålla en gemensam lägesuppfattning inom bataljonen. Under pågående högintensiv verksamhet bör lägessammanfattning göras en gång per timme, vid lågintensiv kan den genomföras en gång per dygn. Lägessammanfattningar ligger till grund för rapportering till högre chef.

Under planering redovisas i regel olika underrättelse- och säkerhetsprodukter som föredragningar vid olika tillfällen under planeringsprocessen. Det är viktigt att tydliggöra de förhållanden som påverkar chefs bedömande och beslut.

Stabsorientering syftar till att lämna underlag för att hålla staben orienterad om det aktuella läget, förväntad utveckling och uppgifterna på sikt. Stabsorientering genomförs regelbundet, i regel vid bestämda tider, som exempelvis vid avlösning, eller vid större förändringar av läget som bedöms påverka hela stabens verksamhet, exempelvis när bataljonen får en ny uppgift, när läget avsevärt förändras eller i samband med övergång till och från VB-tjänst.

Vid föredragning är det ofta lämpligt att utnyttja särskilda stomskisser, lager eller annat bildunderlag där endast de för tillfället väsentliga uppgifterna markerats. I regel presenterar underrättelse- och säkerhetssektionen främst motståndarens läge och verksamhet i stort och detalj (inklusive slutsatser av vädrets inverkan) och inträffade händelser. Härvid redovisas vanligen endast aktuella förändringar. Presentation avslutas vanligen med en bedömning avseende motståndarens troligaste och farligaste handlingsmöjligheter. Presentationen utformas så att de mest väsentliga dragen och förändringarna framgår tydligt.

Vid behov kan även aktuella underrättelsebehov, säkerhetshot och eget underrättelse- och säkerhetsläge presenteras vid stabsorientering. Härvid presenteras främst förbandets egna underrättelsebehov, vidtagna säkerhetsskyddsåtgärder av högre chef tilldelade inhämtningsuppgifter, gruppering av observationsplatser och annan planerad inhämtning.

Motståndarens läge och verksamhet tnr XXXXXX

- **Läget i stort**
- Läget i vårt område
  - Händelser av intresse
  - Motståndarens läge
  - Motståndarens läge på sikt
- Övrigt (exempelvis ändringar i organisation, uppträdande eller materiel)

Läget i stort nu



Läget i stort på sikt



INFORMATIONSSÄKERHETSKLASS

Motståndarens läge och verksamhet tnr XXXXXX

- Läget i stort
- **Läget i vårt område**
  - **Händelser av intresse**
  - **Motståndarens läge**
  - Motståndarens läge på sikt
- Övrigt (exempelvis ändringar i organisation, uppträdande eller materiel)

Händelser av intresse



Motståndarens läge

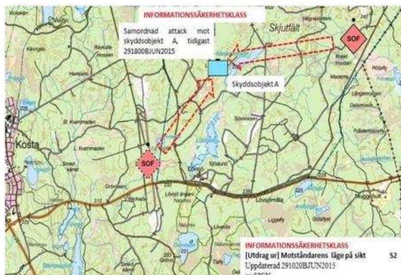


INFORMATIONSSÄKERHETSKLASS

Motståndarens läge och verksamhet tnr XXXXXX

Läget i vårt område på sikt

- Läget i stort
- Läget i vårt område
  - Händelser av intresse
  - Motståndarens läge
  - **Motståndarens läge på sikt**
- **Övrigt (exempelvis ändringar i organisation, uppträdande eller materiel)**



Övrigt

Intet att rapportera

INFORMATIONSSÄKERHETSKLASS

Underrättelse- och säkerhetsläge tnr XXXXXX

- Aktuella underrättelsebehov och dess status (besvarade, delvis besvarade, obesvarade)
- Till oss av högre chef ställda inhämtningsuppgifter
- Produktion (pågående, kommande)
- Status och stridsvärde för egna underrättelse- och säkerhetsresurser
- Ändringar avseende säkerhetsskyddsåtgärder

Karta utvisande
- Observationsplatser
- NAI
- Patruller/rörlig spaning
- Planerade flygrutter
- Källtäckning (var och när har vi ögon och öron respektive inte?)

INFORMATIONSSÄKERHETSKLASS

Figur 7.1 Exempel på bildunderlag för presentation av motståndarläge respektive eget underrättelseläge vid stabsorientering vid hemvärnsbataljon.

För **skriftlig delgivning** används i första hand fastställda rapporteringsformat. Utformningen av dessa framgår av högre chefs stående order. Delgivning bör ske via krypterade sambandsmedel, där exempelvis krypterad fax kan användas för översändning av skriftliga produkter, skisser och bilder. Även ordonnans eller samverkansbefäl kan användas.

Delgivning av bilder kan sällan ske utan förklarande text utan bör alltid åtföljas av någon form av skriftlig rapport.

7.2 Produktion av underrättelser

För att underrättelsen ska uppfylla mottagarens behov och krav måste oftast någon form av anpassning genomföras, där underrättelsen omformas till ett relevant produktformat. Generella krav på produkter bör framgå av stående order.

Struktur skapas genom att underrättelser delges i form av namngivna periodiska produkter som mottagaren lär sig efterfråga. Dessa ska åsättas löpnummer (exempelvis "VN INTREP 002") i syfte att tydliggöra vilken plats produkten har i en serie, vilket bland annat underlättar för mottagaren att säkerställa att alla delar i serien mottagits.

För respektive produkt ska minst följande framgå:

- Produktens namn (INTSUM, INTREP), löpnummer och version

- Vem (organisation, befattning och person) som är produktansvarig, inklusive kontaktinformation

- Produktens informationssäkerhetsklass
- Gällande delgivningsregler[13]
- Fastställandetidpunkt och (om möjligt) bedömd giltighetstid

7.3 Uttryckssätt i bedömningar

Varje bedömning uttrycker ett ställningstagande. Verbet *bedöms* uttrycker i sig en osäkerhet (men inte graden av osäkerhet) och ska inte användas enskilt. I regel används flera olika informationselement med sinsemellan skiftande sakriktighet i processen att skapa en underrättelse. I syfte att säkerställa att avsändare och mottagare har samma uppfattning om kvaliteten på en underrättelse ska bedömningen åsättas en konfidensgrad och en giltighetstid. Säkerheten i bedömningen uttrycks med följande konfidensgrader:

Konfidensgrad	Innebörd (ställningstagande i ord)	Innebörd (ställningstagande i procent)	Exemplifiering
Bekräftat	Bekräftad information är att betrakta som fakta. Ska ej användas som prognos eller bedömning.	> 95%	Individ A befinner sig… Individ A befann sig… X har intagit sitt ämbete.

[13] För närmare förklaring se Nomen Und 2015

Sannolikt	Avsevärt fler och tyngre faktorer talar till stöd för bedömningen än mot.	75–95%	Förbandet B kommer sannolikt att befinna sig… Individ Y kommer sannolikt att avgå inom de närmaste dagarna eller veckorna.
Troligen	Fler eller tyngre faktorer talar till stöd för bedömningen än emot.	40–75%	Fartyget C kommer troligen att befinna sig… Fartyget C kommer troligen att …
Möjligen	Endast få och eller svaga faktorer talar till stöd för bedömningen.	5–40%	Enheten D kommer möjligen att befinna sig… Oppositionen kommer möjligen att mobilisera sina styrkor inom en månad…
Tveksamt	I det närmaste inga faktorer talar till stöd för bedömningen, men det går inte att utesluta.	0–5%	Det är tveksamt om förbandet F har förmåga att… Det är tveksamt om Z kommer att anfalla T.

Uttryckssätt i bedömningar. FM UndR 2010.

Konfidensgraden ska uttrycka upprättarens sammantagna subjektiva värdering av bedömningen. Denna värdering grundas på respektive informationselements bedömda tillförlitlighet, sakriktighet samt bearbetningsprocessen (urval och vald metod) och dess förutsättningar (som exempelvis till-

gänglig tid, bearbetningsstöd och sakområdeskompetens). Konfidensgraden kan och ska inte beräknas matematiskt. Följaktligen skiljer sig konfidensgrad i detta sammanhang från den term och de begrepp som används inom statistik.

7.4 Rapportering

Inhämtad information ska rapporteras enligt order. Rapporter ska utformas sakligt, entydigt och kortfattat, och i enlighet med gällande rapporteringsbestämmelser. Av bestämmelserna ska även kriterier för rapportering framgå, exempelvis vad som ska rapporteras omedelbart samt hur denna rapportering ska ske (som eventuellt åsidosättande av krav på säkerhetsskydd och eller om rapporten ska insändas parallellt med flera olika rapporteringsmetoder eller sambandsmedel). Rapportering kan ske enligt en eller flera metoder (exempelvis A-, B- eller C-metod, ordonnans eller död brevlåda).

En rapport bör innehålla 7S:

- Stund – tidpunkt, datum och klockslag för händelsen
- Ställe – plats för iakttagelse
- Styrka – antal iakttagna objekt
- Slag – typ av objekt
- Sysselsättning – objektets verksamhet
- Symbol – observerade kännetecken
- Sagesman – källa då upphovet är någon annan än den som upprättat rapporten

Vid behov anges även det egna förbandets fortsatta verksamhet (i tilläggspunkten Sedan – egen verksamhet)

Rapporter och rapportsammanfattning insänds på tidpunkt enligt stående order om inte annat anges. I stående order ska framgå hur, när och om relevant med vilka intervall (hur ofta) rapportering ska ske, samt om rapportsammanfattning ska insändas. Rapportsammanfattning omfattar en sammanställning av tidigare insända rapporter. Rapportsammanfattning kan utgöras av lager med förklarande text. I sådana fall ska referenser på fältkarta anges.

Rapportsammanfattning kan utgöra ett komplement till den löpande rapporteringen eller ersätta del av denna. Det som man kan vinna av att endast använda rapportsammanfattningar kan vara:

- Mindre sambandstrafik vilket ger utrymme för annan trafik
- Lägre risk för upptäckt och lägesbestämning av opl eller sändarplats
- Mer lättarbetade eller överskådliga rapporter vid stora volymer, exempelvis vid ytövervakning eller då motståndaren framrycker med större förband

Rapportsammanfattning ska innehålla en sammanfattning av de rapporter som sänts den aktuella perioden, och skickas periodiskt enligt högre chefs bestämmande. Sporadisk eller enstaka trafik kan med fördel inrapporteras sammanfogat inom rapporteringsperioden.

Exempel på verksamhet som ska rapporteras utöver angivna fasta rapporttider:

- Eget läge på oplats (även tillfällig). Anges exakt i MGRS, inklusive höjdvärde. Exempel: *”KN från JK, oplatsens läge 32VPM6050055300, Z120, jag kan observera väg C…”*

- Då registrerad eller anmäld oplats överges, eller uppgiften avbryts. Exempel: *”KN från HK, HK bryter oplats, ingen observation mot väg L – slut kom!”*

- Då framryckning påbörjas, vid passage av UPK eller terrängpunkter samt då slutmålet nås. Exempel: *”VN från KN, jag passerar R15, inget fientligt, fortsätter mot R16 – slut kom!”*

- Om något förhindrar lösandet av uppgift. Exempel: *”KN från KK, jag kan inte lösa uppgiften på grund av terrängen, jag kan dock spana mot hussamlingen mål A, V 500 – slut kom!”*

Exempel på verksamhet som ska rapporteras med företrädesrätt:

- Vid observation av förband eller verksamhet enligt order, exempelvis första observationen av motståndaren, luftlandsättning, mer än fyra stridsvagnar, markrobot eller liknande

- Då registrerad eller anmäld oplats alternativt sluten del röjs av motståndaren eller av någon eller något som inte kan uteslutas tillhöra motståndaren. Av rapporten ska framgå typ av röjning (exempelvis om röjningen gäller oplatsen eller den slutna delen)

- Vid stridskontakt eller sammanstöt. Exempel: Inom 10 sekunder *”KN från IK, sammanstöt skyttar – klart slut!”*. Efter 60 sekunder: *”KN från IK, vi har haft sammanstöt skyttepatrull VITMOSSEN, N 300, fältet. Inga egna skadade, bekämpat fyra soldater. Fortsätter mot UPK 102 – slut kom!”*

- Då tecken tyder på användning av CBRN-vapen eller risk för utsläpp av farliga ämnen

7.5 Rapportskrivning

Vid delgivning kompletteras underrättelserna om möjligt med de uppgifter och synpunkter som kan vara av värde för mottagaren, exempelvis bakgrundsinformation, för att mottagaren ska kunna sätta informationen i sitt rätta sammanhang. Detta anges som *kommentarer* medan underrättelsens innebörd och de slutsatser som kan dras anges som *bedömning*.

Exempel på rapporttext med kommentar och bedömning
291000BDEC2016, en (1) fallskärm upphittad av 1. Komp vid SJÖALUND (33VWD29540010). Skärmen hittades gömd i ett buskage. Skärmen är olivgrön och har märkningen XA43219:A.

(291010BDEC2016SN)

S2 KOMMENTAR: Under gårdagen (2016-12-28) hittades ytterligare fem (5) fallskärmar i närheten av SJÖALUND, se INTSUM 282000BDEC2016. Med denna fallskärm inräknat är det således totalt sex (6) upphittade fallskärmar av samma typ inom samma geografiska område inom ett dygn. KOMMENTAR SLUT

S2 BEDÖMNING Troligen är en (1) sabotagegrupp luftlandsatt i området öster KOSTA (33VWC2499). Möjligen är skyddsobjekt A deras mål. BEDÖMNING SLUT

Konfidensgraden bekräftat används inte i löpande text. Istället skrivs exempelvis: En (1) sabotagegrupp är luftlandsatt i området öster KOSTA.

Principen är att börja varje händelsebeskrivning med när (291000BDEC2016) det rapporterade hände (stund) följt av händelsebeskrivningen (en (1) fallskärm upphittad vid SJÖALUND (33VWD29540010) etc., jämför 7S). Efter händelsebeskrivningen skrivs diarienumret (291010BDEC2016SN) för den eller de rapporter som informationen bygger på. Syftet med det senare är att rapporterande förband ska kunna återsöka den ursprungliga källan till informationen. Därefter följer rapporterande enhets eventuella kommentarer och bedömningar, tydligt avgränsade.

Vid muntliga föredragningar kan frasen ”slutsatsen av detta är…” eller ”detta innebär sannolikt att …” användas för att skilja fakta från slutsatser och bedömningar.

7.6 Produkter

7.6.1 Rapporter

En rapport är ett tjänstemeddelande som underlydande lämnar till chef.

Eftersom en rapport sänds till högre chef ska produkten endast innehålla information avseende läget i eget område och information erhållen från egna källor. Risken är annars att dubbelrapportering sker. Om vårt förband exempelvis erhållit information från ett sidoordnat förband är risken att både vi och de rapporterar samma sak. För att inte detta ska uppfattas som två av varandra oberoende källor bör vår rapport tydligt klargöra ursprunget till informationen.

Rapporter kan indelas i taktiska rapporter och underrättelserapporter. Stridsledningssektion (S3) ansvarar normalt för utformningen av taktisk rapport, medan underrättelse- och säkerhetssektion utformar underrättelserapporter och funktionsrapporter. Gällande mallar för rapporter hämtas ur Försvarsmaktens rapporteringsbestämmelser.

Skriftliga rapporter på bataljonen utgörs främst av:

- Underrättelserapporter, Intelligence report (INTREP)
- Periodiska underrättelserapporter, Intelligence summary (INTSUM)

- Taktiska rapporter och funktionsrapporter

Underrättelse- och säkerhetssektionens underlag i taktisk rapport avseende motståndaren ska minst omfatta:

- Motståndarens aktuella och bedömt framtida läge, styrka, gruppering, verksamhet och stridsvärde

- En funktionsrapport för underrättelse- och säkerhetstjänst omfattar eget underrättelse- och säkerhetsläge, såväl aktuellt som planerat. Rapporten utformas enligt anvisningar från högre chef och kan vara såväl periodisk som uppkommen.

7.6.2 Underrättelserapport

Underrättelserapport ska sändas in på enklaste sätt till högre chef eller annan särskild angiven mottagare när:

- Högre chefs underrättelsebehov kan besvaras
- Högre chefs underrättelsebedömande bedöms bli påverkat
- Taktik- eller teknikanpassning erfordras

Vid delgivning av underrättelserapportering eller rapportering av övriga observationer (exempelvis säkerhetsrapporter) ska minst nedanstående framgå (jämför 7S):

- Stund (tidpunkt för iakttagelsen)
- Ställe (plats för iakttagelsen)
- Styrka (antal iakttagna objekt)
- Slag (typ av objekt)
- Sysselsättning (objektets verksamhet)
- Symbol (exempelvis fordonsskyltar, beteckningar)

- Sagesman (källa)

Underrättelserapport ska om möjligt och vid behov dessutom förses med förbandets kommentarer och bedömningar (se tidigare avsnitt om rapportskrivning).

7.6.3 Periodisk underrättelserapport

Periodisk underrättelserapport sänds in med bestämt intervall, normalt dygnsvis, enligt högre chefs bestämmande. INTSUM syftar till att ge högre chef en sammanfattande bild av läget och omfattar en sammanfattning av motståndarens läge och verksamhet inom förbandets underrättelseområde (AIR) under aktuell tidsperiod. Viktiga förändringar under den period som rapporten omfattar ska tydligt framgå. Då samband mellan olika aktiviteter kan förmodas eller fastställas ska dessa beskrivas. Om information bedöms kunna besvara underrättelsebehov ska detta framgå av särskild kommentar. Redovisningen ska avslutas med en sammanvägd bedömning avseende den kommande händelseutvecklingen i underrättelseområdet.

Bedömning ska vara tydlig och detaljerad i syfte att ge mottagaren en så god bild som möjligt av motståndaren. En motståndarbedömning kan kompletteras med stomskiss, lager eller annan grafisk framställning.

Den periodiska underrättelserapportens första del (verksamhet i aktuellt område och bedömning av denna) kan användas som underlag till underrättelseorientering till sidoordnade och underlydande förband (se avsnitt underrättelseorientering).

7.6.4 Underrättelseorientering

En orientering är en upplysning som lämnas till underställd och eller sidoordnad chef.

Underrättelseorienteringar indelas i regelbundna och särskilda orienteringar. Underrättelseorientering kan ingå som del av punkten orientering i en order.

Regelbunden underrättelseorientering sker periodiskt enligt chefs bestämmande och anpassas till mottagande chefs anmälda eller bedömda underrättelsebehov.

En orientering skrivs på samma sätt som en rapport när det gäller formalia. Det som främst skiljer dem åt är mottagaren. Eftersom en rapport skickas till högre chef innehåller en rapport endast information avseende eget område och av egna källor inhämtad information. En regelbunden underrättelseorientering som skickas till underställda bör dessutom innehålla av högre chef erhållen information för att ge underställda en övergripande lägesbild. Normalt kan därför orienteringar från högre chef användas som grund för läget i stort, medan rapportunderlag till högre chef kan användas som grund för läget i detalj.

Särskild underrättelseorientering lämnas när:

- Orientering är brådskande eller av sådan art att den inte bör vänta till nästkommande regelbundna orientering
- Regelbunden orientering måste kompletteras
- Underlag behövs för viss beordrad uppgift

Underlag om vissa begränsade ämnesområden, exempelvis organisation, utrustning och taktik, utsänds normalt som särskild underrättelseorientering.

Underrättelseorientering som ingår i order utarbetas vid underrättelse- och säkerhetssektionen. Orienteringen omfattar dels en allmän orientering om motståndaren och vid behov andra berörda parter, dels detaljer i motståndarens läge och verksamhet. Den allmänna orienteringen görs kort och berör främst läget i stort hos motståndaren och en eventuell bedömning av motståndarens troligaste handlingsmöjlighet.

Den del som rör detaljer i motståndarens läge och verksamhet omfattar främst de underrättelser som påverkar lösandet av underställda och underlydande chefers uppgift.

Underrättelseorientering kan kompletteras med eller utsändas som skiss eller lager.

8 Motståndaren

8.1 Sabotageförband och fjärrspaningsförband

En motståndares sabotageförband kan utföra underrättelseuppgifter eller rena stridsuppgifter. Sabotage kan riktas mot mål av väsentlig betydelse för ledning, samband och mobilisering i syfte att försvåra och fördröja beredskapshöjningar eller störa våra insatser med stridsberedda förband. Sabotage kan även ske i vilseledande syfte.

Förbanden består av speciellt utvalda och utbildade soldater. Deras uppgift är att verka över hela vårt territorium, i vissa fall redan före krigsutbrottet. Uppgiften kan vara spaning, men förbanden är också inriktade mot sabotage, målutpekning för flyg- och robotanfall samt psykologisk krigföring. De kan även utföra förberedelser för luftlandsättningar och landstigningsföretag, som exempelvis mottagning och vägvisning av andra sabotagegrupper eller värvning och utplacering av agenter. Förbandens verksamhet kan dessutom stödjas av personer som redan befinner sig i landet.

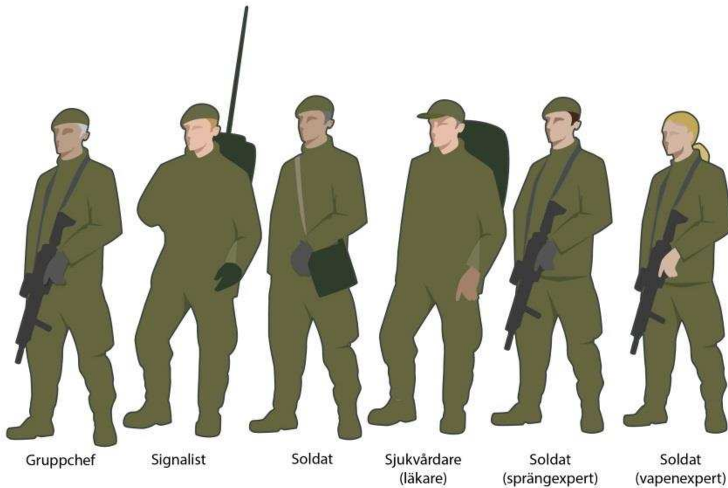
Förberedelser för sabotage kan genomföras redan i fred. Sådan förberedelse kan omfatta bland annat:

- Inhämtning av underlag för målval
- Rekognosering och planläggning
- Uppföljning av förändringar

Sabotageförbanden är organiserade i brigader, bataljoner och kompanier. Tre grupper bildar i regel en pluton. Ett kompani består normalt av ca 10 grupper och en bataljon av 30–40 grupper.

Sabotageförband uppträder i regel i grupp, men beroende på skede och uppgift kan flera grupper vara verksamma inom samma målområde och samordnas under en chef.

Gruppernas sammansättning varierar beroende på de krav som ställs vid olika typer av uppgifter. Varje grupp arbetar vanligen självständigt och har i regel endast kännedom om egen uppgift. En grupp som ska utföra sabotage kan se ut på följande sätt:



Figur 8.1 Exempel på sabotagegrupp. Anna-Karin Wetzig, FMV FSV Grafisk Produktion.

Den enskilde soldaten är normalt utrustad med pistol, kulsprutepistol, automatkarbin eller prickskyttegevär. Vapnen kan ha ljuddämpare. Handgranater och kniv ingår också i utrustningen.

Tilläggsmaterielen skiftar beroende på uppgift. Gruppen kan vara utrustad med kulsprutor, pansarskott, raketgevär, granat-kastare, burna luftvärnsrobotar eller minor och burna närstör-sändare. Laserutpekare för målangivning för precisionsstyrda vapen kan förekomma. I regel ingår även mörkerspanings-medel som bildförstärkare och IR-kikare. Positionsutrustning används normalt för lägesangivning. Sambandsutrustning ingår alltid, ofta i form av kortvågsradio med snabbsändare samt sambandsutrustning för kommunikation inom gruppen.

Sabotageförband har vanligen huvuduppgiften sabotage mot fasta objekt. Överfall kan också ingå som beredduppgift. Målvalet är beroende av motståndarens övergripande syfte och av vilket operationsskede motståndaren befinner sig i. Sabotage och överfall utförs, efter noggrann planering och övning, mot särskilt väsentliga mål.

Exempel på sådana mål är:

- Ledningssystem och mobil kommunikation, syftar till att försvåra insatsbeslut och information till samhället

- Luftförsvaret, som exempelvis flygplan, baser, radarstationer eller sambands- och teleanläggningar. Syftar till att försvåra tidig insats med våra förband

- Marina funktioner, som exempelvis u-båtar, kustrobotar, anläggningar eller basområden. Syftar till att försvåra tidig insats med våra förband

- Svårersatt materiel som exempelvis robotar, torpeder eller mineringsmateriel. Syftar till att minska uthålligheten hos våra förband

- Elförsörjningen i syfte att skapa oro och osäkerhet i samhället och minska samhällets motståndskraft

- Mobiliseringsförråd, landsvägs- och järnvägsförbindelser i syfte att försvåra och fördröja mobilisering samt påverka våra förbands stridsvärde och uthållighet

8.1.1 Uppträdande

Uppträdandet bygger i stor utsträckning på förmågan att förflytta sig och verka utan upptäckt. Insatserna ska kunna genomföras på djupet eller i anslutning till områden som vi kontrollerar. Detta kan i regel inte uppnås i större taktiska enheter. Insatsenheten är beroende av aktuella och detaljerade underrättelser och gott om tid för planering av uppdraget. Kännetecknande för uppdragen är lång planläggningstid, låg rörlighet i operationsområdet och att personalen under lång tid är utsatt för stora risker och har begränsade möjligheter till kommunikation.

Förberedelser och rekognosering av prioriterade mål kan ske redan under fredstid. Information från tekniska underrättelsesystem och andra källor behöver i regel kompletteras med rekognosering, exempelvis genom att filma eller fotografera objekt. Viss personal kan finnas på plats långt före beslut om insats tas. Även agenter eller värvade informatörer kan användas som stöd i förberedelsearbetet eller vid eventuell insats. Strävan är att göra de militära förberedelserna dolda eller svåra att skilja från turism eller vanliga kriminella aktiviteter.

När ett sabotageförband löser *sabotage- och överfallsuppgifter* genomförs dessa först efter noggrann planering och övning, i vissa fall mot modeller av målen. Vid själva överfallet kan flera grupper samverka, under ledning av en chef. Eld kan härvid avges från flera olika riktningar och mot olika delar av målet. Strävan är att insatsen ska vara överraskande, intensiv och kortvarig. Sabotageförbanden kan även genomföra dolda insatser, varvid laddningar med fördröjning eller fjärrutlösning kan användas.

För ett planerat angrepp kan mindre delar av sabotageförbanden innästla lång tid i förväg (från veckor upp till månader), innan beredskapshöjningar genomförts, för planering och uppdatering av tidigare gjord rekognosering. Denna innästling kan ske under täckmantel via normala kommunikationsmedel som exempelvis färjor, flyg eller tåg. Infiltration kan även ske med olika militära fyrhjulingar eller sjö- och lufttransportmedel. Dessutom disponeras vissa specialtransportmedel, som exempelvis miniubåtar. Vissa infiltrationsmetoder, främst fallskärmsfällning från hög höjd respektive undervattensinfiltration är endast vissa sabotagegrupper utbildade på.

Huvuddelen av förbanden innästlas i nära anslutning till sabotageverksamhetens igångsättande. Den enskilda och gemensamma utrustningen smugglas i regel in när sabotageförbandet innästlar i landet. Materielen kan också under mycket gynnsamma betingelser vara förhandslagrad i närheten av målet. Anskaffning av materiel kan även ske genom stöld. För att genomföra förflyttningar och dölja transporter kan civila fordon användas liksom även fordon som ser ut att komma från svenska myndigheter eller civila företag. Före insats döljer sig sabotagegruppen exempelvis i byggnader eller otillgängliga områden.

Tidpunkten för innästling och styrketillväxt vägs mot risken att angreppet avslöjas i förtid och att beredskapshöjningar vidtas.

Vid innästling genom en bevakningslinje med bevakningshundar eftersträvas att:

- Passera på en plats

- Passera så tyst som möjligt
- Gå mot eller snett mot vinden
- Välja låglänt terräng för att minska vittringen
- Göra passagen på ett led

Efter passage vidtas i regel åtgärder för att försvåra för eventuella förföljare.

Förbanden strävar efter att dolt rycka fram genom terrängen. Om situationen så kräver kan sabotageförbandet utnyttja olika transportmedel, civila kläder och svenska uniformer. Ett sabotageförband bedöms kunna verka med hög intensitet i 5–7 dygn. Därefter krävs återhämtning och eller avlösning.

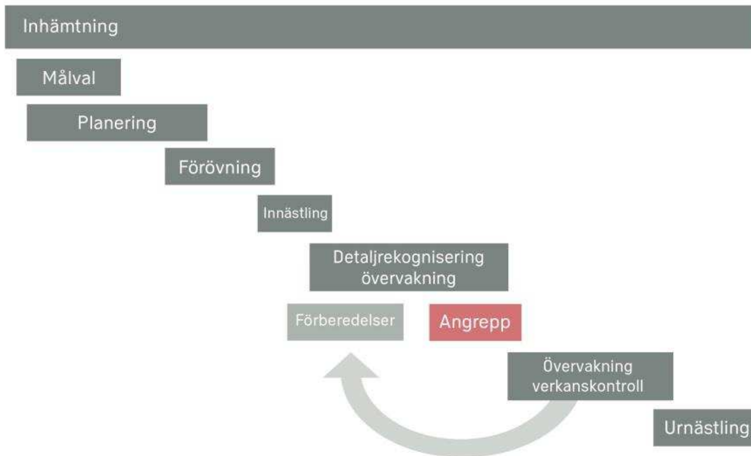
Högt prioriterade mål kan innebära att flera sabotagegrupper avdelas mot ett och samma mål. Insatserna samordnas normalt till tiden. Så snart som målet med attacken bedöms vara uppnått är strävan att bryta eventuell stridskontakt och påbörja tillbakaryckning.

För att dölja egen verksamhet använder motståndaren upplag eller gömmor för förvaring av vapen, sprängämnen, dokument, handlingar och liknande. Platsen väljs företrädesvis i betäckt terräng eller bebyggelse som ger skydd mot insyn och i områden där våra förband inte bedöms uppträda regelbundet eller där civila inte kan upptäcka grupperna. I kust- och skärgårdsområden kan materiel, som exempelvis gummibåtar, sänkas i vattnet. Arbete i upplag bör kunna ske på platsen även i dagsljus. Terräng som är spårbildande undviks. Tillfäl-

ligtvis eller för viss materiel kan upplag ordnas under vattenytan i sjöar eller vattendrag.

Basupplag är i första hand avsedd för återhämtning och uppfyllnad av förbrukade förnödenheter samt vila efter eller emellan stridsverksamhet. De är väl maskerade och gömda. Upplaget är vanligtvis inte beläget i samma område som attackerna utförs i och i regel på ett sådant avstånd från insatsområdet att de inte upptäcks av vår rutinspaning eller patrullering. Platsen väljs i betäckt eller svårtillgänglig terräng eller bebyggelse som är undandragen insyn. Platsen bör dessutom medge bra samband med högre chef. Endast ett fåtal personer har kännedom och tillgång till förråden. Dessa kan vara bevakade eller försåtsminerade.

Strids- eller objektsupplag är en mindre gömma som används för överlämning av materiel, för tillfällig förvaring av utrustning eller för de slutliga stridsförberedelserna. Dessa finns ofta i målets eller objektets närhet men på ett sådant avstånd och plats att det är möjligt att ostört hämta och lämna utrustning utan att dra uppmärksamheten till sig. Vid val av plats för upplag är strävan att den bör vara lätt att hitta tillbaka till, exempelvis genom olika igenkänningsmärken, och att ta sig till, helst även med fordon för att minska transport- och omlastningstider.



Figur 8.2 Exempel på insatscykel för sabotageförband.

Sabotageförbanden strävar att utföra såväl angrepp som förflyttningar under mörker. Efter genomfört sabotage läggs huvuddelen av tiden på att komma undan och endast en mindre del på genomförande av vilseledande åtgärder.

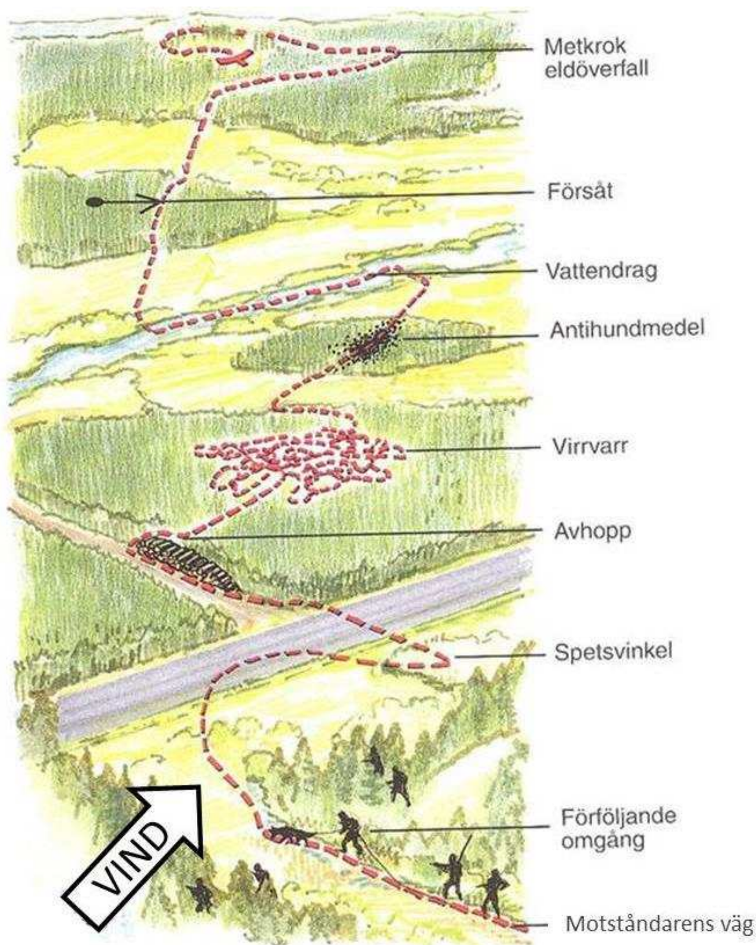
För att undgå upptäckt eller dölja egen verksamhet genomförs regelmässigt åtgärder för att fördröja förföljande styrkor och försvåra arbetet med hund. Åtgärderna är tidskrävande och vägs mot risken för förföljning och den tid som disponeras.

Exempel på sådana åtgärder kan vara att:

- Oskadliggöra (hund-)patrullen genom minor eller försåt av spåret alternativt annan vapenverkan som exempelvis eldöverfall från metkrok eller att använda prickskyttar.

- Försöka trötta ut hundförare genom att välja framryckningsväg genom tät och snårig terräng som exempelvis risiga hyggen.

- Påverka eller trötta ut hunden genom exempelvis ett virrvarr av spår, förflyttning genom vattendrag, parallellförflyttning, avhopp, antihundmedel och avledande förflyttningar i sida och eller bakåt.



Figur 8.3 Exempel på olika anti-hund åtgärder. HvR Hundtjänst 1997.

8.1.2 Stridsteknik

Sabotagegruppens stridsteknik påverkas i hög grad av tillgång till vapen och materiel.

Sabotagegruppens stridsteknik kan variera mellan:

- Dold innästling och utplacering för tidsinställd förstöring av objekt
- Utplacering av fjärr- eller tidsutlösta laddningar
- Eldöverfall eller överfall för att bekämpa bevakning varefter förstöring av målet sker
- Bekämpa mål på avstånd
- Invisa eller målange för precisionsstyrda robotar eller bomber
- Utläggning av minor

En uppgift kan dessutom vara att vidmakthålla verkan i målet. Sabotagegruppen kvarstannar härvid vid eller i närheten av målet för att bekämpa reparationer och förstöra ersättningsmaterial.

Genom att vara dold och dessutom initiera sina insatser på avstånd kan man nå verkan utan att själv behöva exponera sig för direktriktad eld. Tekniken vid en sådan stridsinsats kan grundas på avståndsbekämpning, exempelvis genom invisning av luftburna vapensystem, eldledning av långräckviddiga bekämpningssystem, fjärr- eller autonom utlösning av minor, robotar och sprängladdningar, prickskytte mot personal, materiel eller objekt, bekämpning av flygplan eller helikoptrar med bärbara luftvärnsrobotar och så vidare.

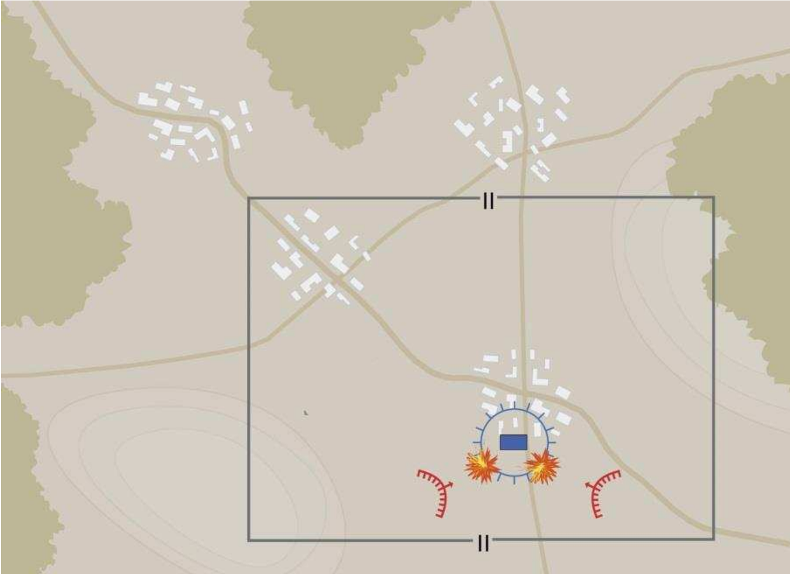
Väpnade attacker kan samordnas för att orsaka större skada och ge intryck av större resurser än de tillgängliga och på så

sätt skapa en större osäkerhet om intention och hotets verkliga storlek.

Samordnade attacker kan indelas i:

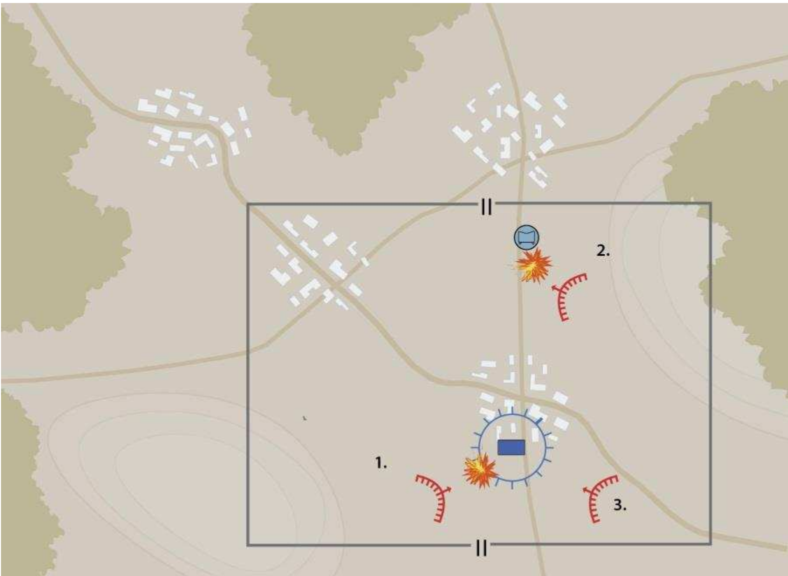
- Parallella attacker
- Sekundära attacker
- Multipla attacker

Parallella attacker genomförs med flera samordnade attacker samtidigt eller i nära anslutning till varandra mot samma mål eller område. Metoden medför att större verkan kan uppnås utan att man behöver använda en större mängd sprängmedel eller vapen med större verkan. Det medför att risken för upptäckt minskar eftersom det är lättare att dölja flera mindre vapensystem eller laddningar än ett stort. Det innebär också att sannolikheten att lyckas ökar när insatsen inte beror på en enda verkansdel. Användningen av parallella attacker riktar försvararens uppmärksamhet mot flera platser samtidigt, vilket i sin tur medför att försvararens resurser måste spridas över ett större område. Genom denna typ av utvidgning av ett målområde ställs också högre krav på ledning, larmstyrkor och andra motåtgärder, vilket gynnar en angripare.



Figur 8.4 Exempel på parallella attacker.

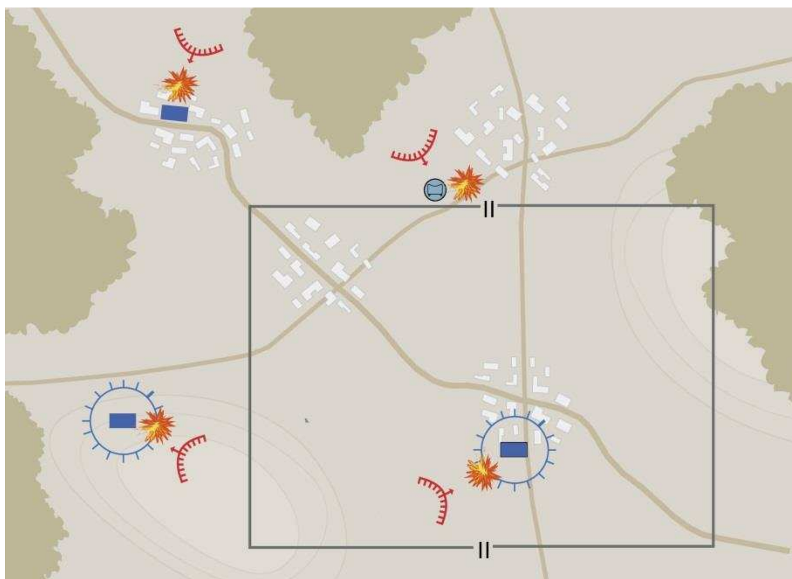
Sekundära attacker omfattar attacker där den inledande insatsen följs av ytterligare en eller flera attacker och byte av mål inom objektets område. Dessa riktas ofta mot larmstyrkor eller räddningsstyrkor. Sekundära attacker har en sekventiell ordning. Den första attacken drar till sig uppmärksamheten medan den andra riktar sig mot larm- eller räddningsstyrkan. Risken för sekundära attacker medför att responstiden förlängs för den angripne och förstärker känslan av vanmakt och hjälplöshet hos de utsatta, särskilt om attackerna drabbar civila eller folkrättsligt skyddade räddningsstyrkor.



Figur 8.5 Exempel på sekundära attacker.

Multipla attacker är att flera attacker sker samtidigt mot mål i skilda områden. Detta innebär att flera mindre målområden väljs men sammantaget utgör de en gemensam attack vars effekter är större än de ingående enskilda insatsernas. Syftet

med metoden är att utöka effekten av en attack. Den medför bland annat att larm- och räddningsstyrkor kan komma att överbelastas eller vara otillräckliga. En samlad lägesbedömning försvåras hos den som angrips, särskilt om den samordnade multipla attacken sker inom skilda territoriella ansvarsområden eller sker tidsförskjutet. För att ytterligare försvåra kan olika typer av vapensystem användas, till exempel en kombination av eldöverfall och bilbomb.



Figur 8.6. Exempel på multipla attacker.

8.1.3 Eldöverfall

Eldöverfall syftar till att genom överraskande beskjutning tillfoga våra förband förluster. Terrängen bör om möjligt medge dolt uppträdande och goda möjligheter till skyddad urdragning. I för sabotagegruppen gynnsamma fall kan eldöverfallet övergå till överfall eller förstöring.

Ett eldöverfall innehåller ofta inslag av manöver och eld från flera riktningar. Stridsavstånden begränsas i regel till 50-200 meter med direktriktad eld, men kan vid tillfällen krympa till ett fåtal meter eller öka till flera hundra meter. Avståndet är oftast betydligt kortare i bebyggelse och längre i öppen terräng.

Ett eldöverfall kan innehålla följande delar:

- Observatörer eller förvarnare

- Eldöverfallsstyrka

- Skyddsstyrka: används för att skydda eldöverfallsstyrkans tillbakaryckning. Delar kan dessutom användas för att skära av urdragningsvägar eller skydda flanker

- Reservstyrka: kan användas för att förstärka eller skydda eldöverfallsstyrkans tillbakaryckning. Delar kan dessutom användas för att skära av framryckningsvägar för våra larmstyrkor eller skydda flanker

Sambandet inom och mellan de olika delarna sker i regel på radio, men även mobiltelefoner kan användas. Vid brist på radiomateriel eller då man vill skydda sig mot upptäckt av signalspaning kan tecken ges genom visuell signalering såsom speglar, signalskott eller flaggor.

Vid eldöverfall mot enheter under förflyttning kan både avbrott i trafik och förluster av viktiga fordon, materiel och personal åstadkommas.

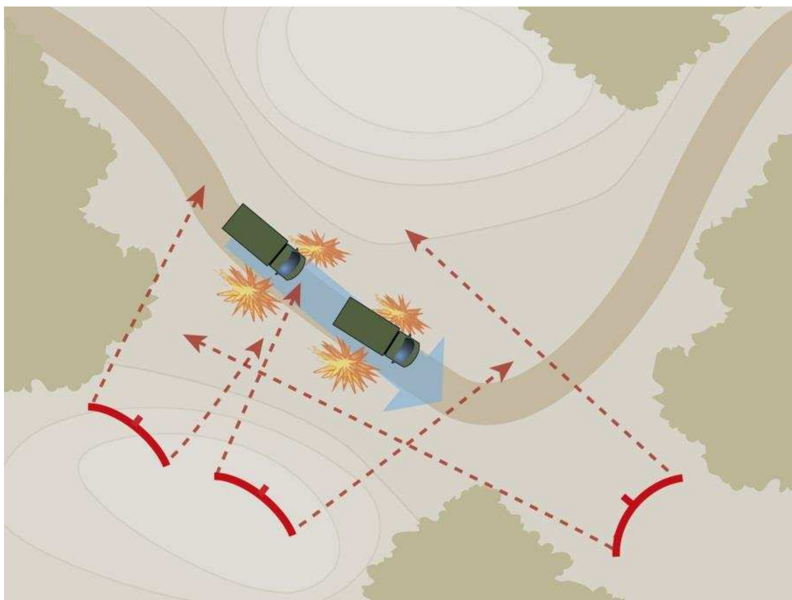
Exempel på platser för eldöverfall är där:

- Observationsförmågan är begränsad
- Farten måste sänkas
- Platser där sannolikheten är hög för att avstånden mellan fordonen minskas, exempelvis vägkorsningar eller trafikljus
- Våra förband ofta passerar
- Terrängen skapar flaskhalsar
- Våra förbands motåtgärder, motstötar och övergång till anfall försvåras

Stridsställning för eldöverfall söks i terräng som medger:

- Frontalt skydd
- Flankerande skjutriktningar
- Fritt skottfält
- Goda observationsmöjligheter och möjligheter till förvarning
- Försvarbara skjutavstånd, normalt 50-500m för att öka egen säkerhet
- Fria omgrupperingsvägar, exempelvis parallella vägar eller andra vägar för snabb urdragning

- Naturliga hinder för motanfall mellan eldställning och vägsträckan, som exempelvis ett vattendrag
- Övertag i höjd, det vill säga platser som ligger högre än vägsträckan



Figur 8.7 Exempel på eldöverfall mot förband under framryckning.

En annan typ av eldöverfall är mineldöverfallet. Vid det används minor eller sprängladdningar som kan vara:

- Tidutlösta (tidur, krutstubin, vätskekärl)
- Fjärrutlösta (tändkabel, radio)
- Offerutlösta (tryckplattor, snubbeltråd, försåt)

Tidutlösta laddningar initieras efter en förutbestämd tid. De används främst för attacker mot mål som genomför en förutsägbar verksamhet, exempelvis förband som är statiskt grupperade eller uppträder rutinmässigt, alternativt mot fasta anläggningar eller byggnader. Laddningar kan utplaceras lång tid i förväg.

Fjärrutlösta laddningar används vanligtvis mot rörliga mål. De vanligaste tändsystemen är radioutlösta och kabelutlösta system. Inte lika vanligt förekommande är tändsystem som utlöses genom beskjutning, belysning (exempelvis laser, blixt eller lampa), draglina, fiberoptik eller liknande.

Attacker med fjärrutlösta sprängladdningar medför att motståndaren har stor handlingsfrihet avseende val av eldställning och uppträdande, men kräver observation mot eldöverfallsplatsen och igenkänningstecken för att nå verkan. Användandet av kabelutlösta sprängladdningar är enkelt och funktionssäkert men medför ett statiskt uppträdande, ökad exponering då kabel måste dras mellan laddningen och eldställningen, samt kräver observation mot eldöverfallsplatsen och riktpunkter för att nå verkan. Laddningar placeras vid sidan av vägen, på avstånd upp till 30m från vägen. Vanligt förekommande är att flera laddningar kopplas samman för att öka verkansområdet och få så stort skadeutfall som möjligt.

Offerutlösta laddningar är konstruerade så att det tilltänkta offret själv initierar laddningen, exempelvis som vägbomber, bilbomber, försåt, brev- och paketbomber. Tändsystemet kan initieras av tryck (vanligast), avlastning, drag (exempelvis snubbeltråd) eller miljöförändringar som till exempel rörelse, ljud, ljus eller värme. Offerutlösta laddningar kan även armeras via radioarmering eller tidsarmering. Syftet är att öka

möjligheten att välja mål och att öka egen säkerhet vid utplaceringen. Offerutlösta laddningar har i regel en enkel konstruktion och funktion och är vanligen lätta att hantera och placera ut. Offerutlösta laddningar medför att motståndaren inte behöver ha observation mot målet eller närvara när attacken utförs. Men då motståndaren använder offerutlösta laddningar finns det alltid en risk att någon annan än det avsedda målet utlöser laddningen.

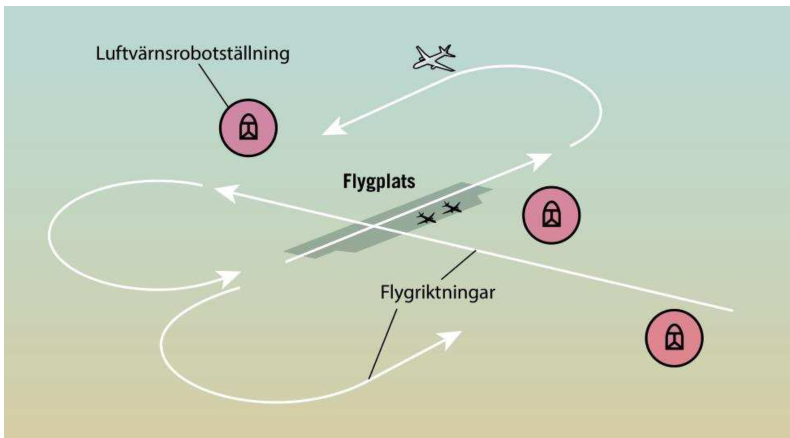
Lockbeten kan utplaceras i syfte att lura avsett mål att initiera laddningen.

Ett mineldöverfall kan omfatta flera olika laddningar som kan utlösas oberoende av varandra. Tekniken är densamma som vid sekundära attacker och används för att låta till exempel två eller flera bomber detonera med ett visst tidsintervall. En mindre bomb detonerar med syfte att vara lockbete och dra till sig uppmärksamhet från larmstyrkor, polis och nyfikna åskådare. En större laddning detoneras därefter, antingen genom tidsfördröjning eller genom fjärrutlösning, med syftet att åstadkomma ett större antal skadade. I vissa fall kan även en tredje laddning användas. Denna kan då placeras vid de platser där vi bedöms samla till exempel en räddningsstyrka eller vid bedömda helikopterlandningsplatser. De två senare laddningarna är de som är attackens egentliga verkansdelar. Metoden lämpar sig också väl som avledningsmanöver då den kan få vår uppmärksamhet och våra resurser att fokusera eller agera i en annan riktning och på en annan plats än den där den egentliga attacken sedan sker.

Eldöverfall mot stationära mål genomförs i syfte att förstöra viktig materiel eller en anläggning. Denna strid innebär i regel ett större risktagande än eldöverfall mot enheter under

förflyttning. Eldöverfallet genomförs därför i första hand på långa skjutavstånd, ofta över 200m, för att undgå upptäckt före eldöppnandet. Gruppering väljs så att vapnens skottvidder nyttjas fullt ut. Ett eldöverfall mot ett stationärt mål inleds med att sabotagegruppen om möjligt försöker fastställa var poster och larmstyrkor är grupperade. Därefter framrycker gruppen dolt och tar terräng varifrån eldöverfallet utförs.

Eftersom luftfarkoster ofta måste använda stationära objekt som start- eller landningsbanor eller liknande omfattar metoden även olika former av eldöverfall mot luftfarkoster. Vapnen som används är då främst olika typer av luftvärnsrobotar eller pansarvärnsvapen. En stridsteknik är att beskjuta luftfarkoster vid start och landning längs inflygningsriktningarna. Beskjutningen kan genomföras som ett eldöverfall, där skyttarna inväntar lämpligt tillfälle för att sedan försvinna från platsen.



Figur 8.8. Exempel på eldöverfall mot inflygningsriktningar. Handbok irreguljära styrkor 2015.

För eldöverfall mot stationära mål kan även bomber användas. En fordonsburen bomb är en laddning där själva fordonet används som bärare eller hölje. Storleken på laddningen kan variera beroende på hur stort fordonet är. Ett vanligt tillvägagångssätt är att köra fram lastbilar eller personbilar fyllda med sprängmedel som sedan detoneras i eller i närheten av målet. Fordonsburna bomber kan även användas parkerade på nära målet eller där målet kommer att passera. Fordonsburna bomber ger motståndaren stor rörelse- och handlingsfrihet, med möjlighet att uppträda öppet utan att bli upptäckt. Fordonet gör också att större laddningar kan transporteras och dolt utplaceras (parkeras). Förberedelser kan vara svåra att upptäcka då de till stor del kan genomföras på skyddad plats utan tidspress.

8.1.4 Överfall

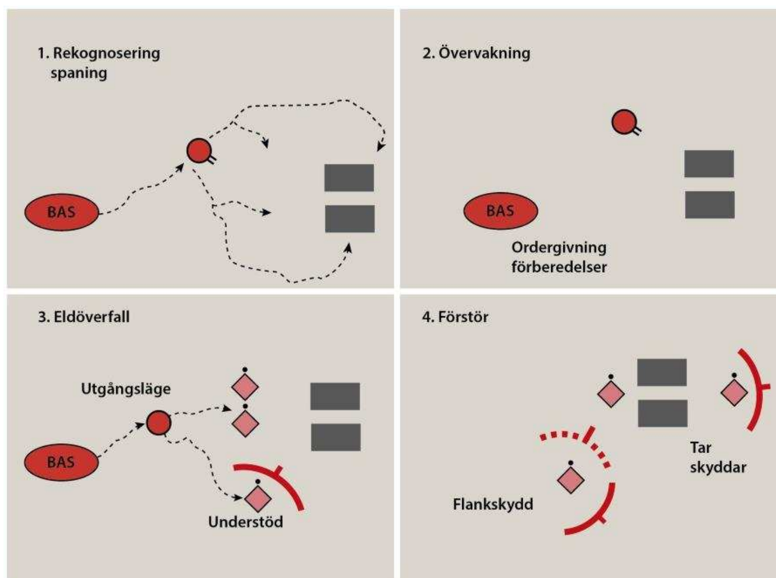
Överfall syftar till att överraskande förstöra materiel eller anläggning samt i vissa fall till att ta fångar eller att undvika att bli bunden i strid. Överfall kräver omfattande förberedelser, exempelvis spaning och tillförsel av materiel. Om det finns tid övervakas målet för att fastställa rutiner för bevakning, målets omfattning och gruppering samt eventuella skyddsstyrkors gruppering. Skenöverfall i annan riktning kan genomföras för att klarlägga insats- och beredskapstider för larmstyrkor.

Överfall i större enhet organiseras i anfalls-, förstörings-, understöds- och skyddsavdelning. För att säkerställa överraskning kan del av enheten genomföra skenöverfall mot annan plats för att avleda våra larm- och skyddsstyrkor. Överfall kan också genomföras med små styrkor. I dessa fall infiltrerar mindre grupper (3-4 personer) i närheten av installat-

ionen och utnyttjar raketgevär eller prickskyttegevär för att störa eller bekämpa personal eller materiel.

I syfte att ytterligare störa kan en grupp beskjuta installationen från längre håll för att sedan omedelbart tillbakarycka. Medan denna styrka lämnar området bedömer en annan grupp effekten av överfallet. I regel bedöms även eventuella larmstyrkors insatser. När ett mönster, främst avseende styrkor, tider och tillvägagångssätt, har klarlagts kan ytterligare insatser genomföras.

Överfallet kan inledas med ett eldöverfall eller med en våldsam inträngning. Därefter stormar anfallsstyrkan och tar stridsställning bortom målet, varifrån insatsen skyddas. Sedan målet säkrats framrycker förstöringsstyrkan. Då apteringsarbeten är klara beordras antändning och order ges för tillbakaryckning.



Figur 8.9 Exempel på överfall mot grupperat förband eller anläggning.

8.1.5 Operationer i skärgård

Uppträdande och målval skiljer sig inte från övriga sabotageförband förutom att målen finns i skärgård, kustnära eller i direkt anslutning till kust och hamn. Målen kan variera mellan utläggning av sjöminor, bekämpning av fartyg i bas, marina installationer eller avregling av landstigningsområde för kommande operationer.

Målval:

- Fartyg i bas eller till ankars
- Sambandsnoder
- Grupperade staber eller nyckelförband nära kust

- Logistikfunktioner (varv, dockor, underhålls- och reparationsförband)
- Sensorer för övervakning, exempelvis radar
- Minering av viktiga ledavsnitt eller basområden
- Transporter av vapen och andra förnödenheter till basområden

En dykpatrull kan bestå av fyra dykare. Dessa dyker med öppna, halvslutna eller slutna dyksystem. Materiel och vapen avgörs av uppdragstyp.

Olika typer av undervattensfarkoster kan användas som transportmedel för dykare för inträngande i undervattensläge. Dessa kan vara traditionella våta undervattensfarkoster, i regel med möjlighet att medföra 1-4 dykare, eller torra undervattensfarkoster för 6-8 dykare. Som moderfartyg för undervattensfarkosterna kan såväl ubåtar som handelsfartyg användas. En annan lösning, som kräver mindre kvalificerad teknologi, är att bogsera mindre ubåtar till operationsområdet. Den mest osofistikerade lösningen är att slussa ut dykare direkt från moderubåt i operationsområdet. Gränssättande vid val av docknings- eller utslussningsplats är aktionsradien för undervattensfarkoster och enskilda dykare.

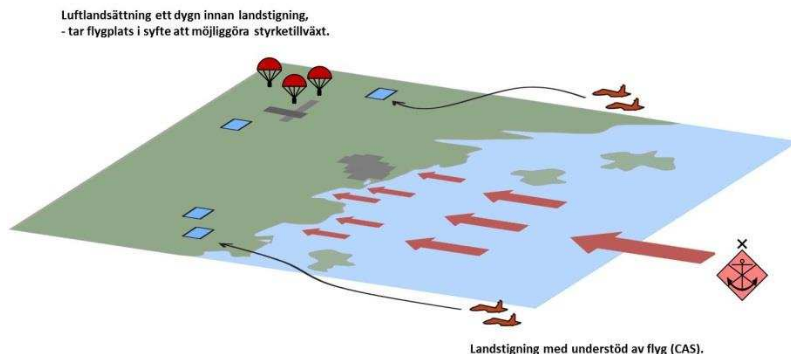
Navigation med undervattensfarkoster sker med hjälp av ”död räkning”, (fart, kurs och tid) eller instrumentkörning, särskilt i mörka eller smutsiga vatten. Detta medför att ett inträngande kräver fasta och kända brytpunkter i terrängen. Stöd till inträngande enheter kan ske från land. Stödet kan utgöras av signaler vid brytpunkterna vilka exempelvis kan

ange aktuell hotbild eller till och med om operationen ska avbrytas.

I målområdet kan undervattensfarkosten ”parkeras” under vatten eller i vissa fall gömmas strandnära. I tilltransportskedet kan förflyttning såsom dyksim, ytsim eller kanot bli nödvändigt.

8.2 Luftlandsättningsförband

Större luftlandsättningar sätts ofta in för att ta viktiga platser för styrketillväxt, såsom hamnar, flygfält, luftlandsättningsområden eller älvlinjer, samt utfallsportar mot öppen terräng. Sådan trupp landsätts med fallskärm och kan medföra lätta pansarfordon, lätta artilleripjäser samt pansarvärns- och luftvärnsvapen.



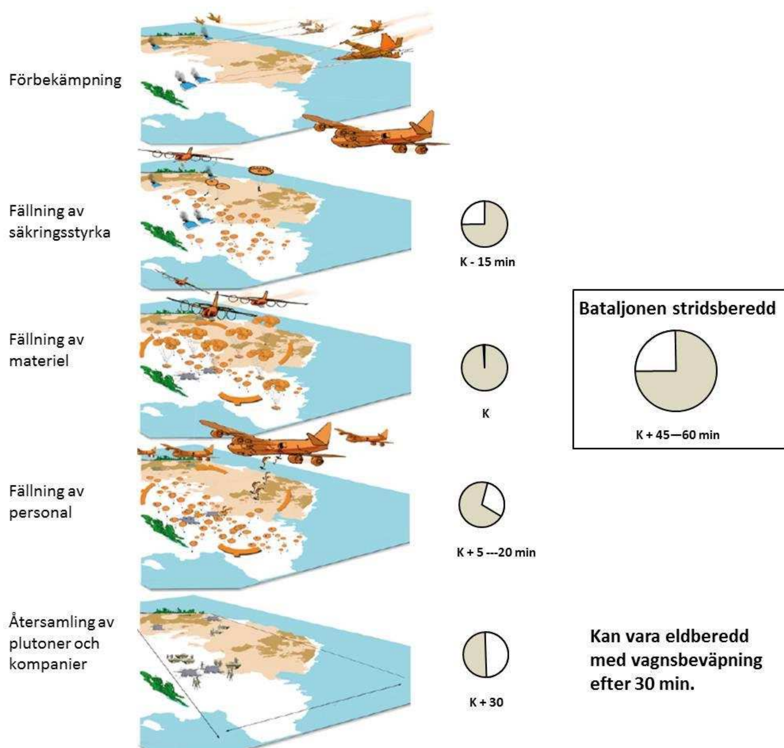
Figur 8.10 Exempel på luftlandsättning vid landstigning. Handbok markstrid Motståndaren 2016.

I regel ett dygn före luftlandsättning kan sabotage-, spaningsförband eller förtrupp fällas. Dessa har till uppgift att genom sabotage, överfall och fjärrspaning binda, störa eller utspana

våra förband. Motståndaren disponerar helikopterförband avsedda att lyfta fram stridande enheter med en styrka upp till en bataljon i en omgång. Dessa helikopterluftlandsättningar kan understödjas av beväpnade helikoptrar och sker ofta i nära anslutning till avsett mål.

Luftlandsättning med förstärkta kompani- och bataljonsförband kan också ske inom några mils avstånd från stridszonen. Motståndaren luftlandsätts härvid främst med helikoptrar. Vid helikopterluftlandsättning medförs i regel bärbara understödsvapen, men också fordonsburna kan förekomma. En eventuell luftlandsättning eller understöd med helikopter kräver att motståndaren har en helikopterbas inom räckvidd (helikopterhangarfartyg eller bas i Sverige).

Stridsuthålligheten vid luftlandsatta förband är relativt låg. Förbanden kräver normalt att underhållsförbindelser öppnas inom några dygn. Strävan är också att kunna genomföra företaget utan strid vid själva landsättningen eller fällningen av personal.



Figur 8.11 Generell indelning i faser och tider vid luftlandsättning. Handbok markstrid Motståndaren 2016.

	Fallskärms-kompani	**Luftlandsättnings-bataljon**	**Skytte-pluton**	**Skytte-kompani**	**Skytte-bataljon**
	Luftlandsättning med fallskärm		***Luftlandsättning med helikopter***		
Storlek på fällningsyta	500 – 1300 m	2 * 5 km	50 m radie	200 * 300 m	4 st. områden om 200 * 300 m
Tid för fällning, landning, samling och organisering	15 – 20 min	60 min (kan vara eldberedd med delar betydligt tidigare)	1 – 2 min	2 – 5 min	15 – 30 min

Generella grundvärden för ytor och tider vid luftlandsättning. Handbok markstrid Motståndaren 2016.

8.3 Landstigningsförband

Att genomföra ett landstigningsföretag kräver ett mycket omfattande planläggnings- och förberedelsearbete. Landstigningen görs om möjligt på ett oförsvarat eller svagt försvarat kustområde. Dessutom krävs att våra flyg- och sjöstridskrafter inte kan verka mot själva företaget. För att vilseleda vårt försvar kan skenlandstigningar genomföras på andra kustavsnitt än det verkliga landstigningsområdet.

Syftet med ett landstigningsföretag kan vara att:

- Inleda en invasion
- Understödja markstridsförband som tränger fram längs kusten

- Göra en raid mot ett mer begränsat mål eller utföra sabotage, störa, avleda, eller vilseleda våra förband

Sabotageförband kan sättas in upp till en vecka i förväg före landstigningen mot bland annat radaranläggningar eller andra viktiga anläggningar.

Vid raidföretag används vanligen marininfanteriförband av plutons eller kompanis storlek. Enheterna transporteras i snabbgående båtar, svävare eller helikoptrar.



Figur 8.12 Exempel på landstigning. Handbok markstrid motståndaren 2016.

8.4 Markstridsförband

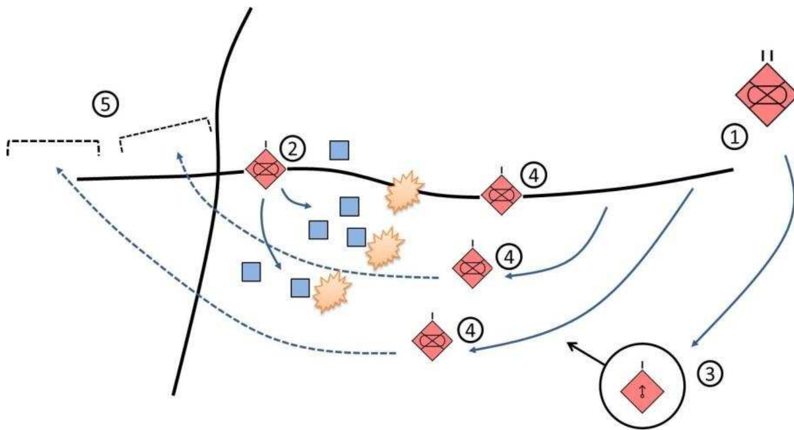
Motståndarens lägsta taktiska enhet är vanligtvis bataljon. Detta innebär normalt att bataljonen är den lägsta enhet som får självständiga uppgifter, i regel inom en brigads ram. Un-

der förflyttning och strid uppträder den så samlat som möjligt. En mekaniserad bataljon kan få understöd av exempelvis ett stridsvagnskompani, luftvärnsenheter, ingenjörsenheter och en eller flera artilleribataljoner. Bataljon i kraftsamlingsriktning får i regel dessutom understöd i form av raketartillerienheter. Denna typ av förstärkning är regelmässig om bataljonen är förbataljon.

På samma sätt kan enskilda kompanier i bataljonen förstärkas. Exempelvis kan ett mekaniserat skyttekompani understödjas av såväl stridsvagnar som artilleri och eldledare. Artilleri kan understödja med direkt eld vid exempelvis strid i bebyggelse, som indirekt eld. Bataljonen har cirka 300 – 600 soldater vilka transporteras i pansarskyttefordon, stridsvagnar och terränggående hjulfordon. I förbataljonen ingår också granatkastarenheter med räckvidd 3 – 6 km och pansarvärnsvapen med räckvidder från 200m till cirka 2000m. Förbataljonen har också eldledare på respektive kompani, som kan leda artillerield och flygunderstöd.

De anfallssätt som normalt används är *anfall ur marschgruppering* och *anfall ur direkt känning med våra förband*. Strävan är att anfalla ur marschgruppering.

Anfall ur marschgruppering sker normalt när förbandet är på kolonn och väljer att anfalla längs vägar eller stråk. Förbandet är inte i strid utan prioriterar tempo. Så liten del som möjligt av tätförbanden är grupperade på stridslinje eller stridstriangel för att inte binda upp för stor del av förbandet i strid vid kontakt med våra förband. När kontakt nås med våra förband är uppgiften till tätförbanden att binda oss för att skapa möjlighet för den omfattning som regelmässigt utgår ur huvudstyrkan i kolonnen.



1. Bataljon under marsch
2. Brigadens förkompani
3. Artillerigruppering
4. Förband i stridsställningar
5. Anfallsmål på djupet efter omfattning eller kringgång med del av förbandet

Figur 8.13 Exempel på anfall ur marschgruppering. Handbok markstrid Motståndaren 2016.

9 Underrättelseberedning av operationsmiljön (IPB)

9.1 Allmänt

Underrättelseberedning av operationsmiljön syftar till att bygga upp och strukturera vår kunskap om aktuell operationsmiljö. Arbetet sker kontinuerligt, exempelvis kan observationer och erfarenheter från övningar och krigsplanläggning användas för att uppdatera vår kunskap om området. För att stödja planering på lägre nivåer är högre nivåer ansvariga att delge sina underrättelsebedömanden och IPB-produkter. Det är utifrån dessa som underlydande förband tar fram för sina uppgifter anpassade produkter. De faktorer som värderas och bedöms på de olika nivåerna eller förbanden är inte nödvändigtvis desamma, utan fokuseras mot respektive nivå eller förbands uppgift och geografiska område. Brister i vår kunskap förtecknas som underrättelsebehov.

Underrättelseberedning av operationsmiljön är en gemensam process för hela staben. Alla stabssektioner med sina tjänstegrensspecialister måste därför kunna bidra med sina specialkunskaper för att analysera vilken effekt och inverkan olika faktorer i operationsmiljön har för operationen.

Under processens gång produceras ett antal produkter, i regel grafiska, som sedan kan användas i såväl planeringen som genomförandet av förbandets uppgift. Några centrala produkter för underrättelse- och säkerhetssektionen är motståndarens troligaste och farligaste handlingsmöjligheter. Underlag från IPB-arbetet är också viktiga genom att de ger ingångsvärden för underrättelsebedömandet och för hur våra resurser för

inhämtning och bearbetning ska nyttjas. Dessutom används produkterna från arbetet som ett stöd för förbandets bearbetning, exempelvis genom att de jämförs med inkommen information och hjälper till att tolka innebörden av densamma.

Underrättelseberedning av operationsmiljön omfattar tre steg:

- **Värdering av operationsmiljön**. (Battlespace Area Evaluation) I detta steg utvärderas effekterna av operationsmiljön och dess inverkan på både vår och motståndarens verksamhet. Utvärderingen omfattar förhållanden som våra egna och motståndarens förband måste ta hänsyn till. För att värdera operationsmiljön på rätt sätt måste man förstå det egna uppdraget, eftersom innebörden i slutsatserna från värderingen beror på förbandstyp, uppgiftens innebörd och tidsutsträckning. Vid en hemvärnsbataljon är det främst terrängens, vädrets och civillägets påverkan som värderas.

En viktig produkt i detta steg är ”grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan” (Modified Combined Obstacle Overlay, MCOO).

- **Aktörsanalys**. (Threat Evaluation) I detta steg analyseras motståndarens aktuella läge och hur motståndaren normalt organiserar sig och genomför sin verksamhet. Faktaunderlag för detta steg återfinns normalt i högre chefs bedömande. Underlag måste så långt det är möjligt kompletteras med aktuell rapportering för att ge en relevant bild. Arbetet sker genom en värde-

ring av motståndarens förmåga och omfattar en analys av kritiska sårbarheter, vilken taktik och stridsteknik som används samt av vilka stridskrafter som finns till förfogande och var de är grupperade.

Viktiga produkter i detta steg är hotmodell och motståndarens läge.

- **Syntes av aktörer och operationsmiljö.** (Threat Integration) I detta steg integreras resultaten av de två föregående stegen genom att sammanföra slutsatserna från steg 2 med slutsatserna från steg 1. Resultatet är en bedömning av motståndarens mål med sin verksamhet samt vilka olika handlingsmöjligheter som denne har för att uppnå målen. Handlingsmöjligheterna analyseras för att ta fram motståndarens farligaste handlingsmöjlighet (jämfört med våra möjligheter att lösa vår uppgift) och troligaste handlingsmöjlighet. Handlingsmöjligheter som innebär att motståndaren frångår sitt normala uppträdande måste beaktas, liksom möjligheter till vilseledning och överraskning. Motståndarens farligaste och troligaste handlingsmöjligheter utvecklas lämpligen i form av grafisk genomförandeidé (GFI). En sådan grafisk presentation kan i förlängningen skapa underlag för fortsatt bearbetning och utveckling av underrättelsebehov. Tillsammans med chefens beslutstödsplan ger detta grunden till planering av inhämtning och spaningsfrågor till förband.

Viktiga produkter i detta steg är handlingsmöjlighetslager (Situation Overlay) och korrelationslager (Event Overlay).

Steg 1 och 2 i IPB kan genomföras parallellt, vilket kan användas vid exempelvis tidsbrist. Däremot måste steg 1 och 2 båda vara genomförda innan steg 3 inleds. Även om IPB är indelad i olika steg ska arbetet ses som en iterativ process. Efter hand som vi värderar operationsmiljön kan ny kunskap uppstå, varvid omvärdering av tidigare gjort arbete kan behöva ske. Exempelvis kan vi under steg 2 identifiera en förmåga hos motståndaren som vi inte kände till under steg 1. En kontroll kan i så fall behöva ske av hur denna påverkar vår värdering av operationsmiljön.

9.2 Förberedelser

Innan IPB startar bör följande klarläggas för att under arbetet fortlöpande uppdateras:

- Eget uppdrag alternativt planeringsanvisningar från högre chef. Vad är innebörden av eget uppdrag? Vilken är innebörden av högre chefs planeringsanvisningar?

- Klarlägg gränser för ansvarsområde och underrättelseområde. Det är normalt endast eget underrättelseområde som analyseras noggrant. Endast relevanta faktorer behöver analyseras. Vad som är relevant påverkas av uppdraget och vår samt motståndarens uppträdande och förmåga

- Klarlägg tidsförhållanden och orderläge
- Vilka underlag krävs för den vidare planeringen, exempelvis geografisk information, tillgång till databaser, faktaunderlag?
- Klarlägg aktuellt läge på egen sida
- Klarlägg informationsläge i övrigt. Vilken information finns tillgänglig och vad behöver inhämtas?
- Hur ska dokumentation ske och resultatet av arbetet i övrigt omhändertas respektive integreras i planeringsprocessen och i orderskrivningen?

Vid behov görs antaganden avseende eget uppdrag. Detta kan exempelvis behövas om förbandet genomför IPB-arbete inom ramen för krigsplanering. Dokumentera kontinuerligt gjorda antaganden och andra ingångsvärden. Det är viktigt att veta utifrån vilka ingångsvärden bedömningarna är gjorda, särskilt när gjord IPB ska kunna användas vid ett senare tillfälle och dessutom kanske av någon annan. Om ett ingångsvärde (som exempelvis motståndarens bedömda vapensystem eller aktuellt väder) skulle ändras, behöver sannolikt även våra bedömningar revideras. Dokumentation är därför A och O för att få den spårbarhet och stöd som krävs då IPB är ett kontinuerligt pågående arbete som dessutom involverar flera individer. Över tiden dokumenteras även brister i vår kunskap som underrättelsebehov. Om förbandet har möjlighet att återkommande öva vid ett eller flera objekt kan tidigare gjord IPB med fördel återanvändas och dessutom successivt förfinas. Eftersök behövd information efter hand, exempelvis genom att hemställa till högre chef.

9.3 Steg 1 - värdering av operationsmiljön

Värderingen av operationsmiljön inriktas främst mot att fastställa vilka möjligheter och begränsningar omgivningen innebär för det egna förbandets uppgifter och för den verksamhet motståndarens styrkor bedöms kunna genomföra. Steg 1 ska leda fram till slutsatser avseende operationsmiljöns möjligheter och begränsningar för vårt och motståndarens agerande vilka sedan nyttjas i steg 3. Ett viktigt resultat är att identifiera viktiga terrängområden, nyckelterräng.

Arbetet kräver samverkan mellan alla delar av staben. Resultatet av värderingen presenteras om möjligt grafiskt i form av kartbilder, stomskisser, matriser eller lager.

Detta steg omfattar:

- Analys av terräng, infrastruktur, skyddade områden, väder och sikt, samt civilläget
- Sammanställning av operationsmiljöns inverkan

Hur vi betraktar operationsmiljön måste utgå från aktuell uppgift och motståndare. Vid strid mot en mekaniserad motståndare är vissa faktorer viktiga, vid strid mot sabotageförband är det andra faktorer som vi måste ta med i värderingen. Ingångsvärden i form av vår uppgift och motståndarens bedömda läge och uppgift måste därför framgå av underlaget.

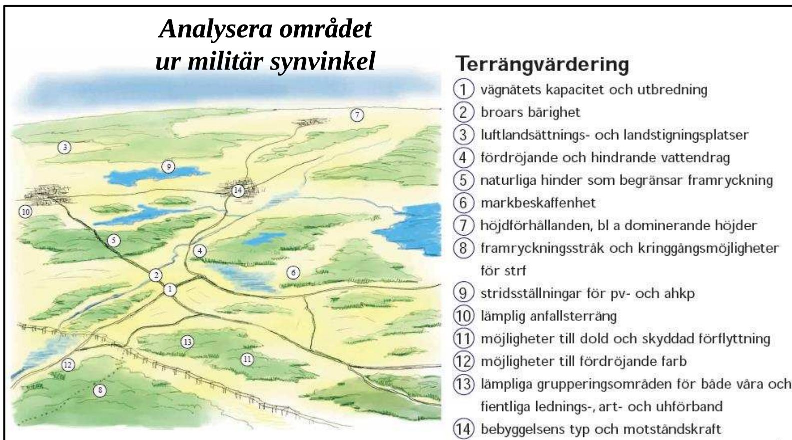
9.3.1 Terrängen

Uppgifter om terrängen inhämtas bland annat genom rekognosering, studier av kartor, geografiska informationssystem eller flygfoton samt uppgifter från militärgeografiska verk.

Dessutom kan uppgifter hämtas från civila myndigheter och organisationer samt lokalbefolkning.

En betydelsefull faktor i terrängvärderingen är den lokalkännedom hemvärnsförband får genom att öva och genomföra planering i samma terräng där tilldelade skyddsobjekt befinner sig.

Utöver terrängen ska även den inverkan som väder-, sikt- och klimatförhållanden har på terrängen och på våra samt motståndarens möjligheter värderas. Dessa förhållanden kan få stora konsekvenser för både terrängens beskaffenhet och funktionaliteten hos de tekniska system som finns hos våra respektive motståndarens förband.



Figur 9.1 Exempel på terrängvärdering. AR2 taktik 1995.

Terrängtyper:

För att ange terrängens karaktär används tre olika faktorer:

- Växtlighet – denna avgör om det är öppen, småbruten eller betäckt terräng

- Överskådlighet – denna beror i första hand på höjd- och siktförhållandena men är också beroende av växtlighet och bebyggelse

- Framkomlighet – denna begränsas främst av sankmark, vattendrag, blockterräng, tätstammig skog, bebyggelse och snödjup respektive snökonsistens

I **öppen terräng** är det särskilt betydelsefullt att inneha höjder varifrån terrängen kan överblickas och behärskas med direktriktad eld, främst från långräckviddiga vapen. Framkomligheten är i regel god men begränsas av exempelvis vattendrag och vägbankar. Även obetydliga höjdskillnader, som grunda svackor och låga åsar, kan medge dold och skyddad förflyttning och möjliggöra överraskning. Denna terräng gynnar strid med mekaniserade förband främst därför att den medger breddgruppering och underlättar kringgång av enstaka hinder. Utspridning, maskering, vilseledande åtgärder och fortifikatoriskt skydd är av särskild betydelse för att undgå upptäckt och verkan av eld. Öppen, jämn terräng är normalt känslig för hög markfuktighet, vilket nedsätter framkomligheten även för lätta bandgående fordon. Vintertid, med marken tillfrusen, utgör denna terrängtyp framkomlig terräng för alla slags terrängfordon.

Småbruten terräng är omväxlande öppen och betäckt. Siktavstånd längre än 1 km är ovanliga. Byggnader och betäckta områden kan användas för att skydda förbanden från upptäckt från luften och marken samt för utgångsgruppering, exempelvis inför anfall. Småbruten terräng kanaliserar en motståndare utrustad med stridsfordon och ger goda möjligheter till fördröjande fältarbeten. Fältarbeten som är anpassade till terrängens förutsättningar får i regel mycket god effekt.

Betäckt terräng är i huvudsak skogbevuxen. Sikten understiger i regel 300 m. Sankmark, vattendrag, blockterräng samt branta sluttningar begränsar bandgående fordons framryckning bredvid vägarna. Betäckt terräng begränsar möjligheterna att samla direktriktad eld. Tät skog minskar risken för upptäckt från luften och begränsar direkt verkan av brandstridsmedel. Risken för skogsbrand måste beaktas. Genom att utnyttja svårframkomlig terräng för framryckning eller omgruppering kan överraskning uppnås. Bandfordonsförsedda förband kan normalt endast efter omfattande rekognosering framtränga vid sidan av väg. Hjulfordonsförsedda förband är i regel hänvisade till befintliga eller byggda vägar. Möjligheterna att leda observerad eld med artilleri och granatkastare minskas i betäckt terräng. Utförda fältarbeten, främst förbindelsearbeten och fördröjande fältarbeten, får mycket god effekt. Även fältarbeten med begränsad insats med trupp och materiel kan få god effekt.

I **bebyggelse** kan förband finna skydd mot upptäckt och eld. Detta är gynnsamt vid försvarsstrid men måste grundas på en ingående värdering av byggnadernas förutsättningar att ge skydd. Bebyggelse kanaliserar framryckning till många smala stråk med begränsade möjligheter till samverkan mellan olika framträngande delar. Framträngande med fordon vid sidan av

dessa stråk är i stort sett omöjligt. Gatusystem kan dock ge goda möjligheter till ändring av kraftsamlingsriktning. Under större städer finns dessutom ofta framryckningsmöjligheter under jord, exempelvis i dagvattentunnlar. Möjligheter till vapeninsats begränsas av korta observations- och skjutavstånd och begränsade skottfält. Den översikt man kan få över en ort från en hög byggnad eller ett ”utsiktsberg” inskränker sig vanligen till ett antal tak och det fåtal gator och stråk som ligger i längsriktningen från observationsplatsen. Övriga vägar och stråk är vanligen dolda av bebyggelsen. Fältarbeten får mycket god effekt även om de utförs med begränsade materielmängder. Lokalkännedom är särskilt viktigt vid strid i bebyggelse.

9.3.2 Infrastruktur

Med infrastruktur menas här tekniska system för förflyttning av personer, information, gods och energi. Systemen utgörs av förbindelseleder och noder som bildar nätverk. Exempel på infrastruktur som kan behöva beskrivas och värderas i analysen är:

- Vägnät, inklusive broar och tunnlar
- Flygfält
- Hamnar
- Järnvägsnät
- Färjeförbindelser
- Energiförsörjningssystem

- Kommunikationssystem

Normalt är det främst vägnätet som hemvärnsbataljonen behöver värdera utifrån vad det innebär för motståndaren och för egna förband.

9.3.3 Skyddade områden

Vissa platser, anläggningar och föremål har särskilt folkrättsligt skydd och får inte användas för militära ändamål eller bekämpas. Dessa är:

- *Röda korset* (Röda halvmånen) som får användas för att skydda byggnader i vilka hälso- och sjukvård bedrivs. Röda korset får även användas för att skydda hälso- och sjukvårdspersonal, själavårdspersonal samt sjukvårdsmateriel

- Vissa *kulturföremål av särskild betydelse*, exempelvis historiska minnesmärken, konstverk och platser för religionsutövning

- *Civilförsvarsanläggningar*, exempelvis skyddsrum och ledningscentraler för civilförsvaret

- *Anläggningar och installationer* som innehåller farliga krafter, exempelvis kärnkraftverk och dammbyggnader

Olika typer av giftiga kemikalier eller gaser kan finnas i civila upplag och anläggningar. Om dessa skadas av vår eller motståndarens eld kan det ge effekter liknande dem som uppträder vid spridning av kemiska stridsmedel. Hänsyn till detta

bör tas vid planering, särskilt vid strid i bebyggelse och i områden med kemikalielager.

Vid förtecknandet av de skyddade områdena är det lämpligt att genom olika färger eller symboler dela in dem i kategorier och även för kemiska industrier och dylikt ange vilka ämnen som kan bli föremål för utsläpp.

Utöver sådana skyddade områden som omfattas av folkrätten är det också lämpligt att identifiera andra områden vilka bör undantas från bekämpning eller annan militär verksamhet.

Notera att motståndaren inte nödvändigtvis känner till eller respekterar skyddade områden.

9.3.4 Väder- och siktförhållanden

Väder- och siktförhållanden omfattar slutsatser avseende effekterna på terräng, infrastruktur, vapen-, sensor- och materielsystem, personal och operationen som helhet av temperatur och luftfuktighet, sikt, molnhöjd och molnbas, nederbörd, vind (riktning och styrka) samt ljusförhållanden. Analysen kan sammanställas i en vädermatris med slutsatser. Exempel på faktorer vid värderingen av väder- och siktförhållanden är sjöhävning, sikt, molnbas, molntjocklek, is, tjäle, snödjup, temperatur, nederbörd, åska, nedisning eller isbildning. För telekommunikationer är kännedom om exempelvis temperaturinversioner och solfläcksaktivitet viktig. Viktiga slutsatser är när (under vilka förhållanden) viss verksamhet är särskilt gynnsam respektive försvåras eller förhindras.

Datum	0000	0600	1200	1800	0000	0600	1200
Solljus							
Månljus							
NVG							
IR							
Molnbas			800m				
Vind			3 m/s				
Temperatur			+5°				
Nederbörd			10%				
Sikt			3 km				

Dagsljus
Skymning
Mörker
Månljus
IR-dämpning

Figur 9.2 Exempel på matris för väder- och ljusförhållanden.

9.3.5 Civilläget

Med civilläget avses här läget avseende lokalbefolkningen, företag, myndigheter och föreningar. Härvid kan exempelvis nedanstående beskrivas:

- Var lokalbefolkningen finns (betänk att utrymning kan ha skett)
- Kommunala anläggningar av intresse, exempelvis brandstationer
- Övriga myndigheters anläggningar av intresse, exempelvis polisstationer

- Företag av intresse, exempelvis leverantörer av byggmateriel

- Hälso- och sjukvårdsanläggningar

Utifrån ovanstående dras slutsatser avseende hur vår och motståndarens verksamhet påverkas. Förekomst av lokalbefolkning kan exempelvis innebära att det är svårare för en motståndare att undvika upptäckt då allmänheten kan ses som våra ögon och öron. Samtidigt kan det faktum att det finns många civila i ett område försvåra för oss att urskilja motståndaren från civila. Information om kommunala anläggningar, andra myndigheter eller liknande är främst av intresse för övriga delar av staben, men kan även nyttjas av underrättelse- och säkerhetstjänsten då dessa kan ses som potentiella källor. Notera dock att samverkan samordnas av regional stab, se avsnitt 5.4 samt bilaga 8.

9.3.6 Analys av operationsmiljöns påverkan

Terrängen, infrastrukturen, skyddade områden, väder och sikt samt civilläget har nu beskrivits. Som stöd för analys av hur dessa delkomponenter av operationsmiljön påverkar oss och motståndaren kan nedanstående faktorer användas:

- Observationsmöjligheter och skottfält

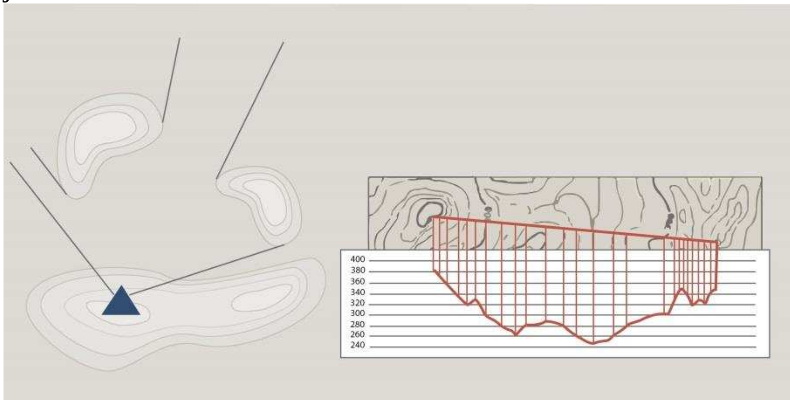
- Skydd och skyl

- Hinder

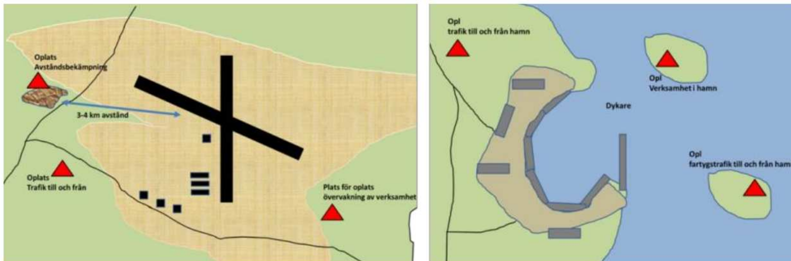
- Nyckelterräng

- Framryckningsriktningar

Observationsmöjligheter och skottfält syftar till att identifiera gynnsam terräng för olika vapensystem (stridsavstånd, robotfönster), möjliga observationsplatser och liknande. Faktorer som påverkar sikten är höjdförhållanden, nederbörd, växtlighet, topografi och infrastruktur. För att få en överskådlig bild av terrängens lutningsförhållanden kan en nivåkarta upprättas. Detta görs genom att rita ett antal skärningslinjer på ett papper med utgångspunkt i kartans höjdkurvor och därigenom skapa en höjdprofil. Viktiga slutsatser utgörs av platser som medger observation av verksamheten vid skyddsobjektet och platser som medger fritt skottfält mot skyddsobjektet.



Figur 9.3 Exempel på framtagning av observationsmöjligheter.



Figur 9.4 Exempel på behov av observationsplatser och skottfält för sabotageförband (vid verksamhet mot flygplats respektive hamn).

Skydd och skyl avser terräng eller områden där förband kan undgå upptäckt, lokalisering och identifiering. Skylande terräng är sådan terräng som hindrar insyn, skyddande terräng är sådan terräng som ger skydd mot direktriktad eld.

Faktorer som påverkar skyddet är bland annat topografi, infrastruktur och befästningsarbeten. Viktiga slutsatser utgörs bland annat av vägnätets möjligheter till snabb och skyddad framryckning, möjligheter att gruppera baser i insynsskyddad terräng samt möjligheter att dölja förband i gårdssamlingar eller tätorter. Andra slutsatser kan avse terräng som är gynnsam för försvar, exempelvis avseende markens grävbarhet och grundvattendjup, förekomst av stabila byggnader (platsbyggda sten-, betong- eller tegelhus) och hus med källare.

Hinder är naturliga eller konstgjorda hinder som begränsar framryckning, som exempelvis vattendrag, djupare vatten, täta skogspartier, höjdförhållanden och marklutning, markbärighet, bärighet på vägar och broar, tidigare utförda fördröjande fältarbeten och liknande. Vattendrag och diken kan begränsa framkomligheten. De är *stridsfordonsfördröjande* om stridsfordon kan ta sig över bara genom att välja vissa platser eller med hjälp av tillfällig materiel eller materiel som

organisatoriskt ingår i förbandet. De är *stridsfordonshind-rande* om schaktning, brobyggnad eller liknande krävs före övergången. Det är dock viktigt att komma ihåg att förmågan till rörlighet är beroende på typ av enhet - samma område kan vara begränsande för en typ av förband men medge god framkomlighet för en annan typ.

Framkomlighet beror främst på markens bärighet samt yt-struktur (hinderhöjd och frekvens av hinder), lutning och trädstamstäthet.

Slutsatserna av framkomligheten sammanställs och klassifi-ceras områdesvis i tre kategorier:

- God framkomlighet (GO)
- Måttlig framkomlighet (SLOW GO)
- Dålig framkomlighet (NO GO)

Tabellen nedan beskriver förutsättningar för framkomlighet för både våra och motståndarens förband. Dessa behöver däremot inte betyda samma slutsatser för striden för motståndaren som för våra förband.

	Färg	God framkomlighet	Måttlig framkomlighet	Dålig framkomlighet
Innebörd		Terräng som inte är begränsande för stridsgrupperade förband	Framkomlighet är möjlig men med reducerad hastighet. Vissa fältarbeten kan behöva utföras	Framryckning sker långsamt och är ibland omöjlig om inte fältarbeten utförs
Symbol				
Vegetation	GRÖN	Fast och torr mark	Fuktig eller våt odlad mark, skogsmark	Myrar, tätbevuxen skog
Lutning	BRUN		2-3 höjdkurvor per mm. (1:50 000)	>3 höjdkurvor per mm. (1:50 000)
Bebyggelse och hinder	SVART		Mindre än 500 m omkrets och som inte kan kringgås	Mer än 500 m omkrets och som inte kan kringgås
Vattendrag	BLÅ	Vattendrag < 2m (fast mark)	Vattendrag 2-4,5 m	Vattendrag > 4,5 m, sjöar
Väder och sikt			Sikt < 20m Hopfrusen blöt snö	Sikt <8m

Nyckelterräng är sådan terräng som innebär tydlig fördel i något avseende för den som själv behärskar eller kontrollerar dessa eller förnekar motståndarens möjlighet till kontroll. Nyckelterräng kan till exempel utgöras av en höjd varifrån

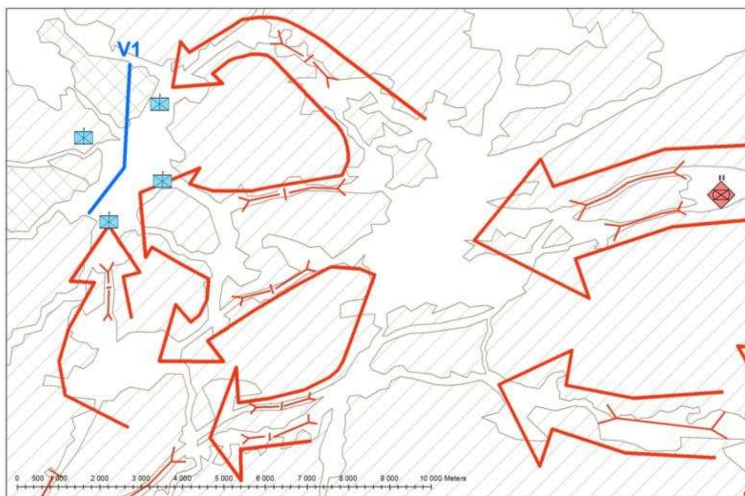
objektet kan observeras och påverkas. Nyckelterräng markeras med ett lila K i en cirkel (se bild nedan).



Nyckelterräng kan utgöras av:

- Bra observationsmöjligheter eller stridsställningar
- Vägkorsningar, knytpunkter eller kommunikationslinjer
- Viktiga områden för att nå slutmålet

Framryckningsriktningar (Avenues of Approach) är sådana områden där förband kan framrycka stridsgrupperat mot sina respektive mål eller mot nyckelterräng. Faktorer som påverkar rörligheten är bland annat vatten, topografi, växtlighet, bebyggelse, vägar, utförda fältarbeten, markens bärighet, snö och isar. Vid IPB-arbete som omfattar en mekaniserad motståndare värderas dennes framryckningsriktningar för en nivå under egen nivå. En bataljon värderar exempelvis var motståndarens kompanier kan framrycka, medan en brigad värderar var en bataljon kan framrycka. Framryckningsriktningar utgörs av det sammantagna antalet av möjliga framryckningskorridorer (Mobility Corridors, MC). En framryckningskorridor eller framryckningsstråk beskriver den bredd förband på två nivåer under egen behöver för att framrycka stridsindelat. Vid IPB-arbete som omfattar små förband, särskilt sabotageförband, är detta verktyg ofta mindre användbart.



Figur 9.5 Exempel på hur framryckningskorridor (MC) utgör delar av en framryckningsriktning (AA). I detta fall har framryckningskorridorer för mekaniserad bataljon tagits fram.

Enhet	**Bredd**
Pluton	200–300 m
Kompani	500–800 m
Bataljon	1–2 km

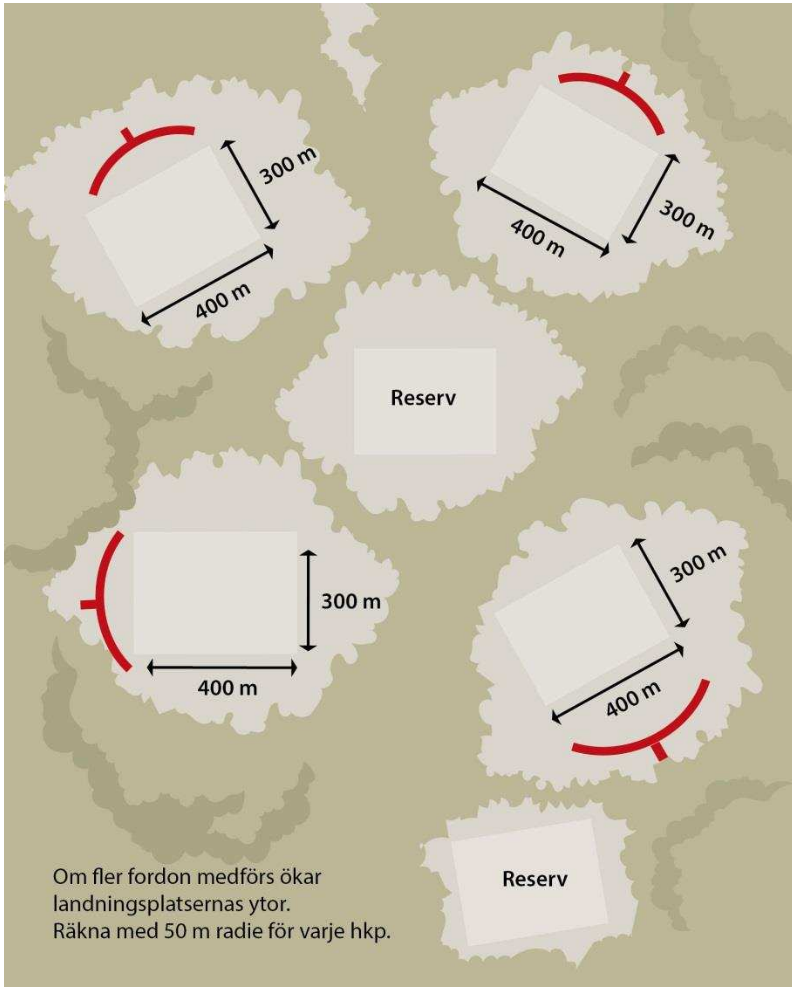
Exempel på bredder för anfallsmål för mekaniserade förband.

Luftlandsättning kan ses som en särskild form av framryckning som ställer särskilda krav på operationsmiljön.

Luftlandsättningsområde för fallskärm. Terrängen bör vara öppen, men enstaka träd, hus och ledningar får förekomma. Vidare bör terrängen vara jämn, för att fordonen inte ska ska-

das eller välta vid fällningen. Ytkraven vid fällning av en förstärkt fallskärmsbataljon är ca 2 x 5 km. Strävan är att fälla eller landa fallskärmsförbanden i oförsvarade områden. Om terrängen så tillåter och om målet inte är försvarat eller bara svagt försvarat kan fällningen ske direkt i målet.

Luftlandsättningsområde för helikopter väljs ofta i oförsvarad eller svagt försvarad terräng. En kompanilandningsplats har normalt plats för fyra till sex helikoptrar på en yta av ungefär 300 x 400 meter med 100 meters avstånd mellan helikoptrarna. Varje helikopter kräver en säkerhetsradie på 50 meter. Terrängen bör vara jämn. Ett luftlandsättningsområde för en bataljon består av fyra kompanilandningsplatser som kan befinna sig upp till en kilometer från varandra.



Figur 9.6 Exempel på luftlandsättningsområde för helikopterluftlandsättning av bataljon (fyra kompanilandningsplatser).

9.3.7 Sammanställning av operationsmiljöns inverkan

Arbetet med steg 1 sker genom att ett antal lager på karta (oleat) tillverkas. Lämpligen tillverkas ett lager för respektive delkomponent ovan (terräng, infrastruktur, väder och sikt samt civilläget). Förtydliga operationsmiljön genom att på varje lager förstärka det som värderats, exempelvis terrängen. Värdera kontinuerligt vad det du ser innebär för oss och motståndaren.

Varje lager märks noggrant med vem som tillverkat det, när det tillverkades eller uppdaterades, vad det föreställer (exempelvis infrastruktur), vilket geografiskt område det avhandlar (exempelvis genom att märka det med ortnamn och koordinatkryss), vilken karta som använts samt aktuell informationssäkerhetsklass.

Arbetet under steg 1 dokumenteras lämpligen löpande enligt nedanstående exempel:

Faktor	**Innebörd för oss**	**Innebörd för motståndaren**	**Slutsats**
Söder om objekt A finns ett höjdparti.	-	Partiet medger insyn och möjlighet att skjuta in i objektets södra del.	Vi behöver förhindra motståndaren från att kunna påverka objektet med direktriktad eld från den södra höjden.

Dessutom noteras gjorda antaganden och identifierade brister i underlaget efter hand.

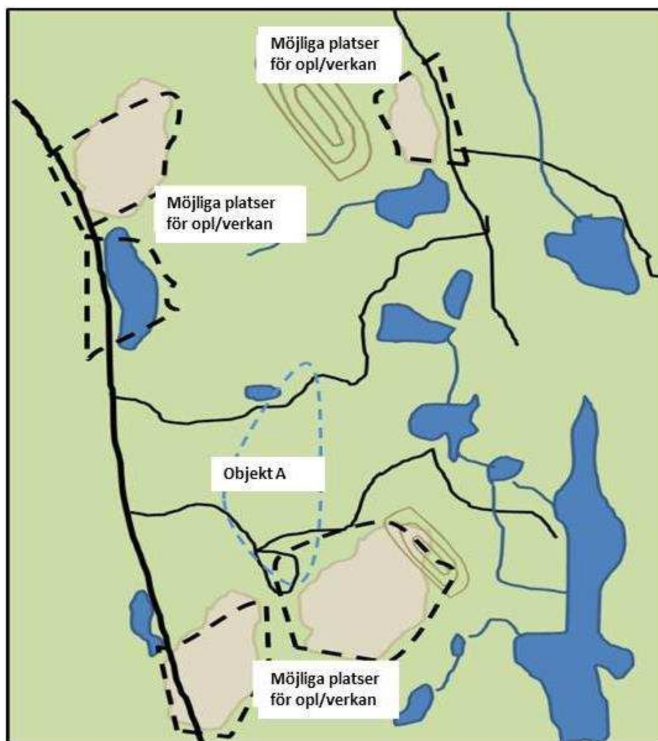
Slutprodukten från steg 1 i IPB är en ”grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan” (Modified Combined Obstacle Overlay, MCOO) vilken utgörs av en sammanställning av de fakta, antaganden och slutsatser som dragits under steg 1.

Sammanställningen ska utvisa:

- Hur operationsmiljön påverkar motståndarens verksamhet
- Hur operationsmiljön påverkar vår verksamhet i syfte att underlätta identifiering av var vi kan uppnå önskade effekter

MCOO ska kunna användas under steg 3 för att ta fram handlingsmöjlighet när MCOO kombineras med produkter från steg 2.

Då alla operationer är unika är många varianter på utformning av denna produkt möjliga. Även andra typer av produkter kan dessutom krävas för att uppnå syftet.



Figur 9.7 Exempel på grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan (MCOO).

Exempel på slutsatser under steg 1:

Fakta – terrängen kring objekt A är i huvudsak betäckt med en genomgående större väg (>7m) i nord-sydlig riktning. Övriga vägar inom området är mindre vägar. I området finns ett flertal vattendrag och sjöar. Det finns två höjdpartier i området.

Innebörd– terrängen inom hela området är stridsfordonsfördröjande men medger dold framryckning till fots. Skjut- och

observationsavstånden är korta. Några platser medger observation av mer än 200m vägsträckning av ingående vägar i området. Höjdpartiet i södra delen av området medger insyn och möjlighet att skjuta in i objektets södra del.

Slutsats – Motståndaren får inte kunna uppträda ostörd i de områden som medger observation av ingående vägar i området. Motståndaren får inte kunna påverka objektet med direktriktad eld från den södra höjden.

Viktiga slutsatser av steg 1 i IPB vid uppgifterna bevaka och skydda utgörs bland annat av i vilka terrängavsnitt det är möjligt att framrycka dolt mot objektet, varifrån det finns goda observationsmöjligheter mot objektet, varifrån det går att verka mot objektet, var det finns lämpliga platser för eldöverfall längs vägar till och från objektet samt var det är lämpligt att ordna bas eller upplag.

9.4 Steg 2 - Aktörsanalys

I detta steg analyseras hur motståndaren normalt organiserar sig och genomför operationer. Arbetet sker genom nyttjande av hotmodeller, värderingar av motståndarens kapacitet inklusive vilka styrkor och svagheter denne har samt värderingar av motståndarens aktuella läge och vad detta innebär. Vår uppfattning om motståndaren kommer, särskilt under ett förberedelseskede, att till stora delar bygga på antaganden (främst avseende läge, tider, storlek, organisation, utrustning och verkanssystem). Det är därför viktigt att noggrant dokumentera vilka antaganden resultaten grundar sig på. Dessu-

tom måste aktörsanalysen uppdateras allt eftersom ny information inkommer.

Huvuddelen av de produkter som tas fram under steg 2 bör för Hemvärnets del erhållas från regional stab. De behöver dock finnas tillgängliga vid hemvärnsbataljon för att möjliggöra planering.

Steg 2 omfattar att:

- Konstruera *hotmodeller*, bestående av:
  - Styrkesammansättning
  - Doktrinlager
  - Beskrivning av uppträdande
  - Styrkor och svagheter
- Klarlägga *aktörernas aktuella läge*, bestående av:
  - Läge och stridsvärde
  - Mål och önskade slutläge
  - Potentiella handlingsmöjligheter
- Klarlägga övriga säkerhetshot

9.4.1 Hotmodell

En hotmodell är en grafisk sammanställning av hur en motståndare är organiserad och genomför verksamhet under idea-

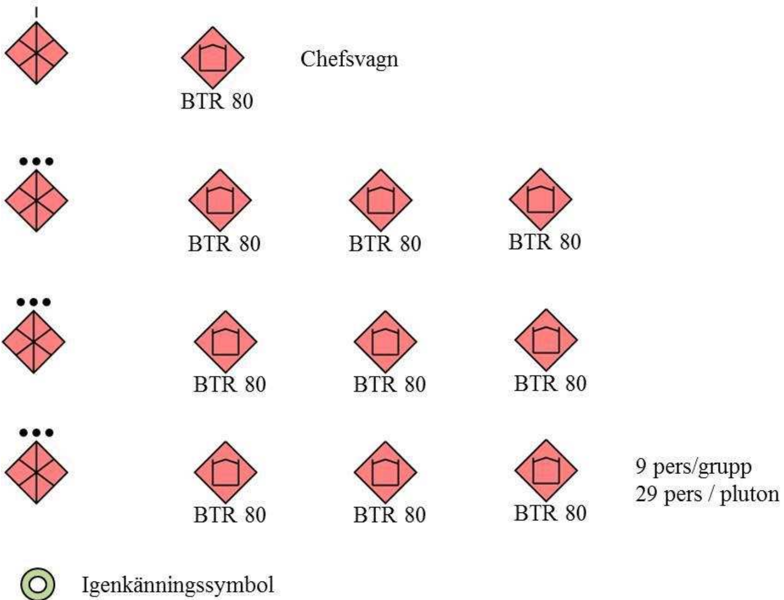
liska villkor, utan begränsningar och inverkan från omgivningen. Modellen grundas på motståndarens normala organisation, utrustning och doktrin.

En hotmodell omfattar fyra delar:

- Aktuell styrkesammansättning
- Doktrinmallar som grafiskt åskådliggör doktrinär gruppering och uppträdande
- Beskrivning av taktik och taktiska variationer
- Resurser eller förhållanden som är väsentliga för att motståndaren ska kunna genomföra sin verksamhet, vilka betecknas som högvärdigt mål (HVM)

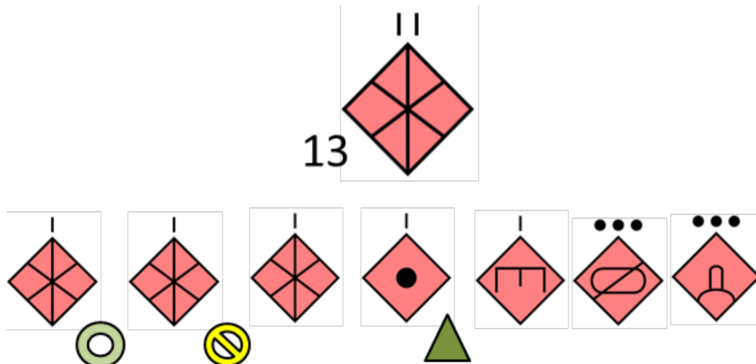
9.4.1.1 Styrkesammansättning

En styrkesammansättning utgör en sammanställning av de av motståndarens förband som bedöms kunna komma att påverka vår verksamhet. En sådan beskriver specifika förbands benämning, lydnadsförhållanden, personal- och materielinnehåll och igenkänningssymboler. Styrkesammansättning delges normalt av högre chef. Detaljupplysningar avseende styrkesammansättning kan föras i särskilda register, exempelvis på *materielkort*, som innehåller data och prestanda över materiel och vapensystem, eller *förbandskort,* som innehåller uppgifter om organisation och utrustning samt symboler och nummer.



Figur 9.8 Exempel på förbandskort.

Styrkesammansättning kan visualiseras på olika sätt, exempelvis enligt nedan.

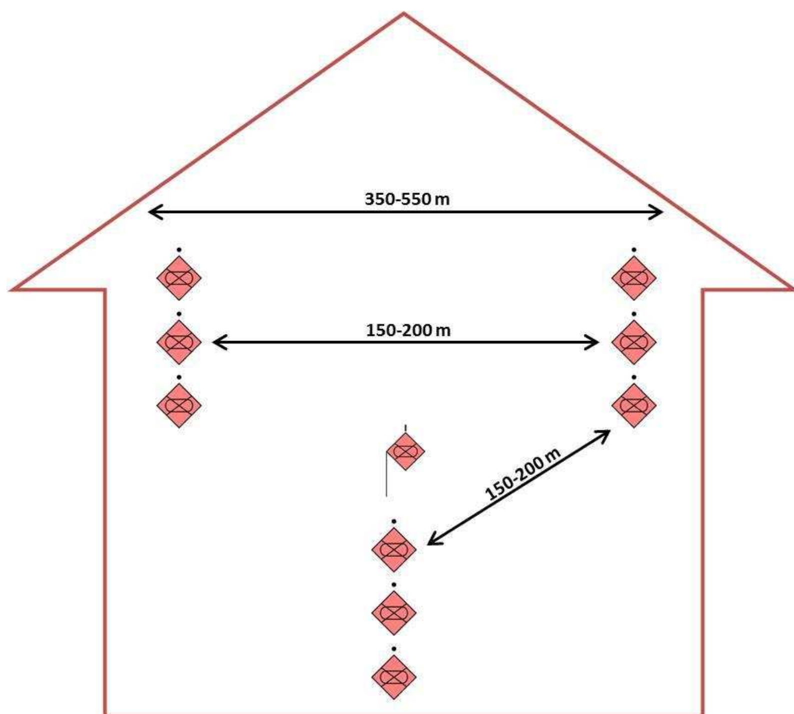


Figur 9.9 Exempel på styrkesammansättning.

9.4.1.2 Doktrinmall

Doktrinmallen framställer grafiskt hur motståndaren taktiskt grupperar sina förband under ideala villkor. I regel tillverkas en mall för varje typuppgift, till exempel anfall, försvar, spaning, eldöverfall och överfall.

Den grafiska presentationen bör göras skalenlig för att underlätta arbetet under steg 3 av IPB-processen och förenkla framtagandet av indikatorer. Vid behov kan särskilda funktionslager tillverkas, exempelvis för ledning, luftförsvar, underrättelsetjänst och så vidare. Syftet är att bedöma de troligaste grupperingarna för att bättre kunna inrikta våra inhämtningsresurser och klarlägga indikatorer. Innehållet avgörs av det aktuella behovet och kan utgöras av, förutom enheter, exempelvis gränser, verksamhet eller räckvidder.



Figur 9.10 Exempel på doktrinmall (mekaniserat skyttekompani på strids-triangel). Handbok markstrid motståndaren 2016.

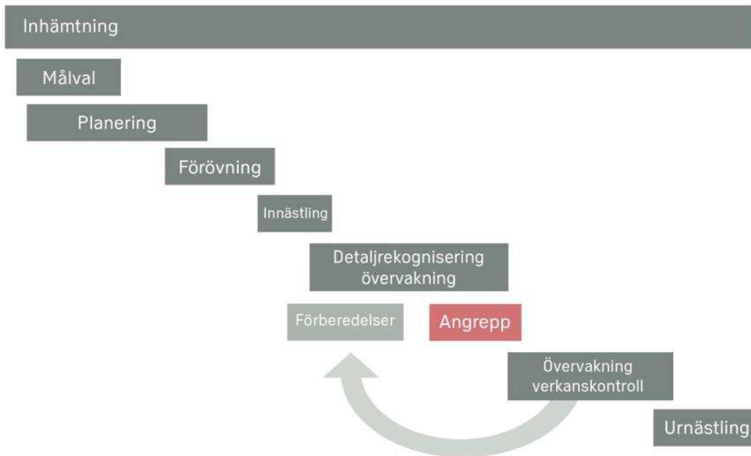
Ett annat sätt att grafiskt framställa ett doktrinlager är att utnyttja olika typer av tidslinjaler eller händelsekedjor för att beskriva ett operationsmönster. En händelsekedja konstrueras av den sekvens av händelser eller verksamhet som krävs för att genomföra en insats. Dessa kan sedan även användas som indikatorer vid framtagning av underrättelsebehov. Detta är särskilt användbart att använda när antal och läge på en motståndares förband är svåra att bedöma, exempelvis vad gäller sabotageförband. Alltså bör denna metod vara särskilt användbar för Hemvärnet. Genom att beskriva ett mönster av aktiviteter kan förståelsen öka för vilka förberedelser eller

verksamheter som måste utföras före, under och efter genomförande av en insats. På så sätt kan tillvägagångssätt kartläggas och mönster upptäckas som i sin tur ger indikatorer på kommande insatser.



Figur 9.11 Exempel på sabotageförbands verksamhet inom ett område.

För att konstruera en händelsekedja måste vi först identifiera vilka aktiviteter som ingår. Därefter avgörs vilka aktiviteter som kan ske parallellt eller oberoende av varandra och vilka som måste inträffa innan nästa aktivitet i kedjan kan påbörjas. Slutligen identifieras de aktiviteter som utgör beslutstillfällen för motståndaren och vilka som är avgörande för att genomföra insatsen. Händelsekedjan återger därmed en verksamhet som ett flöde och tydliggör flödets interna beroendeförhållanden. Utifrån en på så sätt konstruerad händelsekedja kan indikatorer förtydligas och därefter resurser (inhämtningen, bearbetningen) inriktas.



Figur 9.12 Exempel på händelsekedja för sabotagegrupp.

9.4.1.3 Beskrivning av taktiken

Beskrivning av motståndarens taktik kan omfatta taktiska variationer på respektive stridsuppgift, verksamhet för tjänstegrenar samt tidsförhållanden. Beskrivningen syftar till att ge ytterligare en dimension till doktrinlagret så att detta inte blir till en ögonblicksbild. Den tjänar dessutom som en mental förberedelse för krigsspel och för utvecklingen av handlingsmöjligheter under steg 3 av IPB-processen.

9.4.1.4 Svagheter och styrkor

Här beskrivs motståndarens generella styrkor och svagheter. Baserat på styrkor och svagheter görs en analys för att identifiera högvärdiga mål (HVM). HVM är de av motståndarens tillgångar som är avgörande för att denne ska kunna genomföra sin verksamhet. Förlust av högvärdiga mål förväntas begränsa motståndarens förmåga.

Dessa rangordnas efter deras inbördes relativa värde och om de förväntas förändras under operationen. Det som är avgörande i ett skede kan vara mindre viktigt i ett annat. Resultatet sammanställs i regel av högre chef och tillverkas normalt sett inte av hemvärnsbataljonstab.

9.4.2 Aktörernas aktuella läge

Detta steg handlar vid hemvärnsbataljon om motståndarens läge. Någon annan aktör analyseras normalt inte vid hemvärnsbataljon.

9.4.2.1 Läge och stridsvärde

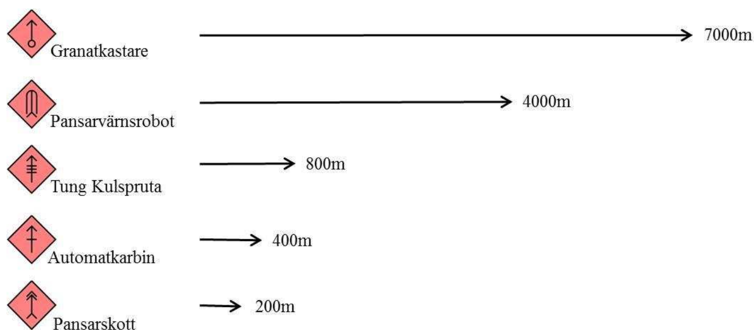
Vid analysen av motståndarens läge bör bland annat följande bedömas:

- Gruppering
- Verksamhet
- Vilken handlingsfrihet, inklusive stridsvärde motståndaren har med sina förband

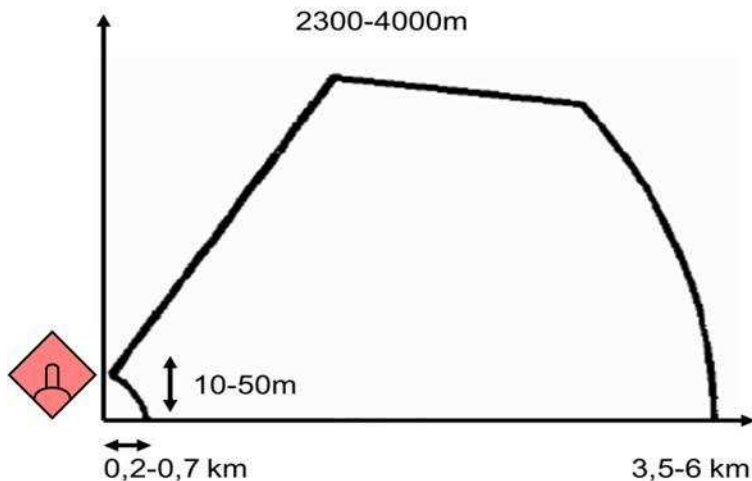
Motståndarens nuvarande bedömda läge och verksamhet redovisas i regel på lägeskarta. Viktiga frågor kan härvid vara: Hur är dennes styrkor grupperade? Går det utifrån detta att se några utmärkande drag i form av exempelvis kraftsamling eller avvikelse från kända mönster som kan indikera visst handlande eller intention? Vilka områden kontrollerar motståndaren? Vilka styrkor har motståndaren handlingsfrihet med?

Utgångspunkten är de styrkor som står till omedelbart förfogande, men man måste även ta hänsyn till var och när andra styrkor kan tillkomma (styrketillväxt). Vid bedömningen kan följande frågor användas: Finns någon tydlig styrkeuppbyggnad? Vilka förändringar i styrkan har iakttagits? Vilka räckvidder, begränsningar och möjligheter har respektive vapen- och materielsystem?

Exempel på produkter från detta steg är räckviddsmallar (bör göras skalenliga för att kunna användas vid bedömningar på karta) och tidslinjaler för att visualisera styrkeförhållanden. Härvid bör begränsningar, möjligheter och omslagspunkter tydligt framgå.



Figur 9.13 Exempel på räckviddsmall (vapenprestanda). Observera att siffrorna är ungefärliga och varierar utifrån aktuella system och ammunition.



Figur 9.14 Exempel på räckviddsmall för buren luftvärnsrobot. Observera att siffrorna är ungefärliga och varierar utifrån aktuellt system.

Stridsvärdet är i det här sammanhanget ett mått på motståndarens förbands förmåga att genomföra sina uppgifter och ut-

görs av en sammanfattande bedömning av personalstyrka, kvalitet (både teknisk och materielunderhåll) och kvantitet på materiel och vapensystem, utbildningsståndpunkt, viloläge, stridserfarenhet och tid i stridsområdet, personliga egenskaper hos förbandschefen, förbandets anda och moral, förbandets stridvilja och självförtroende, hälsotillstånd, pålitlighet och liknande. Vid bedömningen av stridsvärdet är utgångspunkten de underrättelser som finns om motståndaren. Om underrättelserna är säkra bedöms motståndarens stridsvärde på samma sätt som för våra förband (brister avseende personal och materiel, viloläge, förbandsanda). Är underrättelserna osäkra bör stridsvärdet bedömas som högt.

9.4.2.2 Motståndarens mål och önskade slutläge

Bedömningen av motståndarens önskade slutläge tar sin utgångspunkt i högre chefs underrättelsebedömande. Därefter görs ett antagande av motståndarens intentioner och syften inom eget område. Detta antagande ligger sedan till grund för framtagningen av motståndarens handlingsmöjligheter. Vidare bedöms vilken uppfattning motståndaren har om vår verksamhet. Vilken är exempelvis motståndarens uppfattning om våra svagheter? Motståndarens bedömda mål och önskade slutläge inom vårt ansvarsområde tas fram i samverkan med S3 och fastställs av bataljonschef.

9.4.2.3 Motståndarens potentiella handlingsmöjligheter

Motståndarens potentiella handlingsmöjligheter beskrivs i form av potentiella handlingsmöjligheter i stort. Slutsatser som är viktiga för bedömningen kan tas fram med hjälp av frågorna:

- Vad betyder aktörens kapacitet i termer av hot mot oss? (när, var, hur ofta, hur länge, hot mot vår uppgift)
- Bedöms kapaciteten förändras över tiden? (styrkejämförelse, väder, stridsvärde)
- Vad består aktörens resurser av? (utrustning, förband)
- Hur avancerade är aktörens resurser? (tekniskt, systemmässigt)

Slutsatserna bör omfatta vilka styrkor motståndaren har handlingsfrihet med på kort och lång sikt, vad dessa kan och inte kan göra samt när händelser tidigast eller senast kan inträffa eller under vilka betingelser det kan inträffa. Det bör även framgå vilka svagheter och begränsningar motståndaren har samt vilka möjligheter det ger för vår verksamhet.

Exempel på formulering av slutsats avseende motståndarens potentiella handlingsmöjligheter

Motståndaren har de närmaste två dygnen kapacitet att inom vårt område genomföra upp till två insatser per dygn med sabotageförband

Motståndaren har handlingsfrihet med en bataljon tidigast från 161200

Motståndaren kan tidigast om två dygn genomföra samordnat anfall med en större enhet än bataljon

Motståndaren kan blockera all trafik på de tre huvudvägarna samtidigt

9.4.3 Övriga säkerhetshot

Det här steget ska ses som ett kompletterande steg, i vilket man kan ta upp, uttrycka och analysera de eventuella säkerhetshot som föreligger men som inte passat in att beskriva inom ramen för hotmodellen. Dessa kan exempelvis utgöras av en eller flera av de fem kategorierna säkerhetshot vilka inte med säkerhet kan kopplas till de tidigare framtagna aktörerna (se kapitel 3 Säkerhetstjänst).

9.5 Syntes av aktörer och operationsmiljö

I steg 3 av IPB integreras resultaten av de två föregående stegen genom att sammanföra slutsatserna från steg 2 med slutsatserna från steg 1. Med utgångspunkt i tidigare dragna slutsatser och tidsberäkningar, som läge och stridsvärde, övervägs motståndarens handlingsmöjligheter på kort och lång sikt. Härvid tas minst två handlingsmöjligheter fram: troligast och farligast.

Steg 3 omfattar följande steg:

- Ta fram motståndarens handlingsmöjligheter
- Värdera och rangordna framtagna handlingsmöjligheter
- Konstruera handlingsmöjlighetslager
- Konstruera korrelationslager

9.5.1 Utformning av handlingsmöjligheter

Handlingsmöjligheterna ska vara utformade så att uppgifter, syfte, tids-, rums- och styrkeförhållanden samt styrka och svagheter för respektive möjlighet framgår. Undvik att inledningsvis ta fram handlingsmöjligheter med alltför många detaljer utan arbeta med enkla beskrivningar. Först därefter granskas och utvecklas framtagna handlingsmöjligheter.

Varje framtagen handlingsmöjlighet bedöms mot följande kriterier:

- Uppfyller handlingsmöjligheten motståndarens mål?

- Är den möjlig att genomföra, främst avseende den tid, det rum och de resurser samt de styrkeförhållanden som krävs?

- Är den acceptabel utifrån den risk som motståndaren bedöms vara beredd att ta? Härvid bedöms risken för förluster, både förtroende och resurser, eller möjlighet till vinst eller framgång

- Är den en tydligt unikt egen handlingsmöjlighet och inte bara en variation av någon annan handlingsmöjlighet?

Framtagna handlingsmöjligheter utvecklas mot bakgrund av följande faktorer:

- Operationsmiljöns inverkan

- Aktuellt läge och stridsvärde

- Motståndarens uppfattning om vår verksamhet
- Möjligheter till vilseledning
- Styrkeförhållanden och styrkejämförelser

Jämförelse mellan olika handlingsmöjligheter syftar till att bedöma sannolikheten och prioritera deras inbördes sannolikhet. Varje punkt i värderingen bör därför vara utformad så att den kan ställas upp och användas vid en alternativjämförelse. Härvid nyttjas dragna slutsatser från tidigare gjorda arbeten.

En handlingsmöjlighets styrkor och svagheter identifieras genom att detaljgranska:

- Operationsmiljöns inverkan. Stödjer eller motverkar operationsmiljön handlingsmöjlighetens genomförande?
- Motståndarens risker med handlingsmöjligheten
- Uppnås överraskning?
- Stödjer motståndarens nuvarande läge och stridsvärde handlingsmöjligheten?

Terrängen i kombination med motståndarens resurser i förhållande till våra förband styr i stor utsträckning motståndarens agerande. Dessutom påverkas agerandet av vilka risker motståndaren är villig att ta. Detta styrs i sin tur bland annat av hur viktigt målet är för motståndaren.

Oavsett typ av mål kan två generella metoder för angrepp mot statiska mål hjälpa oss i vår planering:

- Direkt insats mot målet eller objektet. Används i de fall där målet inte kan påverkas från distans, till exempel på grund av terrängens eller vegetationens beskaffenhet

- Distansinsats då målet eller objektet kan påverkas från distans, som exempelvis vid goda observations- och skottfält

En viktig slutsats är vad som bedöms som troligast och vad som bedöms som farligast för oss. Det är först när vår stridsplan jämförs med motståndarens handlingsmöjligheter detta kan värderas. Bataljonschef fastställer vilka handlingsmöjligheter som ska ligga till grund för den egna planeringen. Motståndarens troligaste och farligaste handlingsmöjlighet dokumenteras under egen rubrik i order.

9.5.2 Handlingsmöjlighetslager

Varje handlingsmöjlighet utformas grafiskt som ett lager som förutom taktisk gruppering och bedömda framryckningsvägar även utvisar tidsförhållanden, mål, styrkejämförelse och bedömda beslutstillfällen. Motståndarens handlingsmöjligheter bör utformas enligt samma princip som våra egna handlingsmöjligheter. Deras och våra blir då lättare att jämföra med varandra.

En utvecklad handlingsmöjlighet bör besvara följande frågor:

- Varför? Uttryckt som mål och syfte

- Vad? Formuleras som en övergripande uppgift, exempelvis anfall eller eldöverfall

- När? Identifiering av tidigaste tidpunkt och slutpunkt för genomförandet

- Var? Handlingsmöjlighetens taktiska dimensioner, exempelvis skeden, platser, framryckningsvägar

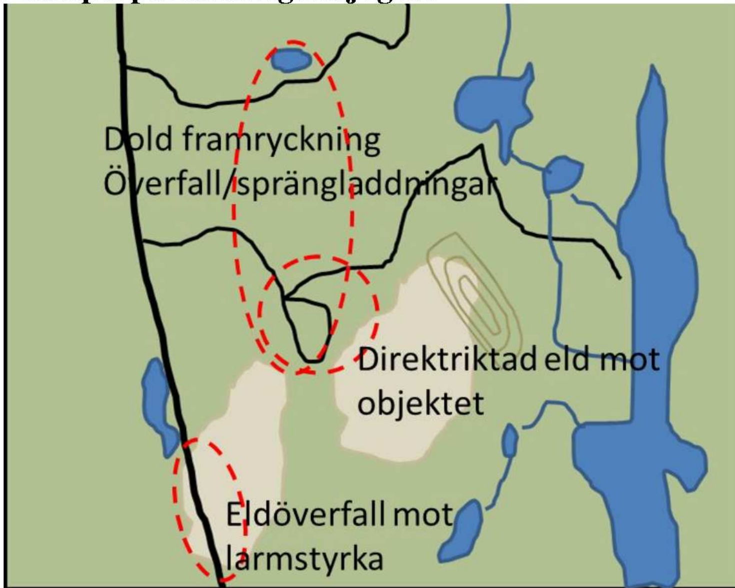
- Hur? Innebär tillvägagångssätt

- Vem? Vilken del eller typ samt storlek av motståndare är aktuell

Handlingsmöjligheten detaljgranskas för att identifiera tidpunkter eller platser där motståndaren bedöms skifta aktivitet eller verksamhet. Härvid identifieras sannolika områden för olika typer av verksamheter med därtill kopplade aktiviteter i syfte att skapa en lista över indikatorer för handlingsmöjligheten och därmed kunna ta fram en inriktning för vår inhämtning. Bedömda mål och tidslinjer ritas in på lagret för att framställa motståndarens förväntade rörelser.

Under framtagningen kan fiktiva tider nyttjas, vilka anges med D för dygn och K för timme, exempelvis D-2, K+3. Dessa ersätts med aktuella tider vid behov.

Exempel på handlingsmöjlighet



Figur 9.15 Exempel på handlingsmöjlighetslager.

Inledningsvis *genomför motståndaren dold framryckning och placerar sprängladdningar vid objektet.*

Därefter *öppnas direktriktad eld mot objektet från den sydöstra höjdsträckningen.*

Slutligen *genomförs eldöverfall mot larmstyrkor som anländer från söder längs vägen för att dra sig ur i sydlig riktning. Möjligen kan en observationsplats kvarstanna i området för att verifiera verkan.*

I gynnsamma fall har man hunnit utarbeta flera olika möjligheter (minst tre) men ibland är tidsförhållandena sådana att man bara kan utveckla en möjlighet. När man utvecklat flera olika möjligheter ska dessa värderas mot varandra. De möjligheter som då inte klassas som troligast sparas för att utgöra omfall.

Omfallen är i den fortsatta processen de alternativa händelseutvecklingar som ger oss möjlighet att agera mer än parera i genomförandet och beskriver händelseutvecklingar som är möjliga men mindre troliga. Omfallen stödjer vår beslutsfattning genom att de finns beskrivna i vår planering. Som stöd för att identifiera huruvida det troligaste alternativet eller något av omfallen håller på att hända tas ett korrelationslager fram (se nedan).

De utvecklade handlingsmöjligheterna bör vara så detaljerade det går att göra dem och beskriva motståndarens agerande minst två nivåer under egen nivå samt helst två nivåer över egen nivå. Det vill säga: en underrättelse- och säkerhetssektion vid en bataljon måste kunna beskriva motståndarens bataljon ner till och med pluton i varje handlingsmöjlighet och minst kunna beskriva vilka ytterligare resurser som motståndarens bataljon kan disponera (underställas respektive understödjas med) från motståndarens brigad eller högre förband. När hotet utgörs av sabotageförband behöver beskrivningen göras ner till och med enskild grupp.

9.5.3 Korrelationslager

Korrelationslager (Event Overlay) är en grafisk representation av var vi kan observera indikatorer som kan stödja vår bedömning avseende vilken handlingsmöjlighet motståndaren

genomför. Indikatorerna hjälper oss således att avgöra vilken handlingsmöjlighet motståndaren väljer och utgör grunden för samordningen av inhämtningsresurser.

Detta sker genom att överlagra de olika framtagna handlingsmöjligheterna för motståndaren. Därigenom kan de platser med indikatorer som unikt pekar ut vilken möjlighet som håller på att hända identifieras.

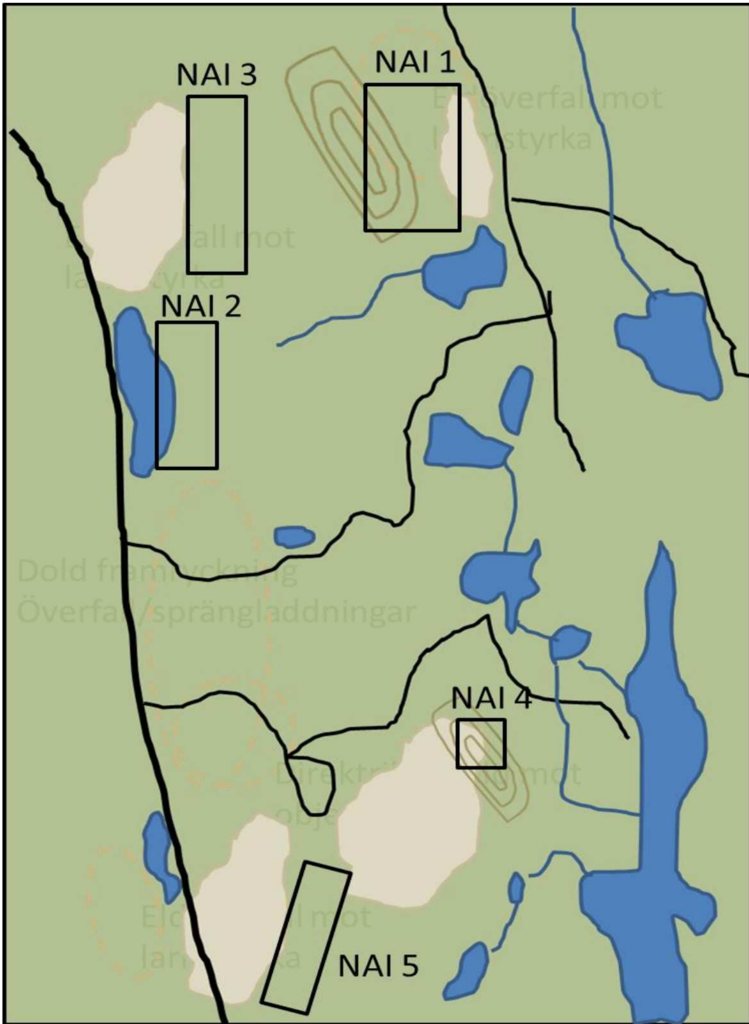
De områden inom vilka indikatorerna bedöms förekomma och där det samtidigt är lämpligt för oss att genomföra inhämtning, benämns inhämtningsområden (Named Area of Interest, NAI). NAI är en plats eller område där viss indikator förväntas kunna bli observerad. Ett NAI kopplas till det underrättelsebehov indikatorn avser stödja. En särskild matris, inhämtningsmatris, används för att ange när i tid indikatorn förväntas kunna observeras i respektive NAI. NAI är således ett planeringsverktyg som hjälper förbandet att identifiera platser mot vilka inhämtning ska inriktas för att vi ska få svar på de underrättelsebehov vi har på ett effektivt sätt. Ett NAI ska därför göras så litet som möjligt för att verkligen fokusera inhämtningen mot områden eller punkter där det kommer att finnas för oss väsentliga saker att observera. Vid val av NAI värderas även om inhämtad information kommer att kunna rapporteras i tid i förhållande till de beslut som informationen ska stödja. Dessutom måste hänsyn tas till att inhämtningsresursen med en rimlig risktagning ska kunna i tid ta sig till och från ett område varifrån NAI:en kan observeras. Observera att ett NAI inte innebär någon form av områdesansvar eller ska ges som ett område till ett förband att verka inom. Spaning mot ett NAI kan mycket väl ske från en plats utanför NAI:en.

NAI kan vara av två typer:

- Område
- Punkt



Figur 9.16 Symboler för NAI, punkt eller område. Området behöver inte vara eller ritas rektangulärt.



Figur 9.17 Exempel på korrelationslager.

Korrelationslagret kompletteras med en inhämtningsmatris som innehåller:

- Bedömd förekomst och typ av indikatorer (observation) i förekommande NAI
- Hur länge respektive NAI är giltig (start och sluttid)
- När informationen från respektive NAI inte längre bedöms kunna användas

NAI	Indikator	Tidigast	Senast	Innebörd
1	Förekomst eller spår av personer.	K-10	K+1	Förberedelser för eldöverfall alt. observation mot den östra vägen.
1	Fynd av materiel eller annan förberedelse för minering eller eldöverfall	K-10	K+1	Förberedelser för eldöverfall alt. observation mot den östra vägen.
2	Förekomst eller spår av personer.	K-10	K+1	Förberedelser för eldöverfall alt. observation mot den västra vägen.
4	Förekomst eller spår av personer.	K-10	K+1	Förberedelser för direktriktad eld alt. observation mot objekt A.

Exempel på [utdrag ur] inhämtningsmatris.

10 Underrättelse- och säkerhetstjänstens stöd till bataljonens planering (PUT)

10.1 Allmänt

Hemvärnsbataljonens planering tar sin utgångspunkt i av högre chef tilldelad uppgift. Planeringen ska leda fram till att bataljonchefen formulerar en målbild samt en genomförandeidé (GFI) för sitt uppdrag. En målbild avser slutläget då ställt uppdrag är löst. Vid behov kan en chef även sätta upp skedesmålbilder vilka visar slutläget i ett visst skede. Genomförandeidén sammanfattar hur chefen vill nå den fastställda målbilden. Denna skedesindelas i regel och formuleras: ”Inledningsvis ska … Därefter ska … Slutligen ska …”.

Metoden innebär att planering, genomförande och uppföljning pågår kontinuerligt och samtidigt. En tidsvinst åstadkoms genom att sträva mot att:

- Underställda förband medverkar tidigt i processen
- Planeringstiden läggs parallellt med tiden för genomförande

Planeringsmetoden är indelad i tre steg:

- Steg 1: Vad <u>måste</u> uppnås för att lösa uppdraget?
- Steg 2: Hur <u>kan</u> uppdraget lösas?
- Steg 3: Hur <u>ska</u> detta uppdrag lösas?

10.2 Vad måste uppnås för att lösa uppdraget? – steg 1

Steg 1 inleds med att uppgiften analyseras översiktligt av stabschefen och om möjligt bataljonchefen som sedan utarbetar en stabsarbetsplan för stabens fortsatta arbete. Redan i detta skede måste operationssäkerhet beaktas, vilket lämpligen sker genom samverkan med S2. Resultatet av denna samverkan är en initial säkerhetsanalys och säkerhetsplan. Stabsarbetsplanen omfattar tidsförhållanden, indelning, ansvarsförhållanden samt hur och när ordern ska delges.

Innan planering påbörjas distribueras högre chefs order och övriga underlag inom staben, exempelvis stabschefens stabsarbetsplan. Ett gemensamt planeringslager som täcker ansvarsområde och preliminärt intresseområde samt en tidslinjal upprättas. En planeringsförteckning upprättas. Planeringsförteckningen utgörs i regel av ett A3- eller A4-papper som delas in i fyra rutor. Dessa är till för att dokumentera framgångsfaktorer, underrättelse- och informationsbehov, begränsningar i handlingsfriheten samt omedelbara åtgärder. Syftet med förteckningen är att samla slutsatser från planeringen. Detta är ett levande dokument som uppdateras närhelst man kommer på något under planeringen. Även identifierade ledningsbehov och samverkansbehov bör nedtecknas.

När planen tas fram nyttjas slutsatser från planeringsförteckningen som underlag för hur planen utformas.

Framgångsfaktorer:	Und-/infobehov/ frågor till högre chef:
Begränsningar:	Omedelbara åtgärder och förberedande order:

Exempel på planeringsförteckning.

Chefen för underrättelse-och säkerhetssektionen tar inledningsvis del av bataljonens nya uppdrag, särskilt uppgifter och krav enligt bilaga underrättelse- och säkerhetstjänst, som exempelvis högre chefs underrättelseområde, underrättelsebedömande, prioriterade underrättelsebehov, bedömning av säkerhetshot och bataljonens underrättelseområde. Därefter upprättas en arbetsplan för sektionen med hänsyn till redovisningstider i stabschefens stabsarbetsplan.

Arbets-plan	1400 – 1500	1500 - 1600	1600 - 1700	1700 - 1800
Chef S2	Läser högre chefs order	Påbörjar planering av funktionen	Utarbetar hand-lingsmöjligheter	Orderskriv-ning
Undbef	VB	Påbörjar hotbe-dömning	Utarbetar hotbe-dömning	Orderarbete
Undbef		Skriver underrät-telserapport	Skriver underrät-telserapport	Orderarbete

Exempel på underrättelse- och säkerhetssektionens arbetsplan.

Under detta steg stödjer underrättelse- och säkerhetssektionen planeringen genom att bidra till att förstå uppdraget ur ett underrättelse- och säkerhetsperspektiv. Slutsatser, som till exempel identifierade informations- eller underrättelsebehov och skyddsvärden, dokumenteras i planeringsförteckningen. Vid upptäckta brister i planeringsunderlaget övervägs om inhämtning med egna resurser måste påbörjas omedelbart, om samverkan ska ske med civila aktörer, högre chef ska tillfrågas eller om frågeställningen kan besvaras senare. Om valet av alternativ innebär att något måste ske nu förtecknas detta under omedelbara åtgärder och verkställs därefter.

Underrättelse- och säkerhetssektionens produkter efter steg 1 i PUT utgörs av:

- Högre chefs krav på funktionen (hämtas från punkt 1-3 ur högre chefs order samt bilaga underrättelse- och säker-hetstjänst)
- Tidslinjal och arbetsplan för sektionen
- Bataljonens underrättelseområde

- Preliminärt intresseområde för bataljonen
- Förteckning av initiala underrättelsebehov
- Initial säkerhetsanalys och säkerhetsplan
- Behov av omedelbara åtgärder, exempelvis spaning eller rekognosering som måste påbörjas omgående
- Styrkeförhållanden

10.3 Hur kan uppdraget lösas? – steg 2

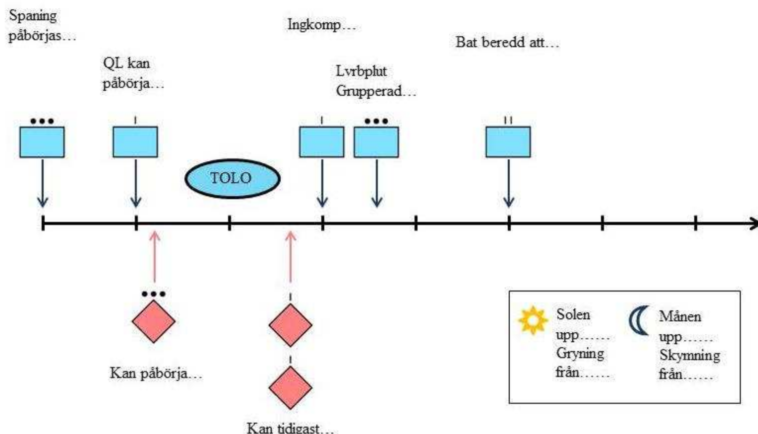
I steg 2 identifieras utgångsvärden för vidare planering. Underrättelse- och säkerhetssektionens bidrag består här främst av att ta fram och redovisa motståndarens läge, stridsvärde samt handlingsmöjligheter, säkerhetshot mot vår verksamhet samt att dokumentera skyddsvärden. Dessutom måste sektionen stödja arbetet med terrängvärdering.

Redovisning av terräng, väder och siktförhållanden görs under planering i regel på eget lager. Med stöd av ”grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan” (MCOO[14]) presenteras möjligheter till observation och verkan, möjligheter till dold framryckning samt skydd och skyl, vilka hinder som finns, möjliga framryckningsvägar eller framryckningsstråk samt nyckelterräng. Under terrängvärderingen bidrar underrättelse- och säkerhetssektionen främst med att värdera hur terräng, väder- och siktförhållanden påverkar motståndaren.

[14] Se beskrivning av MCOO i kapitel 9 om underrättelseberedning av operationsmiljön (IPB).

Slutsatser förs över till stabens gemensamma planeringslager, till exempel vad gäller nyckelterräng inom uppdragsområdet och möjligheter till observation och verkan. Kvarstående osäkerheter förtecknas som informations- eller underrättelsebehov på planeringsförteckningen. Väder och siktförhållanden bedöms främst med hänsyn till våra och motståndarens framryckningsmöjligheter och möjligheter till verkan och observation.

Motståndarens aktuella geografiska läge och stridsvärde förtecknas på stabens gemensamma planeringslager. Tillkommande resurser förtecknas på tidslinjal och ger en visuell presentation av motståndarens styrketillväxt över tiden och används för att identifiera omslagspunkter i styrkeförhållanden. Svagheter hos motståndaren förtecknas på planeringsförteckning (som framgångsfaktorer) och osäkerheter avseende motståndaren förtecknas som underrättelsebehov (på planeringsförteckning).



Figur 10.1 Exempel på tidslinjal för att kunna identifiera omslagspunkter i styrkeförhållanden.

Motståndarens handlingsmöjligheter redovisas i grafisk form, som lager eller skiss, med en sådan upplösning att de kan vara underlag för spel i staben. Motståndarens handlingsmöjligheter ska utvisa troliga mål, framryckningsvägar och tidsförhållanden. Ett lager per handlingsmöjlighet tillverkas. Dessa värderas och märks sedan utifrån vilken som är troligast respektive farligast för oss. Underrättelsebehov kopplade till att identifiera vilket handlingsmöjlighet som verkligen händer nedtecknas på planeringsförteckning.

För exempel av utformning av motståndarens handlingsmöjligheter, se bilaga 1.

Underrättelse- och säkerhetssektionens produkter[15] efter steg 2 i PUT utgörs av:

- Hotmodell
  - Styrkesammansättning
  - Doktrinmallar
  - Räckviddsmallar
  - Beskrivning av taktik
  - Svagheter och styrkor
- Motståndarens aktuella läge
  - Läge och stridsvärde
  - Motståndarens mål och önskade slutläge
  - Potentiella handlingsmöjligheter
- Styrkejämförelser
- Grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan
- Terrängfaktorer som påverkar slutläget (begränsningar i handlingsfrihet och nyckelterräng)
- Osäkerheter avseende ovanstående (underrättelsebehov)
- Dokumenterade underrättelsebehov kopplade till att identifiera eller upptäcka motståndaren
- Korrelationslager
- Motståndarens handlingsmöjligheter (farligast och troligast)

10.4 Hur ska detta uppdrag lösas? – steg 3

När utgångsvärden identifierats tas egna handlingsalternativ fram och framgångsfaktorer definieras. Med utgångspunkt i framgångsfaktorer och målbild konstrueras en plan för att

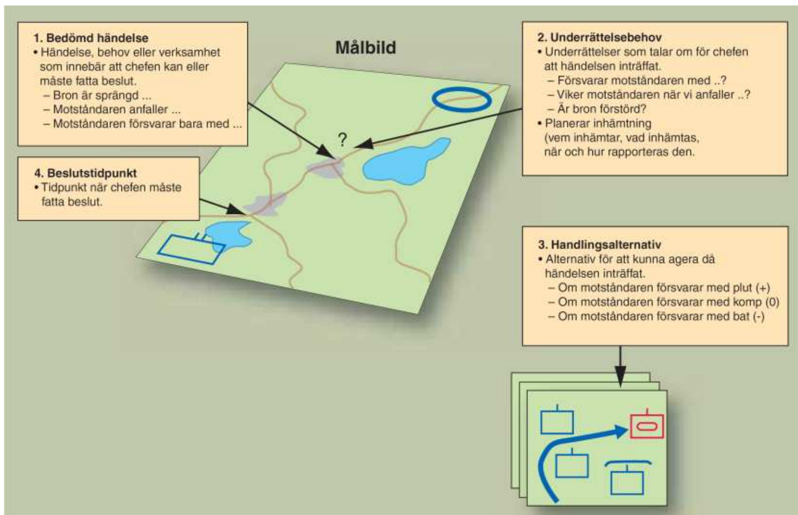
[15] Produkterna beskrivs mer ingående i kapitel 9 IPB.

lösa uppdraget. Planen beskrivs grafiskt i en genomförandeidé för hur uppdraget ska lösas. Under steg 3 utarbetar underrättelse- och säkerhetssektionen bataljonens underrättelse- och säkerhetsplan.

Parallellt med ovanstående kan även en plan för hur motståndaren löser sin uppgift tas fram. Om spel ska genomföras måste motståndarens plan vara lika noggrant utvecklad som vår egen plan.

När planen är konstruerad prövas den i spel. Spelet syftar främst till att hitta underlag till beslutstillfällen, det vill säga händelser som kan påverka genomförandet i positiv eller negativ riktning. Händelserna dokumenteras som beslutstillfällen (BTF). Dessa beslutstillfällen utvecklas med handlingsalternativ samt därtill kopplade underrättelse- och informationsbehov samt skyddsvärden.

Spel på planen hjälper oss att identifiera de underrättelsebehov som om de besvaras hjälper chefen att fatta avgörande beslut. Förbandschefen fastställer dessa som prioriterade underrättelsebehov (PIR).



Figur 10.2 Exempel på utveckling av beslutstillfällen och därtill kopplade underrättelsebehov. Metodhandbok ledning bataljon 2007.

Krigsspelet bör genomföras både mot motståndarens farligaste och troligaste handlingsmöjligheter. Om man inte har tid till detta bör krigsspel mot motståndarens troligaste handlingsmöjlighet prioriteras.

Under spelet ansvarar i regel underrättelse- och säkerhetssektionen för att:

- Identifiera och justera förslag till prioriterade underrättelsebehov (PIR) vilka stödjer beslutstillfällen i beslutstödsplanen
- Identifiera inhämtningsområden (NAI) där inhämtning bör genomföras samt när detta måste ske
- Föreslå säkerhetsskyddsåtgärder, användning av underrättelseresurser och, beroende på vilka beslut

som fattas, modifiera underrättelse- och säkerhetsplanen
- Spela motståndaren

Underrättelse- och säkerhetssektionen ansvarar efter spelet för att:

- Uppdatera och förfina motståndarens handlingsmöjligheter
- Uppdatera förslag till PIR
- Uppdatera underrättelse- och säkerhetsplanen

Följande bör medföras till spelet:

- Hotmodell
- Lista över övriga säkerhetshot
- Beskrivning av motståndarens handlingsmöjligheter
- Lista med preliminära underrättelsebehov
- Lista över identifierade skyddsvärden

De beslutstillfällen som identifieras under spelet tas med till bataljonens beslutstödsplan och uppföljningsplan. Beslutstödsplanen är en sammanställning över alla beslutstillfällen med åtgärder som kan behöva vidtas, samt därtill kopplade underrättelsebehov.

Genom att ta fram beslutstillfällen identifieras chefens prioriterade underrättelsebehov. Beslutstillfället ger också underlag för när och hur länge ett underrättelsebehov behöver vara aktuellt för att kunna stödja chefens beslut samt i vilket område underrättelsebehovet bedöms kunna besvaras. Nedbrytningen och utformningen av de prioriterade underrättelsebe-

hoven ger också vägledning för vilka indikatorer som kan vara aktuella och inom vilka områden dessa bedöms kunna observeras. Detta ger i sin tur underlag för att ta fram vilka områden som utgör inhämtningsområden för bataljonen. Tillsammans med underrättelse- och säkerhetsläget utgör de framtagna underrättelsebehoven grunden för underrättelse- och säkerhetsplanen.

Inom underrättelse- och säkerhetssektionen resulterar planeringen i en underrättelse- och säkerhetsplan. Vid behov skrivs en bilaga underrättelse- och säkerhetstjänst (normalt bilaga D) till bataljonsorder. Underrättelsebehoven hämtas främst från planförteckningen samt från de beslutstillfällen som identifierats tillsammans med S3 och bataljonchefen under spelet. Om stridsplanen är skedesindelad kan skedesvisa underrättelsebehov utformas. Vissa underrättelsebehov kan dock vara gemensamma för samtliga skeden.

Lathund för planering enligt PUT för underrättelse- och säkerhetssektionen:

Steg	**Omfattning**	**Resultat**	**UndSäksekt produkter**
1	Vad måste uppnås för att lösa uppdraget?	Preliminär målbild Förberedande order	Identifiera krav på funktionen (punkt 1-3 ur högre chefs order, bilaga undsäktjänst)
	Ta del av bataljonens nya uppdrag, särskilt uppgifter avseende		Tidslinjal och arbetsplan för funkt-

	funktionen som exempelvis underrättelseområde, högre chefs underrättelsebedömande och underrättelsebehov		ionen Underrättelseområde Preliminärt intresseområde Behov av omedelbara åtgärder, till exempel omgående spaning eller rekognosering. Initial säkerhetsanalys och säkerhetsplan
	Komplettera eventuella förteckningar (underrättelsebehov, omedelbara åtgärder)		Förteckningar och tidslinjal Styrkeförhållanden
	Utarbeta preliminär målbild för funktionen		
2	Hur kan uppdraget lösas?		
	Bedöm motståndarens läge och stridsvärde Motståndarens resurser i antal, typ, vapen och vapenprestanda samt motståndarens taktik	Uppdaterat planeringslager	Hotmodell (styrkesammansättning, doktrinmallar, beskrivning av taktik, svagheter och styrkor) samt övriga säkerhetshot Motståndarens ak-

			tuella läge (läge och stridsvärde, motståndarens mål och önskade slutläge, potentiella handlingsmöjligheter) Styrkejämförelser Osäkerheter avseende motståndarens läge och stridsvärde, förteckning (underrättelsebehov)
	Bedöm terrängen, som exempelvis upptäcktsavstånd, observationsplatser, nyckelterräng, inflygningsriktningar och flygkorridorer, stridsställningsområden för helikopter, möjliga luftlandsättningsområden Klarlägg väder och siktförhållanden, som exempelvis sikt-, vind- och ljusförhållanden samt molnbas och molntäcke Uppdatera förteckningar, särskilt framgångsfaktorer och underrättelsebehov	Underlag för stridsledningslager	Grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan Identifierade terrängfaktorer som påverkar slutläget (begränsningar i handlingsfrihet och nyckelterräng). Förteckna löpande identifierade skyddsvärden

	Bedöm motståndarens handlingsmöjligheter Utarbeta preliminär hotbild (skedesvis, områdesvis)		Motståndarens handlingsmöjlighet-er (handlingsmöj-lighetslager) Korrelationslager Lista över under-rättelsebehov kopp-lade till att identifi-era eller upptäcka motståndaren
3	Hur ska detta uppdrag lösas?		
	Utveckla underrättelse- och säkerhetsplanen för hur underrättelse-tjänsten stödjer batal-jonens uppdrag och uppfyller målbilden Komplettera vid behov bataljonens preliminära GFI (funktionskom-mentarer) Utarbeta preliminär GFI för funktionen (skedesvis)		Underrättelse- och säkerhetsplan (underrättelsebehov, inhämtningsplan, bearbetningsplan, delgivningsplan, säkerhetsplan)
	Spel	Preliminär ge-nomförandeidé	Spelkort baserat på motståndarens handlingsmöjlighet-er Lista över de under-

			rättelse- och informationsbehov samt säkerhetsskyddsåtgärder spelet resulterat i
	Efter spel, utveckla och fastställ underrättelse- och säkerhetsplanen Komplettera vid behov bataljonens MB och GFI Komplettera underrättelse- och säkerhetsplanen	Fastställd genomförandeidé Beslutstödsplan Uppföljningsplan	Underrättelse- och säkerhetsplan
	Utarbeta order för underrättelse- och säkerhetstjänsten		Vid behov tas en bilaga till ordern fram – bilaga underrättelse- och säkerhetstjänst (normalt bilaga D)

11 Underrättelse- och säkerhetstjänst vid olika staber

11.1 S2 vid Hemvärnsbataljon

Underrättelse- och säkerhetschefen ingår i staben och ska planera, leda, fördela, samordna och följa upp arbetet avseende underrättelse- och säkerhetstjänsten vid förbandet och vid staben. Han är även stabens säkerhetsbefäl.

Med stöd av underlydande personal vid sektionen ska underrättelse- och säkerhetschefen leda och ansvara för:

- Underrättelse- och säkerhetstjänsten vid förbandet samt utarbeta underlag till order
- Förbandets underrättelse- och säkerhetsplan, inklusive uppföljning och utvärdering av verksamheten så att planen hålls aktuell
- Uppdatering av eget underrättelse- och säkerhetsläge
- Bearbetning och utvärdering av underrättelser, dels som underlag för genomförande av fastställd stridsplan, dels som underlag för beslut om annan och eller ny plan (omfallsplanering)
- Bedömning och uppdatering avseende underrättelsebehov och motståndarens handlingsmöjligheter kopplat till förbandets genomförandeidé och beslutstillfällen i beslutsstödsplanen

- Förslag till chefen hur motståndarens svagheter ska utnyttjas och styrkor undvikas
- Utarbetandet av rapporter och orienteringar främst rörande motståndarens läge och verksamhet samt handlingsmöjligheter. Detta görs på kort (närmaste dygnet) och lång sikt (närmast kommande dygn, 24-72 timmar)
- Rapportering till högre chef minst en gång per dygn om inget annat anges (periodisk underrättelserapportering)
- Orderpunkter eller bilagor samt rapporter och orienteringar avseende underrättelse- och säkerhetstjänst
- Planering och samordning av underrättelse- och säkerhetstjänsten inom eget område och därmed samverkan med andra chefer, förband och civila myndigheter enligt mandat från högre chef
- Utarbetandet och uppföljningen av samband- och signalskydd
- Arbetar i övrigt enligt förbandsledningens direktiv

Underrättelse- och säkerhetschefen medverkar även vid:

- Utarbetande av order
- Stridsledning

Underrättelsebefälet stödjer chefen för underrättelse- och säkerhetssektionen med dennes uppgifter enligt ovan, och ska kunna agera som ersättare för underrättelse- och säkerhets-

chefen. Underrättelsebefälet har förutom tillikauppgift (exempelvis hundbefäl) bearbetning som huvuduppgift och genomför detta med stöd av sektionens assistent. Det är önskvärt att detta arbete kan bedrivas någorlunda ostört.

Uppgifter till underrättelsebefälet är:

- Tjänstgöra som underrättelsebefäl vid underrättelse- och säkerhetssektionen och i ledningslag
- Ska vid behov kunna ersätta underrättelse- och säkerhetschefen
- Ansvara för uppdatering av lägeskarta utvisande motståndarens läge inom ansvarsområdet
- Delta i förbandets gemensamma planeringsarbete
- Ska kunna genomföra underrättelsesamverkan med högre chef och sidoförband
- Ska kunna tjänstgöra som vakthavande befäl (VB)
- Arbeta i övrigt enligt chefen underrättelse- och säkerhetssektionens direktiv

Und/Info-befälets informationstjänstrelaterade ansvar beskrivs inte här, utan återfinns i andra relaterade reglementen, handböcker och instruktioner.

Som medlem i underrättelse- och säkerhetssektionen har und/info-befälet följande uppgifter:

- Ska kunna genomföra samverkan med sidoförband, övriga militära aktörer, civila myndigheter

och civila organisationer i bataljonens uppdragsområde
- Delta i bataljonens gemensamma planeringsarbete
- Ska kunna tjänstgöra som vakthavande befäl (VB)
- Arbeta i övrigt enligt chefen underrättelse- och säkerhetssektionens direktiv

Stabsassistent und tillhör hemvärnsstabsgruppen men kan stödja underrättelse- och säkerhetssektionen genom att

- Delge underrättelser enligt order och anvisningar från chefen underrättelse- -och säkerhetssektionen.
- Stödja underrättelsebefälet vid bearbetning, inklusive lägeskartans förande
- Vara redaktör för den periodiska rapporteringen
- Ansvara för verksamhetsjournaler (bekämpningstablå, in- och utpärm, underrättelseliggare och liknande)

11.2 Regional stab

11.2.1 Allmänt

De regionala cheferna med stab ska stödja samhällets krisberedskap såväl vid händelser i fred som vid kris och i krig.

Regional stab lyder under HKV insatsstab. Vid nationella krissituationer är det den regionala stabens uppgift att samordna de militära insatserna med andra myndigheters arbete.

Alla krigsförband kan komma att engageras i nationella insatser inom ramen för stöd till samhället. Under sådana insatser lyder dessa förband under den regionala staben.

Inom militärregionens område kan insatsförband komma att gruppera, verka, strida och eller framrycka. Förband som exempelvis underrättelsebataljon eller telekrigbataljon kan tidigt grupperas i en hemvärnsbataljons område.

Således måste en mycket noggrann samverkan sett till exempelvis till platser, eldområden, framryckningsvägar och vägar för underhåll genomföras. En delmängd i en sådan samverkan kan vara hur eventuell delgivning ska ske, vilka rapporteringsvägar som ska nyttjas hur och eventuella ömsesidiga underrättelsebehov.

Kortfattat kan sägas att regional stabs uppgifter är att:

- Leda insats- och hemvärnsförband
- Planera och leda bevaknings- och skyddsuppgifter
- Samverka med samhället regionalt
- Leda regional underrättelse- och säkerhetstjänst
- Genomföra regional försvarplanering
- Stödja samhället regionalt

11.2.2 Ansvar

Chef militärregion leder underrättelse- och säkerhetstjänsten inom regionen. Som territoriell chef samordnar chef militär-

region underrättelse- och säkerhetstjänsten med sidoordnade chefer och i militärregionen ingående förband, samt samordnar samverkan beträffande underrättelse- och säkerhetstjänst med civila myndigheter inom regionen.

Regional stab ska kunna genomföra civil–militär samverkan. Detta innefattar samverkan med civila organisationer, lokala myndigheter samt befolkningen i området.

11.2.3 Inhämtning

Inhämtning inom regionen sker främst med hjälp av ytövervakning, erhållen rapportering och genom samverkan. Vid hot om väpnat angrepp ansvarar militärregionen för ytövervakning, där de viktigaste observationsplatserna kan komma att rapportera direkt till regional stabs underrättelse- och säkerhetssektion.

Regional stab inhämtar genom:

- Hemställan till insatsstab
- Egen ytövervakning
- Samverkan med militära chefer och militära förband inom eget område
- Samverkan med länsstyrelsen och övriga civila myndigheter
- Utfrågning av civila som flytt undan motståndaren
- Fångförhör

Vid behov kan samverkansbefäl ur regional stab placeras i stab (myndighet) som samverkan kan komma att ske med. Regional stab ska även kunna ta emot samverkansbefäl från sidoordnad regional stab, insatsförband, underställd hemvärnsbataljon, hemvärnsunderrättelsekompani eller HKV insatsstab.

11.2.4 Bearbetning och delgivning

Bearbetning sker vid regional stab enligt order från insatsstab och för eget behov. Vissa underlag kan beslutas behöva sändas obearbetade direkt till insatsstaben.

Delgivning av underrättelser sker fortlöpande till insatsstaben med orientering till samverkande och underställda förband samt civila delar (exempelvis länsstyrelsen) enligt upprättad delgivningsplan.

11.3 Hemvärnsunderrättelsekompani

Då hemvärnsunderrättelsekompaniet kan jämföras med ett spaningskompani återfinns stora delar av kompaniets styrningar i de reglementen och handböcker som Försvarsmakten ger ut vilka rör spaningsförband och spaningstjänst. Allmänna delar så som till exempel bearbetning och delgivning är till stor del lika hemvärnsbataljon ovan.

12 Åtgärder mot motståndarens underrättelsetjänst

12.1 Grunder

Motståndaren har precis som vi behov av att upptäcka, lokalisera och identifiera våra förband för att effektivt kunna påverka oss. Att försvåra dennes förmåga till upptäckt, lokalisering och senare identifikation är ett led i vår egen överlevnad.

En fullödig bedömning av motståndarens underrättelseläge och dennes bedömda underrättelseunderlag krävs för att våra egna motåtgärder ska bli så effektiva som möjligt.

Väl genomförda åtgårder mot upptäckt, lokalisering och identifikation hjälper oss att undgå eller minska verkan av motståndarens bekämpning.

12.2 Motståndarens möjligheter

För att upptäcka, lokalisera och identifiera våra förband och staber använder motståndaren till exempel:

- Inhämtning med hjälp av öppna uppgifter, som exempelvis media eller sociala medier (OSINT)
- Satellit- och eller flygspaning, bemannad som obemannad
- Signalspaning

- Truppspaning
- Agentverksamhet

12.3 Vårt agerande

Nedan följer ett antal åtgärder vi kan vidta för att försvåra för motståndarens underrättelseverksamhet:

- För att undgå (försvåra) upptäckt kan våra förband:

  - Använda maskering och mönster- eller maskeringsmålning
  - Göra rätt terrängval (kuperad eller betäckt terräng, bebyggelse)
  - Göra vilseledande åtgärder (skenmål, skenspårning)
  - Iaktta ljud- och ljusdisciplin samt övrig eld-, värme-, trafik- och spårdisciplin
  - Vara noggranna avseende sambands- och signalskyddet

  Normalt görs de flesta av ovanstående åtgärder enligt stående order vid förband.

- För att undgå (försvåra) lokalisering och identifiering kan våra förband:

  - Utföra maskeringsarbeten

- Vidmakthålla ett gott signalskydd
- Dölja förbandsspecifik utrustning och fordon
- Använda utflyttade sändningsplatser för radio- och sambandssystem

- All hemvärnspersonal ska tänka på och iaktta tystnadsplikten, det vill säga:
    - Inte för utomstående berätta vilka som är Hemvärnets bevakningsobjekt
    - Inte för utomstående avslöja Hemvärnets uppgifter
    - Inte lämna ut personuppgifter
    - Iaktta varsamhet med att berätta om Hemvärnets övningar, deras upplägg och innehåll
    - Iaktta varsamhet om vad som läggs upp på social media och vilka bilder som görs offentliga på dessa medier
    - Inte i övrigt röja hemliga uppgifter

- Ytterligare åtgärder som försvårar för motståndaren att bedriva underrättelseverksamhet mot våra förband är:
    - Planer, order, arbetshandlingar och liknande ska så långt som det är möjligt förvaras inlåsta

- Genomtänkt plan och förberedda möjligheter vad avser förstöring och destruktion ska finnas

- All expeditionstjänst ska genomsyras av noggrannhet och hanteras i enlighet med gällande säkerhetsbestämmelser

- Kartor, lager, tablåer och liknande ska när de inte används vara övertäckta (eller motsvarande) och all sådan materiel ska vara förberedd för snabb övertäckning och förstöring

Bilaga 1 - Exempel på S2s planeringsverksamhet

1 Högre chefs underrättelsebedömande

Detta exempel avser att illustrera hur en hemvärnsbataljonsstab planeringsunderlag kan utformas utifrån regional stabs order och dennes underrättelsebedömande.

En hemvärnsbataljon har uppgiften att skydda en anläggning ”Anubis” som är belägen i norra Skåne. Sverige befinner sig i krig. Den operativa bedömningen är att en landstigning i nordöstra Götaland är nära förestående. Nedan redovisas förenklat endast de utdrag ur regional stab syds orderverk som är direkt påverkande för den aktuella uppgiften.

Underrättelsebedömande (utdrag ur operationsorder):

4. MOTSTÅNDARENS MILITÄRA LÄGE

4.1 Markstrid

4.1.1 Organisation och organisationsbestämmande materiel

4.1.1.1 Grundvärden

… Motståndarens sabotageförband uppträder i enheter om sex till åtta soldater. De är normalt utrustade med handeldvapen, sprängmedel och eller pansarskott med räckvidd på max 600 meter samt utrustning för uppträdande i mörker. De har också förmåga att invisa fjärrstridsmedel som laserstyrda bomber från stridsflygplan. De uppträder troligen i civila eller

militärliknande kläder utan markeringar samt har troligen tillgång till svenska fordon…

4.1.2 Taktik

4.1.2.1 Grundvärden

… Motståndarens sabotageförbands taktik baseras på högt tempo och överraskning vid själva angreppet. De genomför normalt en rekognosering av sitt mål redan i fredstid (om möjligt) och eftersträvar så kort exponeringstid som möjligt vid insatsen …

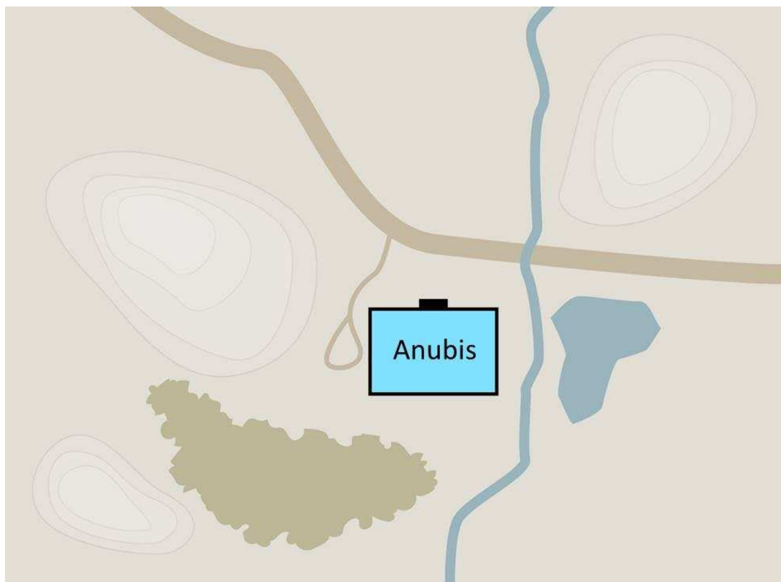
4.1.3 Indelning, gruppering, uppgifter och stridsvärde

4.1.3.2 Bedömda mål och syften

… Anläggningen ”Anubis” bedöms vara ett prioriterat mål. Troligen avsätts en styrka på sex till åtta personer med uppgiften att förstöra anläggningen. Anläggningens läge och syfte bedöms vara känt…

Eget förbands uppgift

…41.hemvärnsbataljonen skyddar anläggningen ”Anubis” (MGRS xxxxxxx) från xxxx, minst intill xxxxx.



Bilaga 1, Figur 1.1 Anläggningen Anubis.

2 Exempel på IPB kopplad till bevakningsuppgift

Observera att det följande inte gör anspråk på att ge en fullständig beskrivning av det planeringsarbete som behöver göras inför lösandet av bevakningsuppgifter.

2.1 Förberedelser

Inledningsvis behöver vi förstå uppgiften för att kunna värdera operationsmiljön utifrån rätt förutsättningar.

Uppgiften är att skydda anläggningen ”Anubis” under viss tid. Hotet utgörs av sabotageförband som uppträder i enheter om sex till åtta soldater. Sverige befinner sig i krig.

Uppgiften skydda syftar till att förhindra motståndaren att ingripa mot viss terräng, verksamhet, enhet, objekt eller anläggning så att syftet med den strid eller verksamhet som ska skyddas inte äventyras. I vårt fall är det anläggningen Anubis som ska skyddas. Följaktligen måste vi förhindra att motståndare, bestående av sabotageförband, kan verka mot anläggningen Anubis med avståndsverkande vapen (pansarskott eller invisning av fjärrstridsmedel) eller genom sprängning.

Eftersom Sverige är i krig finns det inga särskilda handlingsregler utöver krigets lagar som påverkar lösandet av uppgiften. Då Anubis ligger inom bataljonens nuvarande ansvarsområde och tillika underrättelseområde har vi handlingsfrihet avseende gruppering av spanings- och bevakningsresurser.

Hotet i kombination med uppgiften innebär att vi ska koncentrera vår IPB till Anubis med en radie av cirka två km. Detta styrs av bedömt verkans- och observationsavstånd. Vår bedömning måste kunna inrymma det geografiska område där vi kan indikera hela motståndarens insatscykel (se figur 8:2) – inte endast själva angreppet. Fokus bör dock vara objektets omgivningar då sannolikheten att indikera motståndarens verksamhet ökar ju närmare vi kommer objektet. Om tid finns kan det geografiska området som analyseras utökas.

Om vi inte tidigare själva gjort en IPB på Anubis, bör vi nu hemställa om den typen av underlag från högre chef. Om vi har en redan gjord IPB över Anubis kan vi nyttja denna som grund för en revidering utifrån nu gällande förutsättningar.

2.2 Värdering av operationsmiljön (IPB steg 1)

Med hänsyn till uppgiften och den typ av verksamhet vi ska genomföra behöver vi värdera vad av terräng, infrastruktur, skyddade områden, väder och sikt samt civilläget som ska analyseras.

I detta fall behöver vi inte lägga någon tid på att anlysera skyddade områden, då sådana saknas i aktuellt område. Avseende infrastruktur är det nu främst vägnät inklusive broar som är av intresse. Väder och sikt behöver värderas utifrån det förväntade utfallet inom uppgiftens tidsutsträckning. Exempelvis kan analysen komma fram till att motståndarens förutsättningar för att lyckas med sin uppgift är särskilt gynnsamma vid vissa väder- och siktförhållanden (exempelvis tillfällen då motståndarens mörkerförmåga är god i relation till vår). Nedsatt sikt som regn i kombination med mörker är särskilt gynnsamt för den som vill dölja verksamhet, men försvårar exempelvis invisning med laser. Avseende civilläget (innefattar exempelvis lokalbefolkning, civila myndigheter eller företag) behöver vi särskilt värdera hur detta påverkar motståndarens möjligheter att in- och urnästla samt hur det påverkar vår förmåga att upptäcka motståndarens närvaro. Ett exempel är vilken omfattning det är på trafiken på de vägar som finns i objektets närhet – ju mer civil trafik desto svårare är det att urskilja en motståndare i civila fordon. Samtidigt

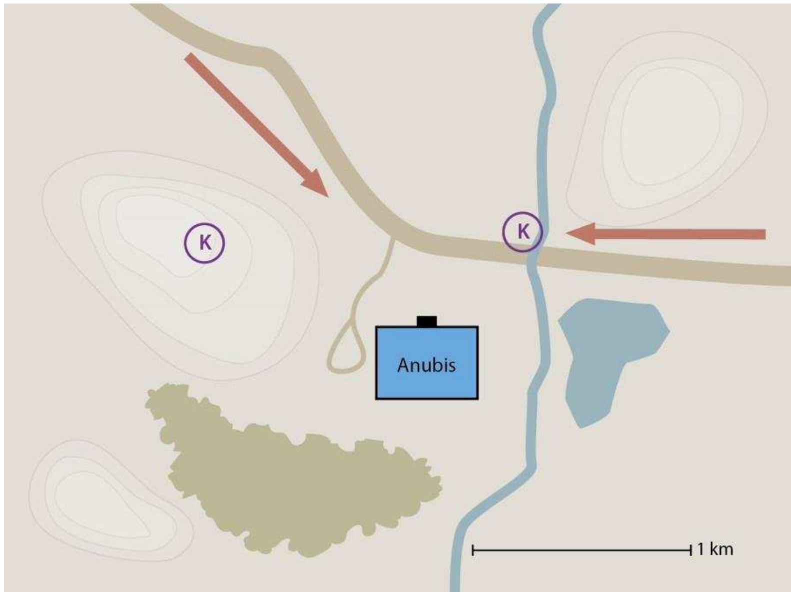
innebär en stor närvaro av civila en ökad upptäcktsrisk för motståndaren.

Alla dessa faktorer behöver vägas in för att vi ska kunna dra slutsatser avseende operationsmiljöns påverkan på motståndaren och vår verksamhet.

I vårt exempel är nedanstående slutsatser viktiga att identifiera:

- Platser vilka ger motståndaren goda observations- och inriktningsmöjligheter (laserbelysning) mot objektet
- Platser vilka ger motståndaren möjligheter att rekognosera objektet och spana mot vår verksamhet (bevakning av objektet)
- Platser från vilka motståndaren kan verka med pansarskott mot objektet
- Områden vilka ger motståndaren goda möjligheter till basering, skydd och skyl
- Lämpliga stråk för motståndarens in- (försiktighet eller dolt) och urnästling (enkelhet, hastighet, svårighet att förfölja med exempelvis hund)

Detta ger följande sammanställning av operationsmiljöns inverkan:



Bilaga 1, Figur 2.1 Grafisk sammanställning av operationsmiljöns inverkan.

Exempel på slutsatser efter steg 1:
Terrängen medger avståndsverkan direkt mot anläggningen endast från den NV höjden. Vattenövergången (kanaliserande vid framryckning från Ö) samt den NV höjden bedöms utgöra nyckelterräng, i det första fallet då vattendraget skapar ett hinder som måste passeras om motståndaren kommer från öster och i det andra fallet då höjden ligger inom verkansavståndet för de vapensystem som motståndaren kan förfoga över. Den NO höjden medger observation mot objektet, dock medger avståndet inte verkan med direktriktad eld. Vägarna in till anläggningen medger goda möjligheter för motståndaren att framrycka i ett högt tempo.

2.3 Aktörsanalys

Den aktör som vi behöver värdera i detta steg är den av högre chef utpekade motståndaren i form av en sabotagegrupp.

Vår uppfattning om hur motståndaren uppträder och verkar beskrivs i en *hotmodell*. Beståndsdelarna i denna delges från högre chef (se underrättelsebedömande från högre chef ovan).

Aktörernas aktuella läge kommer initialt till stor del att bygga på antaganden. Kännetecknande för sabotageförband är att de strävar efter att dölja såväl sin närvaro som verksamhet.

Exempel på slutsatser efter steg 2:

”Motståndaren består av små enheter på sex till åtta soldater ur sabotageförbanden. De är normalt utrustade med handeldvapen, sprängmedel och pansarskott med räckvidd på max 600 meter samt utrustning för uppträdande i mörker och invisning av laserstyrda fjärrstridsmedel. De uppträder troligen i civila eller militärliknande kläder utan markeringar samt har troligen tillgång till svenska fordon. Motståndarens taktik baseras på högt tempo och överraskning vid själva angreppet. De eftersträvar så kort exponeringstid som möjligt vid insatsen. Troligen avsätts en styrka på sex till åtta personer med uppgiften att förstöra Anubis. Anläggningens läge och syfte bedöms vara känt.”

2.4 Syntes av aktörer och operationsmiljö

Nu ska motståndarens möjligheter att lösa den under steg 2 bedömda uppgiften tas fram. Handlingsmöjligheterna konstrueras utifrån vad vi vet om motståndarens uppträdande (steg 2) och anpassas utifrån aktuell operationsmiljö (steg 1).

Som underlag för struktur av handlingsmöjligheterna kan motståndarens doktrinära uppträdande nyttjas. Detta finns dokumenterat i *hotmodellen*. Exempel på skedesindelning i detta exempel:

- Innästlingsskede
- Inhämtningsskede
- Förberedelseskede (inför genomförande- och urnästlingsskede)
- Genomförandeskede
- Urnästlingsskede

Respektive handlingsmöjlighet ska för samtliga skeden beskriva *var* det sker, *när* (tid eller vid särskilda förhållanden som kraftig nederbörd) det sker samt *hur* det går till. Två handlingsmöjligheter kan mycket väl innehålla samma eller likartade lösningar för ett eller flera skeden.

Undvik att inledningsvis ta fram handlingsmöjligheter med alltför många detaljer utan arbeta med enkla beskrivningar. Därefter bedöms, utvecklas och jämförs framtagna handlingsmöjligheter enligt avsnitt 9.5.1.

Först efter en jämförelse med vår egen stridsplan kan vi bedöma vilken av motståndarens handlingsmöjligheter som är farligast respektive troligast.

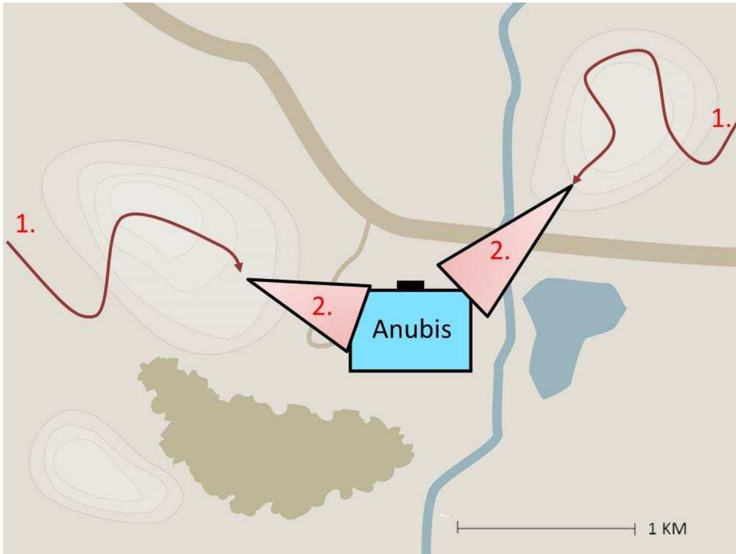
I vårt fall kan principiellt tre handlingsmöjligheter identifieras.

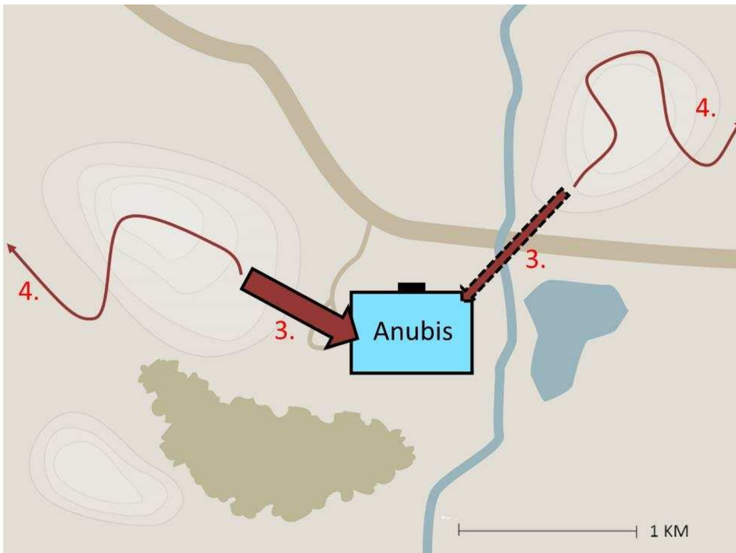
- H1. Motståndaren framrycker på marken till anläggningen för att där placera ut sprängmedel för att förstöra densamma.

- H2. Motståndaren utnyttjar höjden NV om anläggningen för att verka på avstånd med pansarskott.

- H3. Motståndaren utnyttjar höjden NO om anläggningen för att invisa laserstyrd bomb.

Respektive handlingsmöjlighet beskrivs därefter grafiskt med stödjande text.





Bilaga 1, Figur 2.2 Motståndarens handlingsmöjlighet H2.

Exempel på text till handlingsmöjlighetslager (H2):
*”**Inledningsvis (1)** kommer motståndaren innästla delat i två omgångar mot objektet i syfte att upprätta observationsplatser varifrån objektet och vår bevakning kan observeras. **Därefter (2)** kommer motståndaren att spana mot objektet och vår bevakning i syfte att dels utifrån vårt mönster planera attacken och dels välja lämpliga stridsställningar. **Därnäst (3)** öppnas eld från den NO höjden med eldhandvapen mot vår bevakning, strax följt av eldöppnande med pansarskott mot objektet från den NV höjden. **Slutligen (4)** urnästlar motståndaren med hög hastighet samma väg som de innästlade i syfte att använda förvirringen i samband med attacken till att komma bort från den bevakande enhetens ansvarsområde.”*

En slutsats för vårt uppträdande utifrån ovanstående scenario är att vi ska undvika att uppträda så att vi skapar ett mönster vilket motståndaren kan nyttja. Sabotageförband strävar efter enkelhet såväl i planering som i genomförande, oförutsägbarhet genom överraskning, okonventionella och flexibla metoder, målmedvetenhet och ett högt tempo i genomförandet.

Utgå inte från att motståndaren väljer ett av dig framtaget alternativ… ett ”stående” undbehov är huruvida motståndaren väljer ett för dig ännu inte känt alternativ för att lösa sin uppgift. Att utveckla motståndarens handlingsmöjligheter är ett sätt att fördjupa sin förståelse och förbereda sig mentalt för olika händelseutvecklingar.

3 Exempel på underrättelseplan med inhämtningsplanering

För att fokusera underrättelsetjänsten är det avgörande att formulera sina underrättelsebehov. Detta exempel på underrättelseplan bygger vidare på föregående IPB-exempel.

Prioriterade Underrättelsebehov (PIR):

PIR 1: Genomför motståndaren verksamhet som direkt kan påverka anläggningen?
PIR 2: Spanar motståndaren mot anläggningen i syfte att välja metod för anfall?

Inhämtningsplanering

Planering av inhämtningsområden (NAI).

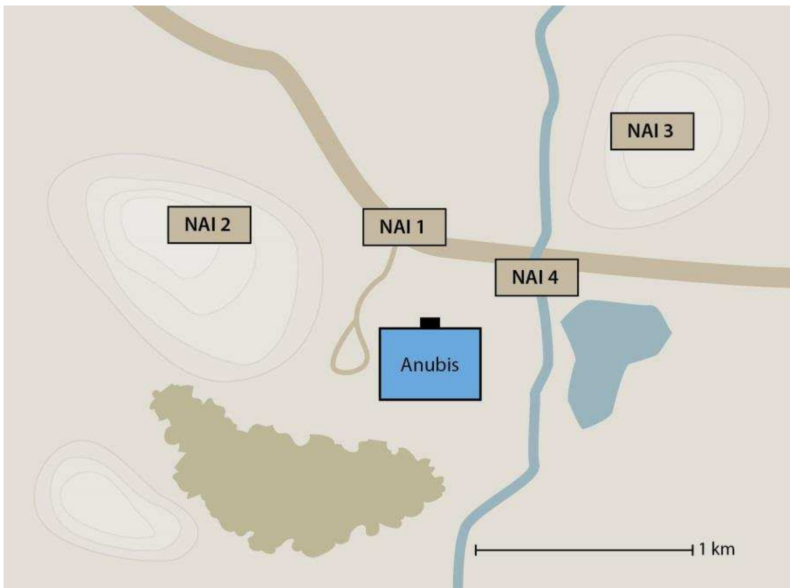
- För att kunna skapa förvarning för H1 behöver vägen in mot anläggningen bevakas, vilket ger ett inhämtningsområde, NAI 1.

- För att upptäcka pågående aktivitet på NV höjden behövs NAI 2 (H2).

- På den NO höjden, från vilken man har sikt in mot anläggningen placerar vi NAI 3. Vid denna ska vi försöka observera motståndarens spaning, om denna i ett sent skede vill skapa sig en bild av vår verksamhet, för att därefter välja vilket alternativ som ska genom-

föras. Höjden medger även invisning av fjärrstrids-medel (H2, H3).

- Om motståndaren kommer från öster och avser närma sig anläggningen måste bron över vattendraget passe-ras. Där placeras NAI 4.



Bilaga 1, Figur 3.1 Korrelationslager.

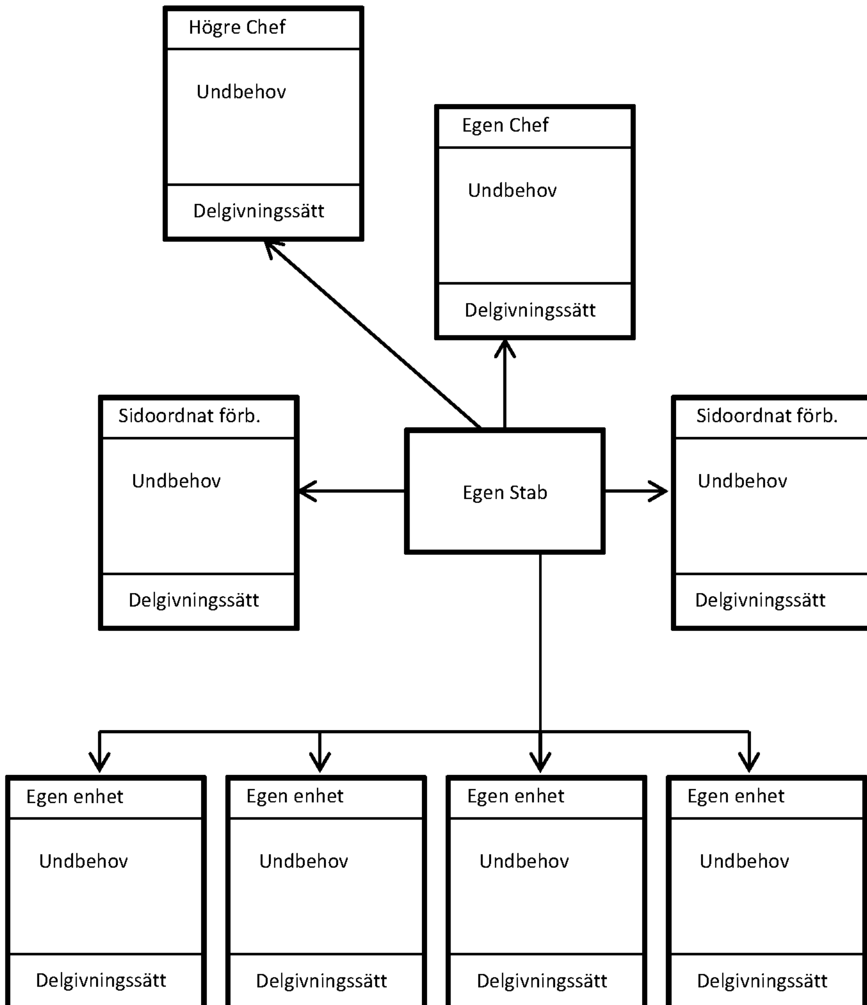
Exempel på underrättelseplan:

PIR	SIR	EEI	INDIKATORER	NAI	Kommentar
1: Genomför motståndaren verksamhet som direkt kan påverka anläggningen?					
	1:1: Framrycker motståndaren på väg mot anläggningen?				
		1:1:1 Passerar motståndaren bron över vattendraget från Ö	Förekomst av en till tre okända personer som passerar bron i västlig riktning	4	
		1:1:2 Framrycker motståndaren direkt mot anläggningen	Förekomst av något okänt fordon som passerar via NAI 1 in mot anläggningen	1	
		1:1:3 Bedriver motståndaren spaning längs vägen inför anfall mot anläggningen?	Förekomst av något okänt fordon som passerar korsningen NAI 1	1	

	1:2: Finns motståndaren på någon plats på NV höjden med fri sikt direkt mot anläggningen?			2	
		1:2:1 Finns tecken på att motståndaren bedriver verksamhet på NV höjden i syfte att verka mot anläggningen på avstånd?	Förekomst av: - personal - materiel - spår på NV höjden i närheten av plats med fri sikt mot anläggningen	2	
		1:2:2 Närmar sig motståndaren NV höjden från vägen från NV?	Förekomst av något okänt fordon parkerat längs vägen från NV		
2: Spanar motståndaren mot anläggningen i syfte att välja metod för anfall?					

	2:1 Befinner sig motståndaren på höjden NO om anläggningen?			3	
		2:1:1 Finns tecken på att motståndaren bedriver verksamhet på NO höjden i syfte att spana mot anläggningen?	Förekomst av: - personal - materiel - spår på NO höjden i närheten av plats med sikt mot anläggningen?	3	
3: Genomförs sabotage mot andra liknande objekt i riket?					Ställs som RFI till högre chef.

4 Bilaga 2 – Exempel på delgivningstablå



5 Bilaga 3 – Exempel underrättelse- och säkerhetslägestablå

Underrättelse- och säkerhetsläget förs i två dokument. Det ena beskriver resursernas aktuella och planerade verksamhet (med olika planeringsdjup beroende på vilken nivå som gör översikten). Det andra beskriver resursen själv i form av ett resurskort. Vanligen kompletteras detta med en förteckning över den tekniska utrustning respektive enhet förfogar över.

Exempel på verksamhetsvy av det egna underrättelse- och säkerhetsläget i matrisform:

Tid **Resurs**		Må	Ti	On	To	Fr
Hvundkomp	**Status**					
	Position	JOK	JOK	JOK	JOK	JOK -> UPP
	Vht	Spanar	Spanar	Spanar	Vilar	Ombas
Hvkomp	**Status**					
	Position	ÅBY	ÅBY	ÅBY	ÅBY	ÅBY
	Vht	Vilar	Plan	Spanar	Spanar	Spanar
Hvkomp	**Status**					
	Position	M-Ö	M-Ö	-	EL-EM	EL-EM
	Vht	Rep	Rep	Ut	Spanar	Spanar

Tabell utvisande verksamhetsvy av det egna underrättelse- och säkerhetsläget – underrättelse- och säkerhetslägestablå.

6 Bilaga 4 – Exempel på disposition av värdering av operationsmiljön

Denna bilaga är ett exempel på disposition av analysområden som kan ingå i stabens arbete med steg 1 i underrättelseberedning av operationsmiljön (IPB) - värdering av operationsmiljön.

Uppdrag – Dokumentera givna planeringsförutsättningar eller uppgift.

Underrättelseområde – Beskriv området som analysen omfattar.

Läget i stort – Beskriv eget och motståndarens läge i stort. Klargör vilken information som finns tillgänglig och vad som behöver inhämtas.

Karaktäristik av operationsområdet – Utgörs av en sammanfattande värdering av områdets militärgeografiska förhållanden med tonvikt på luftlandsättningsmöjligheter, landstigningsmöjligheter, förbindelser, vattendrag och sjöar samt terräng vid sidan av vägen. Sammanfattningen bör innehålla kartor eller skisser med den viktigaste informationen ur sammanfattningen, exempelvis vägnät, vattendrag och sjöar, terrängframkomlighet, luftlandsättningsmöjligheter och landstigningsmöjligheter.

Samtliga analysområden beskrivs med en sekvens, FAKTA – INNEBÖRD – SLUTSATSER enligt exemplet TERRÄNGFAKTORER nedan.

Exempel på analysområden:

ADMINISTRATIV INDELNING

(administrativ indelning, såväl militär som civil.)

TERRÄNGEN

FAKTA

Terrängtyper (försök kategorisera området)

Vattendrag

Bebyggelse

Inseglingsrännor

Djupförhållanden

INNEBÖRD

SLUTSATSER

INFRASTRUKTUR

Vägnät, inklusive broar och tunnlar

Flygfält

Hamnar

Järnvägsnät

Färjeförbindelser

Energiförsörjningsystem

Kommunikationssystem

SKYDDADE OMRÅDEN

Röda korset (Röda halvmånen)

Kulturföremål av särskild betydelse

Civilförsvarsanläggningar

Anläggningar och installationer som innehåller farliga krafter

VÄDER- OCH KLIMATFÖRHÅLLANDEN

Temperaturförhållanden

Vind

Nederbörd och fuktighet

Ljusförhållanden

Sikt och molnighet

Snö, is och tjälförhållanden

Sjöhävning

CIVILLÄGET

Lokalbefolkning (var finns, respektive finns inte människor)

Brandstationer

Kommunala anläggningar i övrigt (exempelvis skolor, vattenverk)

Polisstationer

Sjukhus och vårdcentraler

Ambulansstationer

Företag av intresse för vår verksamhet

SAMMANVÄGDA SLUTSATSER (exempel)

Luftlandsättningsmöjligheter

Luftlandsättningsmöjligheter för fallskärm och helikoptertransporterad trupp

Förutsättningar för att landa in luftlandsättning

Landstigningsmöjligheter

Landstigningsstränder och möjligheter till framryckning från landstigningsområden

Möjligheter att nyttja hamnar för landstigning

Terräng och infrastruktur av betydelse för våra förbands verksamhet i anslutning till redovisade områden

Viktiga förbindelser för att försörja bataljonen

Möjligheter till dold gruppering av våra förband

REFERENSINFORMATION (underlag som använts för att göra analysen)

- Kartor, sjökort, flygbilder
- Militärgeografiskt verk

7 Bilaga 5 – Exempel på disposition av underrättelsebedömande

Exempel på disposition av underrättelsebedömande till underrättelse- säkerhetsbilaga i order. Observera även Bilaga 6 som är ett exempel på hur eget underrättelsebedömande blir en del av bataljonsorder.

1. MOTSTÅNDARENS MÅL OCH SYFTE

2. MOTSTÅNDARENS ORGANISATION OCH STRIDSINDELNING

3. MOTSTÅNDARENS MILITÄRA LÄGE OCH STRIDSVÄRDE

(följande faktorer tas upp: styrka, gruppering, verksamhet, understöd, beredskap, stridsvärde, tidigare uppträdande, vilseledning)

Läget i stort

(vilka motståndarresurser kan verka inom eget område)

Läget i detalj

(läget inom eget område. En bedömning av vilka styrkor som är insatta, vilka som står till omedelbart förfogande, vilka styrkor motståndaren har handlingsfrihet med, vilka styrkor som kan tillkomma, motståndarens möjligheter att verka med flyg och sjöstridskrafter, stridsvärdet, underrättelseläget, motståndarens möjligheter till telekrig)

4. TERRÄNGENS OCH VÄDRETS INVERKAN PÅ MOTSTÅNDAREN

(bedömning av inverkan på motståndarens möjligheter att luftlandsätta, landstiga, framrycka, gruppera, utnyttja flyg och CBRN-stridsmedel)

5. TIDS-, STYRKE- OCH RUMSFÖRHÅLLANDEN

(styrkejämförelse områdesvis och vid olika tidpunkter, tidsberäkningar för framryckning med hänsyn till terräng, vägar, väder och våra åtgärder)

6. MOTSTÅNDARENS SVAGHETER

7. MOTSTÅNDARENS HANDLINGSMÖJLIGHETER

(vad kan motståndaren göra, var kan det göras, när kan det göras, hur kan det göras med vilka styrkor)

8. SLUTSATSER

(först efter en jämförelse av motståndarens handlingsmöjligheter med våra förbands läge och uppgifter kan motståndarens handlingsmöjligheter värderas som troligaste och farligaste)

Motståndarens troligaste handlingsmöjlighet

Motståndarens farligaste handlingsmöjlighet

9. UNDERRÄTTELSEBEHOV

8 Bilaga 6 – Exempel på disposition av underrättelse- och säkerhetsbilaga i bataljonsorder

Följande exempel kan nyttjas såväl för bataljonsorder som för stående order. Delar av innehållet kan bataljonen själv inte påverka, utan bara vidareförmedla från högre chef (exempelvis bestämmelser för krigsfångtjänst).

1. Orientering

    a. Motståndarens läge i stort

    b. Motståndarens läge i detalj

    (här anges motståndaren inom eget område. Följande faktorer bör tas upp: styrka (vilka är bundna i strid, handlingsfrihet, tillkommande), läge, verksamhet, understöd, beredskap, stridsvärde och tidsberäkningar)

    c. Motståndarens handlingsmöjlighet

    (ange minst troligast och farligast. Följande faktorer tas upp för varje alternativ: styrkejämförelser, vad kan göras, var det kan göras, när det kan göras, hur det kan göras samt med vilka styrkor det kan göras. Svagheter i olika respektive alternativ förtecknas)

2. Genomförande

a. Inriktning av underrättelse- och säkerhets-tjänsten

(omfattar riktlinjer för verksamheten i olika skeden eller beredskapsgrader, prioriteringar och ansvarsförhållanden, samt underrättelseom-råden)

b. Inhämtningsuppgifter

(här anges inhämtningsuppgifter eller delges in-hämtningsplan till underställda respektive un-derlydande förband)

c. Samordning

(1) Underrättelsebehov

(av förteckningen ska framgå prioritetsordning)

(2) Anvisningar för krigsfångtjänst, dokument- och materielfynd

(a) Krigsfångtjänst

(b) Dokumentfynd

(c) Materielfynd

(3) Delgivning

Tider och format, sätt för rapportering och orienteringar, samverkanstider, rapporteringsvägar (delgivningstablå)

Underbilagor

Underrättelsebedömande

Hot- och riskbedömning

9 Bilaga 7 – Exempel på underrättelseföredragning

Exempel på underrättelseföredragning inför stab och eller egen, sidoordnad eller högre chef.

1. Motståndarens läge och stridsvärde

(Aktuella förändringar)

a. Motståndarens läge i stort

b. Motståndarens läge i detalj

(här anges motståndaren inom eget område. Följande faktorer bör tas upp: insatta styrkor, andra styrkor, understöd, läge, verksamhet, beredskap, stridsvärde och tidsberäkningar)

c. Slutsats

(här anges vad motståndaren har handlingsfrihet med på lång/kort sikt, svaghet och styrka, samt tendenser)

d. Motståndarens handlingsmöjligheter

(ange troligast och farligast möjlighet på kort och lång sikt för oss. Följande faktorer tas upp för varje alternativ: motståndarens mål och syfte, styrkejämförelser, vad kan göras, var det kan göras, när det kan göras, hur det kan göras samt med vilka styrkor kan det göras. Slutsatser med svagheter i olika respektive alternativ förtecknas. Möjligheter för oss förtecknas.)

2. Föredragning

(Beakta ditt syfte, disponibel tid och vem som är mottagare/åhörare)

a. För chef: prioritera motståndarens handlingsmöjligheter.

b. För stabsmedlem: prioritera vad som är nytt, påverkas bedömningar?

c. För utomstående: kontrollera att uppfattningar om motståndaren överensstämmer.

3. Tänk på:

(Enkelhet och tydlighet, använd bilder och prata inte om samma text som projiceras samtidigt).

a. Var beredd förkorta och lämna över underlaget istället!

b. Skilj alltid på bekräftat, (känt) och bedömt (förmodas)!

c. Börja redovisa händelser på karta medsols och använd pekpinne!

Tips!
Vid muntliga föredragningar kan frasen ”slutsatsen av detta är…” eller ”detta innebär sannolikt att …” användas för att skilja fakta från slutsatser och bedömningar.

10 Bilaga 8 – Samverkansmatris för hemvärnsbataljon

I samverkansmatris för hemvärnsbataljon ska varje samverkansperson beskrivas med följande rubriker:

- Efternamn, Förnamn
- Kontaktuppgifter
- Tjänstgöringsplats
- Befattning
- Samverkan avseende (varför bataljonen samverkar med personen i fråga)
- Ansvarig (vem på bataljonen ansvarar normalt för samverkan – vid behov kan reserv utpekas)
- Notering alternativt kommentar

Observera att matrisen då den fylls i kommer att omfattas av personuppgiftslagen, PUL, och kommer att behöva hanteras därefter. Tillämpning av detta regleras lämpligen av regional stab i stående order.

11 Bilaga 9 – Utfrågning av uppgiftslämnare

1. **Introduktion**
   - Vem du är
   - Vad vill vi prata med dem om alternativt vad är det de vill prata med oss om?
   - Vem mer har de berättat det här för?
   - Visa tacksamhet och omsorg!

2. **Uppgiftslämnarens (UL) personuppgifter**
   - Vad heter UL (fullständigt namn)
   - Telefonnummer (om inte: släkting/bekant)
   - Var bor UL? (adress)
   - ID-kontroll (*ifall de kommit till oss*), ska ej uppfattas som att de är misstänkta!

3. **Ämnet (vad UL berättar om)**
   - Berätta i detalj… (fortsätt, berätta mer)
   - När? Tid/datum
   - Var? Exakt plats!
   - Vem? (Vilka?) *En i taget:*
     - Beskriv NN enligt ”personer” i minneskort utfrågning
     - Vet UL vem NN är? Om inte, vad kan UL berätta om NN som kan hjälpa oss att bedöma vem det är? (yrke, verksamhet etc)
     - Hur hittar vi NN?
   - Vad?
     - Beskriv vad som hände
     - Beskriv eventuell materiel eller vapen enligt minneskort utfrågning

- Varför tror UL att händelsen inträffade?
- Vad mer kan du berätta om detta?
- Hur fick UL reda på detta?

4. **Kontrollera uppgifterna**

5. **Avslutning**
   - Ifall de tog kontakt med oss:
     - Varför berättar ni det här för oss?
   - Visa tacksamhet och omsorg!
   - Uppmana till att ta kontakt med oss igen ifall de kommer på ytterligare detaljer, lämna kontakt-uppgifter

6. **Rapportera**

Minneskort utfrågning: vad har observerats?
Personer A – Age (Ålder) B – Build (Kroppsbyggnad) C – Clothes (Kläder, topp till tå) D – Distinguishing marks (igenkänningstecken) E – Elevation (längd) F – Face (ansikte) G – Gait (gångstil, uppträdande) H – Hair (Hår) ***+ kön och eventuella andra utmärkande drag***
Fordon S – Shape (form) C – Color (färg) R – Registration (regnr)

I – Identifying marks (igenkänningstecken) M – Make/model (märke/modell)
Flygplan W – Wings (vingar) E – Engines (motorer) F – Fuselage (flygplanskroppen) T – Tail (stjärtparti)
Fartyg M – Make/model (märke/modell) A – Antennas (antenner) C – Color (färg) H – Hull (skrov) I – Identifying marks (igenkänningstecken) N – Name/Nation (namn/nation) E – Engine/equipment (motor/utrustning) S – Size (storlek)
Vapen Typ/status Färg/form/storlek Ammunition/typ och mängd Sikten Vapenhantering Mörkerkapacitet

Observera!
Detta är ett sätt att använda frågeord som en checklista för att säkerställa att all väsentlig information, exempelvis om en händelse, har inhämtats.

12 Bilaga 10 – Taktisk debriefing

Observera!
Se till att det finns ett utrymme som kan disponeras ostört under genomförandet. Var förtrogen med avsnitt 5.5. Utfrågning i denna handbok. Beakta om uppgifter som framkommer kan omfattas av sekretess och välj plats och dokumentationsutrustning därefter.

Förbered debriefingen:

- Lämplig karta, exempelvis 1:50 000, över aktuellt område
- Oleatplast och oleatpennor
- Terrängmodell, om det inte finns relevant underlag eller karta med större upplösning
- Dator (om det är möjligt och lämpligt)
- Diktafon (om det är möjligt och lämpligt)
- Övrig materiel som kan stödja debriefing
- Dryck, mat, fika eller annat som höjer stridsvärdet

Genomför debriefingen:

- Samla enheten
- Förklara syftet med debriefingen och återge enhetens order

- Låt truppförande redovisa sin stridsplan och eventuella spaningsfrågor
- Sträva efter en visuell presentation av det som sägs. Rita på kartor och eller whiteboard
- Låt truppförande återberätta uppdragets genomförande på karta
- Ställ frågor under berättandets gång och var uppmärksam på soldaters och gruppchefers reaktioner. Ställ följdfrågor på uppkomna händelser och se till att alla får komma till tals
- Anteckna viktigare information. Detta kan senare inarbetas i en rapport eller senare bearbetning
- Summera den information som är viktig och framkommit under debriefingen
- Säkerställ att enheten skriver en rapport efter genomfört uppdrag
- Passa på att ge enheten feedback på information som framkommit

Tänk särskilt på att använda öppna frågeställningar och sträva efter att skapa en informell stämning. Känslan av att genomgången är informell gynnar lusten till att berätta om detaljer vilka annars kanske skulle ha filtrerats bort i rapportskrivandet.

13 Bilaga 11 – Exempel på patrullrapport till bataljonsstab

Observera att detta inte är någon fastställd mall för patrullrapport utan ett exempel på hur disposition kan stödja minnesregeln 7S vid rapportskrivning. Rapporten är skriven efter patrullering och inte inrapporterad över radionät.

Underlag för patrullrapport:

Patrullering börjar: 290930BDEC2016

Patrullering slutar: 291200BDEC2016

Uppgift: Fordonspatrullering. Spana längs vägen A – B.

Syfte: Bevakning inför transport av vapen och ammunition från objekt A.

Genomförande: Patrulleringen startade vid stabsplats vid GRÖNVIK. Vi började med fordonspatrullering i kompaniets NO AOR SJÖALUND (33VWD29540010). Därefter fortsatte vi patrulleringen i området kring ÖVERBO (33VWD29541234). Patrullen avslutades vid stabsplats GRÖNVIK.

Observationer: 291000BDEC2016

Patrullen stannar vid en person som vinkar åt oss. Personen är Anders Andersen (AA) och visar sig bo på gården Vinterbo precis där vi står.

AA nämner att han sett en okänd bil, en vit skåpbil Mercedes, ABC 123 vid (33VWD28551222), SV ÖVERBO. Bilen var på väg norrut mot ÖVERBO då den fick punktering precis vid vägkanten. Detta hände ungefär 500 m norr om Andersens gård. AA gick bort till bilen då han hörde att bilen fick punktering när den passerade AA och tänkte att föraren kanske behövde hjälp. Föraren var den ende personen i fordonet och verkade lite irriterad, enligt AA. Det verkade som om föraren var stressad över något. Bak i bilen låg en massa skrot och något som påminde om en stor tygpresenning. AA frågade vad föraren gjort här ute i ingenstans och föraren svarade att han varit ute för att plocka hallon. Eftersom han är arbetslös behöver han dryga ut kassan lite, påstod föraren. AA reagerade över att föraren inte såg ut att vara typen för bärplockning. Dessutom fanns inga hinkar eller andra kärl i bilen. Föraren sa att han var på väg hem för att hämta hinkarna eftersom han glömt dem hemma, men att det inte spelade någon roll eftersom det inte verkade finnas några hallon i skogen.

AA tyckte att föraren uppträdde märkligt och ljög, och tänkte därför informera oss om händelsen eftersom han vet att det finns militära förråd i området. Han har sett transporter här tidigare med svenska militära registreringsskyltar som han kände igen från tiden i lumpen.

På frågan om det var möjligt att det var en fallskärm som AA såg i bilen, så svarade AA ja.

”- Den var sådär olivgrön som militära färger brukar vara. Och det stod någon text på den som började med ett X.”

Personkontakter: Se ovan.

Kommentar: AA uppfattas som trovärdig. Han har bott på sin gård i mer än 30 år och är väl bekant med området.

Övrigt: Intet.

Svarar mot spaningsfråga: Pågår främmande verksamhet längs vägen A-B?

Rapport skriven: 291330BDEC2016.

Rapportskrivare: 1191 Karlsson.

HANDBOK

14 Redaktionell information

Roll	Namn	Organisation
Projektledare	Christer Pehrsson	FMUndSäkC
Redaktörer:	Anders Bengtsson	FMUndSäkC
	Stefan Carlzohn	Regional stab syd
	Anders Karlsson	FMUndSäkC
	Lars Olander	FMUndSäkC
Projektgrupp:	Peter Gauffin	FMUndSäkC
	Johan Jakobsson	FMUndSäkC
	Anders Månsson	FMUndSäkC
	Bert-Ola Nordahl	FMUndSäkC
	Magnus Norhult	HvSS
	Stefan Olsson	FMUndSäkC
	Joachim Peru	HvSS
	Peter Sandberg	FMUndSäkC
	Magnus Wästberg	FMUndSäkC
	Mats Ördén	FMUndSäkC
	Bengt Öst	FMUndSäkC

15 Bildförteckning

Följande bilder i denna handbok har verkshöjd:

Bild nr	**Bildtext**	**Notering bildavtal**
Figur 15.1	De integrerade underrättelse-processerna. Källa: FMUndR 2010.	Försvarsmaktens bild
Figur 5.2	Exempel på metoder vid genomsök av område. Källa: H Hundtjänst för Försvarsmakten 2012.	Försvarsmaktens bild
Figur 8.1	Exempel på sabotagegrupp. Illustratör Anna-Karin Wetzig, FMV FSV Grafisk Produktion.	Nyttjanderätt enligt verksamhetsöverenskommelse mellan FM och FSV.
Figur 8.3	Exempel på olika anti-hund åtgärder. Källa: HvR Hundtjänst 1997	Försvarsmaktens bild
Figur 8.4	Generell indelning i faser och tider vid luftlandsättning. Källa: H Markstrid - Motståndaren 2016	Försvarsmaktens bild
Figur 8.5	Exempel på landstigning. Källa: H Markstrid - Motståndaren 2016	Försvarsmaktens bild
Figur 9.6	Exempel på terrängvärdering. Källa: AR2 taktik 1995	Försvarsmaktens bild

16 Litteraturförteckning

I den här utgåvan av handboken har följande källor använts:

Eklund, Jonas, Sivertun, Åke. 2013. *Lärobok i Militärteknik, vol. 6: Inverkan av geografi, klimat och väder.* Försvarshögskolan.

Källor inom Försvarsmakten

Arméreglemente Taktik. 2013. HKV bet 02 124:57526
Försvarsmaktens Grundsyn Underrättelsetjänst. 2008. HKV bet 09 833:63806
Försvarsmaktens rapporteringsbestämmelser. 2007. HKV bet 09 500:70679
Handbok för behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten. 2003. HKV bet 16 119:635 60
Handbok Hundtjänst för Försvarsmakten. 2012. LG bet 19 370:42440
Handbok irreguljära styrkor – Fiktiv Motståndare del 3. 2015. FMUndSäkC bet 10 440:4063
Handbok Markstrid – Motståndaren. 2016. FM2016-6310
Hemvärnsreglemente Hundtjänst. 1997. RiksHvC bet 09833
Militärstrategisk doktrin. 2016. FM2016-7616
Nomen Und version 2015 – Nomenklatur för den militära underrättelsetjänsten. 2015. FM2015-22590
Operativ doktrin. 2014. FM2014-692
Svensk planerings- och ledningsmetod (SPL) 3.0, 2015

Regler, bestämmelser och handböcker som påverkat innehållet i denna handbok

Reglemente	Försvarsmaktens Underrättelsereglemente 2010
Handbok	Säkerhetstjänst Grunder 2013
Handbok	Säkerhetstjänst Hotbedömning 2006
Handbok	Säkerhetstjänst Sekretessbedömning del A 2011
Handbok	Säkerhetstjänst Sekretessbedömning del B 2011
Handbok	Underrättelsehandbok Bearbetning och Analys 2015
Handbok	Underrättelsehandbok Ledning av underrättelsetjänst 2014. Förhandsutgåva.
Handbok	Underrättelsehandbok Rapportskrivning 2015

Denna handbok beskriver hur underrättelse- och säkerhetstjänstsektionen vid hemvärnsbataljon stödjer bataljonens verksamhet.

Handboken ger en övergripande introduktion till underrättelse- och säkerhetstjänst och fokuserar sedan på det specifika för förband som löser uppgifterna skydda respektive bevaka.

Handboken innehåller också en beskrivning av hur en motståndares sabotageförband kan uppträda samt en introduktion till underrättelseberedning av operationsmiljön (IPB).


FÖRSVARSMAKTEN

107 85 STOCKHOLM
www.forsvarsmakten.se

H UndSäktjänst för Hemvärn
M7739-352064

